

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Halkbilimi Anabilim Dalı

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE SOMUT OLMAYAN
KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARININ KULLANIMI VE
KÜLTÜREL ETKİLEŞİM**

Begüm ÖZKABALAK

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS
UNSURLARININ KULLANIMI VE KÜLTÜREL ETKİLEŞİM

Begüm ÖZKABALAK

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Halkbilimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

KABUL VE ONAY

Begüm Özkabalak tarafından hazırlanan “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Kullanımı ve Kültürel Etkileşim” başlıklı bu çalışma, 31.05.2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR (Başkan)

Prof. Dr. Gülin ÖĞÜT EKER (Danışman)

Doç. Dr. Dilek TÜRKYILMAZ (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

17/08/2022

Begüm ÖZKABALAK

¹“*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

- (1) *Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.*
- (2) *Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.*
- (3) *Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.*
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* *Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.*

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr., Gülin ÖĞÜT EKER** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Begüm ÖZKABALAK

ÖZET

Özkabalak, Begüm. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Kullanımı ve Kültürel Etkileşim, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Yabancılara Türkçe öğretimi, Türkçenin dünya genelinde sahip olduğu lehçeler ve Türk topraklarında yaşayan yabancı sayılarının artmasıyla gelişim gösteren bir alan hâline gelmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, öğrenilecek olan dilin yapı, dinleme, konuşma ve yazma yetilerine sahip olmasına yardımcı olurken aynı zamanda, dil edinimi ile kültürel değerlerin öğrenilmesini de sağlamaktadır. Kültürel değerlerin korunması, sürdürülmesi ve geleceğe aktarılması bilinciyle Türk kültürüne ait 21 unsur 2008 yılından bu yana UNESCO'nun *Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi* ile koruma altına alınmıştır. *Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi*'nde yer alan "Somut olmayan kültürel mirasın önemi ve korunması konusunda, özellikle yeni kuşakların daha fazla bilinçlendirilmesi gerektiğini göz önünde bulundurarak" maddesinden hareketle; Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yalnızca öğretilen dilin temel becerilerinin değil, aynı zamanda kültür aktarımının sağlanarak dilin yaşadığı değer ve kültür de öğrenilerek kültür elçiliği görevini de üstlenmesi sağlanmaktadır. Böylelikle, dil edinimi, yalnızca öğrenilecek olan dilin yapısı ile değil; mevcut dilin kültürel değerleri ile birlikte hedef kitleye ulaşmış olacaktır. Türkçeyi öğrenmek isteyen insanların; *Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi*'nde bulunan "Somut olmayan kültürel mirasın, insanları birbirlerine yakınlaştırıcı ve onlar arasında değiş tokuşu ve anlayışı sağlayıcı, paha biçilmez rolünü göz önünde bulundurarak" maddesinden hareketle, dil öğretiminde yalnızca dört ana becerinin değil hem kültürler arası etkileşim sağlanırken hem de mevcut kültürün, hedef kitlenin kültür ve değerleriyle birlikte özümsemesi mümkün kılınmaktadır.

Anlatılanlardan hareketle, hazırlanan bu çalışmada UNESCO'nun *Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi*'nde yer alan bir tanesi Acil Koruma Gerektiren toplam 21 farklı unsurdan Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılması uygun olan unsurlardan Meddahlık Geleneği, Âşıklık Geleneği, Karagöz, Nevruz, Türk Kahvesi ve Geleneği, Ebru: Kâğıt Süsleme Sanatı, İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği, Minyatür Sanatı belirlenerek çalışmada yer

verilmiştir. Bu unsurlar A2, B1 ve B2 seviyelerine uygun olarak tanımları yapılarak, bu seviyelere uygun olarak metinleri oluşturulmuştur.

Hazırlanan çalışmada dilin kültür ile birlikte öğretimi amaçlanmıştır. Öğrencilerin dil öğretimi gerçekleştirilirken, buldukları dil seviyeleri kültürü anlamada ve hedef dil ile hedef kültürü özümleme noktasında önem arz etmektedir. Bu nedenle belirlenen Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılırken, A2 dil seviyesinde oluşturulan metinlerde ele alınan kültürel unsurlar benzer kültürler üzerinden örneklerle açıklanmıştır. Öğrencilerin hedef dile ve kültüre karşı yabancı olmaları ve temel dil seviyelerinden olan A2 seviyesinin öğrencilerin kültürel ifadeleri anlamada zorluk yaşayabilecekleri göz önünde bulundurularak anlatılmak istenen kültürel unsurların temel bilgileri farklı kültürlerin benzer örnekleri üzerinden dolaylı olarak verilmiştir. A2 seviyesinde öğrencilerin kültürel unsurlara tanıdık hâle gelmesi sağlanarak, B1 ve B2 seviye metinlerinde ele alınan kültürel unsurlar detaylı olarak anlatılmış, kültürel unsurların Türk kültüründeki önemi vurgulanarak kültür etkileşiminin doğrudan sağlanması amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Somut Olmayan Kültürel Miras, Kültürel Etkileşim, Kültürlenme, Meddahlık Geleneği, Âşıklık Geleneği, Karagöz, Nevruz, Türk Kahvesi ve Geleneği, Ebru: Kâğıt Süsleme Sanatı, İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği, Minyatür Sanatı.

ABSTRACT

Ozkabalak, Begüm. Usage Of Cultural Heritage Components In Turkish Language Teaching For Foreigners And Cultural Interaction Elements, Master Thesis, Ankara, 2022.

Teaching Turkish to foreigners, Turkish Dialects that are around the world and the increase of foreigners on Turkish Land are some of the reasons why this is becoming a thriving field. Teaching Turkish as Foreign Language, the structure of the Language, it helps the listening, speaking and writing abilities and at the same time it helps to learn the Language Acquisition and the Cultural Values. Protecting Cultural Values, maintain them and making sure that future generations will also learn them was some of the reasons why UNESCO put 21 factors belonging to the Turkish Culture under protection in the Intangible Cultural Heritage List. In one of the Intangible Cultural Heritage List articles it is said that “the importance of intangible cultural heritage and its protection, especially to inform new generations are to be considered”. Based on this article; Teaching Turkish as a foreign Language should not only teach the basic language skills but at the same time culture transfer values like the value of the language and mission of cultural ambassador by learning culture should also be undertaken. Thus, language acquisition should not only learn the structure of the language but also will reach the target audience in the current language. People who want to learn Turkish should look at the Intangible Cultural Heritage List and of the articles where it is said that “Intangible cultural heritage should get people closer to each other and should promote Exchange and understanding between each other while considering its invaluable role. Based on this article, teaching languages should not only teach the four major skills but also interactions between the cultures and the current culture and by doing this it is made possible that the target audience absorbs the culture and its values.

Based on the what is told, prepared in this study one of the articles in UNESCO’s Intangible Cultural Heritage List is Requiring Emergency Protection for 21 factors that can be used for Teaching Turkish as a foreign Language. These factors A2, B1 and B2 will be defined according to their grade and a text will be prepared for the grades.

Key Words: Teaching Turkish as a Foreign Language, Intangible Cultural Heritage, Acculturation, Cultural Interaction, Enculturation, Meddah Tradition, Minstrel Tradition, Karagöz, Nevruz, Turkish Coffee and Tradition, Ebru: Paper Decoration Art, Fine Bread Making and Sharing Tradition, Miniature Art.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLAR BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: KÜLTÜR KAVRAMI	3
1.1. KÜLTÜR	3
1.2. KÜLTÜREL SÜREÇLER	4
1.2.1. Kültürleme.....	5
1.2.3. Kültürel Yayılma.....	6
1.2.4. Kültürleşme.....	7
1.2.5. Kültürlenme.....	8
1.2.6. Kültür Şoku.....	9
1.2.7. Zorla-Kültürleme.....	10
1.2.8. Kültürel Özümseme.....	10
1.2.9. Kültürel Değişme veya Kültür Değişmesi.....	11
1.2.10. Kültürlerarasılık.....	12
1.2.11. Kültürlerarası İletişim.....	14
1.3. KÜLTÜR ÇEŞİTLERİ	15
1.3.1. Popüler Kültür.....	15
1.3.2. Yüksek Kültür.....	17
1.3.3. Alt Kültür.....	18
1.4. KÜLTÜREL MİRAS	18

2. BÖLÜM: YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ	21
2.1. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM VE KÜLTÜR AKTARIMI	24
2.1.1. Dil-Kültür İlişkisi.....	29
2.1.2. Dil ve Kültürün Yabancı Dil ile İlişkisi.....	33
2.1.3. Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni'nde Kültür.....	38
3. BÖLÜM: UNESCO VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS	43
3.1. UNESCO DÜNYA MİRASI LİSTELERİ	43
3.2. TÜRKİYE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS LİSTESİ	44
3.3. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARININ YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI	48
3.3.1. Karagöz Gölge Oyunu.....	54
3.3.2. Nevruz.....	62
3.3.3. Türk Kahvesi ve Geleneği.....	70
3.3.4. İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka.....	79
3.3.5. Âşıklık Geleneği.....	85
3.3.6. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı.....	93
3.3.7. Meddahlık Geleneği.....	102
3.3.8. Minyatür Sanatı.....	110
SONUÇ	117
KAYNAKÇA	120
EKLER	128
EK-1: ORJİNALLİK RAPORU	128
EK-2: ETİK KURUL MUAFİYET FORMU	129

GİRİŞ

Bilginin parmak ucu erişiminde olduğu, hızla öğrenilip kavranarak yayıldığı günümüzde, iletişimin en etkili aracı olarak kabul edilen dilin önemi ve bireylerin ana dili dışında yabancı dil bilmenin de zorunlu bir ihtiyaç olduğu kabul edilmektedir. Bireylerin ve toplumların birbirleri ile anlaşmalarını sağlayan dil, insanların içerisinde buldukları toplumda kendilerini geliştirmeleri ve ilerlemelerini sağlamaktadır.

Değişen dünya düzeni içerisinde sınırların giderek yok olması, insanların ve toplumların birbirlerine giderek daha da yaklaşması, değişim içerisinde girmesi noktasında dilin oldukça önemli bir rolü vardır. Geçmişten insanlar göç, savaş, din gibi olgularla farklı toplumlarla etkileşime geçmiş ve hem dilin hem de kültürün değişmesine ve sentezlenmesine neden olurken günümüzde küreselleşmenin etkisiyle eğitim, sağlık, iş, gibi birçok farklı sebeple bir başka topluma girmelerini ve çok kültürlü bir yapının oluşmasını sağlamışlardır. Bu durum yabancı dil öğrenimini de büyük bir ihtiyaç hâline getirmiştir.

Dil, iletişim aracı olmanın ötesinde yaşadığı toplumların kültür birikimlerini yansıtan, toplumu şekillendiren ve aynı zamanda toplumdan etkilenen bir unsurdur. Dilde yer alan kelimeler, atasözleri, deyimler, kalıplar bir anda ortaya çıkmamış; birey ve toplumların yaşantıları ve deneyimlerinin sonucu olarak günümüze ulaşmıştır. Bu nedenle bir toplumun dili ve kültürünü birbirinden ayrılmadan birbirlerini eş zamanlı etkileyen iki öge olarak ele alınabilir.

Yabancı dil öğretimi, bir bireyin farklı bir kültürü tanınması ve o kültür hakkında bilgi sahibi olması noktasında oldukça önemlidir. Yabancı dil öğreniminin ana temelini iletişim kurmak olduğu düşünüldüğünde, bir başka kültürde yetişmiş insanla iletişim kurmak sadece onun konuştuğu dilin yapısını ve kurallarını bilmek değil, aynı zamanda içerisinde yaşadığı kültürü de tanımakla mümkün olacaktır.

Kültür ve dil, iç içe geçen hem bireyin ana dilinde hem de yabancı dil öğreniminde birbirlerinden ayrı düşünülemez kavramlardır. Her birey konuştuğu dile kendi kültürüne özgü izler taşımaktadır. Gündelik hayatlarında konuşurken, şarkı söylerken, bir şey

isterken ya da sohbet ederken temelde yaşadığımız ve ait olduğumuz kültürün izlerini taşıyan söz kalıpları kullanmaktayız.

Yabancı dil öğretimi, hedef dilin yanı sıra aynı zamanda bir kültürün öğretilmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi Türk kültürünün de tanıtılması ve aktarılması noktasında oldukça önem arz eder. Bu nedenle Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi amacıyla hazırlanan çalışmalarda Türk kültürünü içeren öğelere yer vermek, bu öğelerin detaylı tanıtımını sağlamak ve kültürün yabancılara dil aktarımı ile doğru tanıtılmasını hedeflemek temel amaç oluşturmaktadır. Hazırlanan çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde yalnızca öğretilen dilin temel becerilerinin değil, aynı zamanda kültür aktarımının sağlanarak dilin yaşadığı değer ve kültür de öğrenilerek kültür elçiliği görevini de üstlenmesi sağlanmaktadır.

1. BÖLÜM: KÜLTÜR KAVRAMI

1.1. KÜLTÜR

İnsanlar dünyada var olmaya başladıkları dönemden bu yana belirli bir sistemin parçası olarak kendilerine yer bulurlar. Bu sistemin en önemli alanını ise *kültür* oluşturmaktadır. İnsanın ve toplumun hafızasını oluşturan aynı zamanda insanın bağlı olduğu toplum içerisinde yaşamasına imkân sağlayan değerler bütününe *kültür* denir. Kültür kavramı, insanı ve insanın doğasında olan her şeyi tanımlayan ve içerisine alırken aynı zamanda günümüzde dilimizde ve gündelik yaşantımızda sıklıkla kullandığımız bir kavramdır. Kültür, insanın yaşamında bulunan bütün değerleri içerisine alırken aynı zamanda insanın yaşam alanındaki hafızasını oluşturmaktadır. Kültüre ait çeşitli tanımlar varken, Türk Dil Kurumu (1999) Fransızca *culture* şeklinde yer alan ve dilimize *kültür* olarak yansıyan terim için “Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddî ve mânevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” açıklamalarını kullanmaktadır (TDK 1999: 300).

Tarihsel ve toplumsal gelişim süreci içerisinde insanların diğer nesillere aktarmak adına yarattıkları maddî ve mânevi birikimi ifade eden kültür kavramı; Halkbilimi, Antropoloji, Sosyoloji ve daha birçok alanın toplumsal hafızasıdır. Bu anlamda Ziya Gökalp kültürü tanımlarken “Sübjektif bir nitelik taşıyan inançlar, ahlâka ait görevler, güzellikle ilgili şekiller ve bütün mefkûreler, bir kültür (hars) topluluğunun inançlarıdır” ifadelerini kullanır (1992: 28-19).

Edward B. Taylor ise kültürü; “Kültür veya uygarlık, etnografik açıdan ele alındığında, toplumun bir üyesi tarafından elde edilen ve bilgi, inanç, sanat, hukuk, gelenek ve diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir kavramdır” olarak tanımlar (1871: 1).

Bozkurt Güvenç *kültür* sözcüğünün kökeni hakkında; “Kültür, *cultura*’dan geliyor. Latince, *Colere*, sürmek ekip-biçmek; *cultura* ise Türkçedeki ‘ekin’ karşılığında kullanılıyordu. *Cultura* sözcüğü XVII. Yüzyıla kadar Fransızca aynı anlamda

kullanıldı. Sözcük buradan Almancaya geçmiş ve 1793 tarihli bir Alman Dili Sözlüğünde *Cultur* olarak yer almış. Sözcük ve kavram buradan, İspanyolca, İngilizce ve Slav dillerine geçti” ifadelerini kullanmaktadır (2020: 122-123).

Kültüre ait literatürde bulunan kültür tanımlarından hareketle, kültürün ‘maddî kültür’ ve ‘mânevi kültür’ olarak benimsendiği görülmektedir. Maddî kültür değerleri kültürün daha çok gözle görülebilen alandaki yansımasıdır. Bu öğeler, anıtlar, müzeler, evler, tarihi yapılar gibi taşınamaz; ancak, varlığı belirli olan değerlerdir. Mânevi kültür değerleri ise gözle görünemeyen; ancak, varlığı hissedilebilen değerlerdir. Bu değerlere örnek olarak inanışlar, diller, gelenek ve görenekler, tutum ve davranışlar gösterilebilir. Kültürün her iki kolu da birbirlerini maddî ve mânevi olarak beslerken bir diğer yandan birbirlerinden de beslenmektedirler.

Kültür oluşum süreci zaman almakla birlikte, gittikçe artan ve biriken bir değerdir. Kültür insanların var olduğu her alanda, onların hayata bakış açısı, yaşam biçimi, bilgi ve deneyimleriyle oluşurken zamanla birikim göstererek belirli form almaktadır. Bu nedenle kültürün zaman içerisinde olgu ve durum süreçlerinden geçip yayıldığı ve kültürü oluşturduğu gözlenmektedir.

1.2. KÜLTÜREL SÜREÇLER

Kültür; oluşma süreci zaman alan, giderek biriken ve kuşaklararası aktarıma uğrayan bir özelliğe sahiptir. Kültür tanımlarında da bahsedildiği gibi, kültür yapısı gereği doğan, yaşayan, etkilenen ve etkileyen dinamik bir yapıya sahiptir. Kültür bulunduğu toplumu yapılandırırken zamanla gelişme gösterir. Bu gelişme neticesinde birtakım süreçler söz konusudur. Bu bakımdan kültürel süreçler de kültür gibi kavramsal araçlar olarak ele alınmaktadır. Bozkurt Güvenç, kültürel süreçleri; kültürlenme, kültürel yayılma, kültürlenme, kültürleşme, kültürlenme, kültür şoku, zorla-kültürlenme, kültürel özümseme, kültürel değişme veya kültür değişmesi şeklinde sıralamaktadır (2020: 159).

Aşağıda ayrıntılı olarak ele alınan kültürel süreçlerin, çalışmanın temelini oluşturan dil öğretiminde kültürü kullanmak ve hedef dili kültürel dokular ile öğretmek ilkelerini

doğrudan etkilediği söylenebilir. Kültürel süreçler sağlanırken öğrencinin hedef dili öğrenirken kültürünü benimsemesi ve hedef dilin kültürel dokularını dil ile birlikte özümsemesi noktasında dikkat edilmelidir. Bu anlamda öğrencilerin hedef dil ile birlikte kültürü anlaması noktasında öncelikli olarak kendi kültüründe var olan değerleri ve gelenekleri iyi bilmelidir. Böylelikle kültürel süreçler noktasında hedef dile ve kültürüne karşı daha objektif yaklaşabilecektir. Aynı dikkati öğretmenler de gözetmelidir. Hedef dilin kültürünü yabancılara aktarma noktasında mevcut toplumun kültürel değerleri ile hedef kültürün değerleri arasında bağ kurulmalı ve öğrencilere bu değerler doğru olarak verilmelidir. Kültürel süreçlerde dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta yaş faktörüdür. Dil öğretiminde kültürün tanıtılması ve öğretilmesi amaçlandığından öğrencilerin kültür ve geleneklere ilişkin kavramları kendi yaş gruplarında algılayabilmeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Öğreticiler dili kültür ile öğretirken öğrencileri kültürel süreçlere dahil etmeye gayret etmelidir. Öğrencilerin hedef kültür ile mevcut kültür arasında bağ kurmalarını sağlayabilecekleri örneklere başvurarak öğrencilerin hedef dili ve kültürünü benimsemesi noktasında kolaylık sağlayacaktır.

1.2.1. Kültürleme

Kültürleme (Enculturation) kavramını Güvenç, kişinin doğumundan ölümüne kadar toplumun istek ve beklentilerine uygun olacak şekilde etkilenmesi ve değiştirilmesi olarak tanımlamaktadır (2020: 159). Kişiler içerisine doğdukları toplumun değer ve kurallarını, davranışlarını, gelenek-göreneklerini buldukları çevrenin etkisiyle öğrenerek ve sürdürerek yaşam biçimlerini oluşturmaktadırlar. Kişiler devam eden yaşamları boyunca birçok farklı ortam ve topluluğa girer; farklı davranış ve değerleri farkında olmaksızın öğrenerek bu değerleri taşıyan ve aktaran rollerde bulunur. Bu süreç doğumlarından ölümlerine kadar devam eden bireyin kültürlenmesi olarak adlandırılabilir.

Kültürleme kavramı yerleşik kültürü muhafaza etme ve sürdürme ile ilgiliyken aynı zamanda yerleşik toplumsal kültürün nesiller arası devamlılığını sağlar (Kim, Atkinson & Umemoto 2001). Kültürleme kavramı yönlendirme ve biçimlendirme ile doğrusal bir yapıya sahiptir. Herskovits (1964), kültürlemenin düzenli bir psikososyal aktarma ve

dönüşüme dayalı olduğunu, çoğunlukla bilinçdışı koşullandırma ile gerçekleştiğini ifade ederken; Shimahara (1970) ise özellikle yaşamın ilk yıllarında bilinçli yansıtıcı deneyimlerle gerçekleştiğini belirtir.

Kültürleme kavramını yabancı dil öğretiminde ele alınacak olursa; özellikle hedef dili o dilin konuşulduğu coğrafyada öğrenen bireyler için oldukça önemlidir. Hedef dilin öğrenme sürecinin başlamasıyla birlikte o dilin konuşulduğu toplumun içerisinde yer alan öğrenci yabancı dil ile birlikte kültürü de öğrenmeye başlar. Bu anlamda kültürleme süreci yabancı dil öğretimi ile birlikte başlamış olur. Dil öğretimi sürecinde kültürleme de devam eder ve öğrenci bulunduğu toplumun değer ve kurallarını, davranışlarını, geleneklerini de dolaylı olarak yaşam biçimi hâline getirmeye başlar. Bu duruma her toplumda farklılık gösteren selamlaşma örneği verilebilir. Uzak Doğu toplumlarından birine mensup olan öğrenci selamlaşma olarak iki elini birleştirilip öne doğru eğilerek gerçekleştirirken Türkiye'ye geldiğinde bu yöntem tokalaşma ile değişecektir.

1.2.3. Kültürel Yayılma

Kültür, canlı ve sürdürülebilir bir kavram olarak ifade edilebilir. Kültürel süreçlerden biri olan *kültürel yayılma* (Diffusion, Diffusionism), bireylerde ve toplumlarda bulunan kültürel özelliklerin başka bir topluma geçmesi ve yayılarak sürdürülmesini ifade etmektedir. İnsanlar yaşamları boyunca sahip oldukları kültürel değerlere, etkileşim içerisinde buldukları ya da dolaylı olarak etki altında kaldıkları değer ve alışkanlıkları ekleyebilirler. Bu durum bireylerin ve toplumların kültürel yayılmadaki rolünü ifade etmektedir. Zamanla etkileşim içerisinde oldukları toplumlar ve kültürlerle birlikte edinilen alışkanlıklar değişip ve benimsenebilir. Bu duruma örnek olarak, Osmanlı mutfağında yemeklere ekşilik katmak için kuru meyvelerden faydalanılıyorken zamanla Avrupa'dan gelen domatesin mutfağa girmesiyle Türk damak tadı ve alışkanlıkların değişimi gösterilebilir.

1.2.4. Kültürleşme

Kültürleşme (Acculturation) kavramı, bir kültüre bağlı birey ve toplumların diğer kültürdeki birey ve toplumları etkilemesiyle birlikte her iki yapının da değişmesi olarak ifade edilebilir. Berry'nin (2001: 621) ifadesiyle insana ait her davranış başka bir kültürle etkileşime girdiğinde deėiŐmeye adaydır. Bu değişme ve etkileşim süresince birey ve toplumlar kendi değerleri ve kültürleri içerisinde değişim ortaya çıkarırlar. İnsanlık tarihinden bu yana kişiler kültür alıŐveriŐi ve kültürleşme içerisinde bulunmuŐtur.

Kültürleşme genellikle sonradan katılım gösteren grubun, kabul eden toplumun alışkanlıkları ve dil kalıplarına uyum süreci olarak değerlendirilir. Buna dayanarak kültürleşme kavramı karŐılıklık içermektedir. Ayrıntılı olarak ele alınacak olursa her iki grubun da davranış, değer ve dillerinde değişiklik meydana gelir ancak; gruplar genel olarak farklılıklarını sürdürmeye devam eder. Kültürleşme sürecine sabit/deėiŐmez bir anlam yüklenmesinin onun geçerliliğine dair eleŐtirileri beraberinde getireceğini ifade eden Aydın (2020: 10), bireylerin kiŐiliėinin kültürel aidiyet duygusu, ihtiyaç farklı kültürle temasının boyutu, katılım arzusu, psikolojik durumu vb. etkenlerin süreç üzerinde muhtemel etkileri olacağını belirtir.

Kültürleşme sürecinin savaşlar, g  ler yoluyla ge ekleŐtiėi düşünülerek hem ana toplumun hem de göç eden azınlık toplumunun birbirlerini etkiledikleri söylenebilir. Berry (1994), kültürleşme sonucunda grup düzeyinde ve bireysel düzeyde ge ekleŐecek bazı deėiŐiklikleri sıralar. Grup düzeyindeki deėiŐiklikler; fiziksel deėiŐiklikler, biyolojik deėiŐiklikler, baskın olmayan grubu kontrol altına alan ve bir miktar özerklik kaybına neden olan siyasi deėiŐiklikler, yeni istihdam biçimlerinin getirdiği ekonomik deėiŐiklikler, kültürel deėiŐiklikler, gruplar ve kiŐilerarası sosyal ilişki deėiŐiklikleridir. Bireysel deėiŐikler ise; psikolojik deėiŐiklikler ve davranıŐsal deėiŐiklikler olarak ele alınmaktadır.

Kültürleşme sürecinde, etkileşimde bulunan birey ve toplumların dilinde, değerlerinde, davranış ve alıŐkanlıklarında karşılıklı olarak bir değişme söz konusudur. Birey ve toplumlar bu değişime rağmen kendi öz kimliklerini sürdürmeye çalışırlar.

Bu kültürleşme süreci savaşlar, göçler vb. şekilde sürdürülürken, günümüzde ilerleyen teknoloji ve ulaşım imkânları sayesinde kişiler farklı ülke ve toplumlarla daha kolay ve direkt iletişim sağlamaktadır. Özellikle gelişen teknoloji ile birlikte televizyonlar, internet, sinema, sanat kolları vb. alanlar bireylerin doğrudan iletişimde bulunmadan kültürleşmelerinde önemli rol oynamaktadır.

1.2.5. Kültürlenme

Kültürlenme (Culturaton), farklı kültürel yapılara sahip olan kişi veya toplumların farklı bir toplum ve kültürle buluşması sonucu etkileşim içerisinde bulunarak yepyeni bir yapının meydana gelmesi olarak tanımlanabilir. Güvenç, kültürlenmenin aynı zamanda bir süreç olduğunu da belirtmektedir (2020: 159). Kültürlenme süreci boyunca kişiler yeni bir yapıya uyum sağlamaya başlarlar. Kişiler devamlı olarak yaşadığı toplumun yaşam biçimini benimser ve bu biçimi sürdürür. Bu yaşam tarzını özümseyen kişiler devamlı olarak mevcut koşullarını iyileştirmeye, alışkın olduğu davranış kalıplarını, değerlerini ve düzenlerini sürdürmeye çalışırlar. Bu anlamda yeni bir kültürle karşı karşıya gelen ve etkileşim sağlayan kişiler, karşılaştıkları kültürde de aynı düzeni devam ettirmek isterler. Aksi takdirde *kültür şoku* ortaya çıkabilir.

Dil ve kültürün birbirinden ayrı düşünmediği göz önünde bulundurularak; tek dilli bir toplumda yetişen çocuğun tek dilli olabileceği gibi, tek kültürlü ortamda büyüyen çocukların da tek kültürlü yetişmesi söz konusudur. Bu bağlamda kültürlenme kavramını, ana dili edinimi kavramına benzeten Süverdem ve Ertek, birden fazla dilin konuşulduğu bir ortamda büyüyen çocukların iki ana dili edinebildiği gibi birden fazla kültürün bulunduğu bir ortamda büyüyen çocukların da iki farklı kültürde kültürlenme yaşamasının mümkün olduğunu ifade eder (2020: 193).

Kültürlenme süreci yabancı dil öğretiminde gerçekleştirilirken, öğrenci hedef dili ister konuşulduğu coğrafyada isterse kendi kültür ortamında gerçekleştirsin her iki durumda da öncelikli olarak hedef dilin kültürü ve mevcut dilin kültürü arasında bağ kurmalıdır. Öğrencinin kültürlenme süreci yeni girdiği bu kültür ortamıyla birlikte oluşmaktadır. Kendi değer ve alışkanlıklarından çıkan öğrenci yeni kültürel unsurları tanımaya başlar.

Bu kültürlenme sürecinde öğrencilerin buldukları yaş grupları ve bu grupların homojen ya da heterojen olmasına dikkat edilmelidir. Bu faktörler öğrencinin kültürlenme sürecine doğrudan etki ederek hedef dili ve kültürünü öğrenmesinde direnç oluşturabilir.

Yabancı dil öğretimi gerçekleştirilirken kültürlenme sürecinde dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta aktarılmak istenen kültürel unsurların ölçülü olmasıdır. Dil öğretiminde öğrenciye kültürlenme sürecinin durmaksızın ve yoğun şekilde sağlanması öğrencinin kendini baskı altında hissetmesine neden olabilir. Bu durum öğrencilerin hedef dili ve kültürünü tanımada olumsuz bir tavır sergilemesine neden olurken aynı zamanda öğrencinin *kültür şoku* yaşamasına zemin hazırlar.

1.2.6. Kültür Şoku

Belli bir kültüre bağlı olan birey ya da toplumların bir başka kültürle karşılaştıklarında yeni kültüre uyum sağlama konusunda karşılaştıkları zorluk, uyumsuzluk ve sıkıntılara *kültür şoku* (Culture Shock) denir. İnsanların içerisinde doğdukları değer ve yaşama biçimlerinin tamamını oluşturan kültür kavramı, insanların aynı zamanda alışkanlıklarından elde edinmiş olduğu güven ve bağlanma duygularını yansıtır. Bu anlamda birey ve topluluklar alışkanlıklarının dışına çıkıp, yeni bir yapıyla karşı karşıya kaldıklarında ister istemez zorluk yaşayabilir ve uyum sürecinde güvensizlik ve rahatsızlık duyabilir. Bu nedenle girmiş oldukları yeni yapıda kendi mevcut değerleri sürdürmek isteyebilirler. Bu duruma örnek olarak Avrupa’da yaşayan etnik kökenli insanların hangi ülke sınırı içerisinde olursa olsun kendi mahallelerini oluşturarak (New York’taki Çin mahallesi, Almanya’daki Türk mahallesi vb.) güvenli yaşam biçimlerini sürdürmeleri verilebilir.

Halkbilimi bakış açısıyla bakıldığında başka bir ülkede yaşayan göçmenlerin kendi mahallelerini oluşturmalarındaki nedenin kendilerini toplumlarının üyesi olarak görme, kendi kimliklerine mensup olan bireylerle aralarındaki bağı hissederek aidiyet duygularını korumaları ve sürdürmeleri olduğu söylenebilir. Bu aidiyetlerini sürdüren bireyler içerisinde buldukları ve bir bakıma yabancıları oldukları topluma ve o

toplumun kültürüne karşı kendi kültür değerlerini koruma altına alarak kültür şoku yaşamalarının önüne geçmektedir.

1.2.7. Zorla-Kültürleme

Zorla-kültürleme (Trans-Culturation) kavramı, bir kültüre ait olan birey ya da toplulukların bir başka kültürü neden olabilecek tepkilere bakmaksızın zorla ve baskı altında kendine benzetmesi olarak açıklanabilir. Bu süreçte mevcut kültürde var olan mânevi ve tarihsel değerler yok olur.

İnsanlık tarihinin var olduğu günden bu yana toplumlar kendi kimliklerini öne çıkararak diğer topluluklara hâkimiyet kurmak istemişlerdir. Bu anlamda başka bir kültürel değer kabul ettirilmesi noktasında, kültürel değer/kimlik ve dil unsurları büyük önem taşımaktadır. Bu duruma örnek olarak Çin'in Uygur Türklerine karşı öncelikle ana dillerini yasaklayarak kendi kültürel değerlerini benimseterek uyguladıkları politikalar örnek gösterilebilir.

Ülkelerin, küreselleşme ve çeşitli nedenlerle göçmen nüfusunun yerleşik hâle gelmesinden dolayı karşılaştıkları sorunlardan dolayı izledikleri *eritme* veya *asimilasyon* politikaları zorla-kültürlemeyi doğururken zamanla bu anlayış yerini çokkültürlülüğe bırakmıştır.

1.2.8. Kültürel Özümseme

Kültürel özümseme (Assimilation), bir kültürün bir başka kültürü etki altına alarak kendine benzetmesi ve kültürel üstünlüğü sağlamasıdır. Kültürel özümsemede, zorla-kültürlemeden farklı olarak baskı altında olmadan, gönüllük ve kendiliğinden kabul etme söz konusudur. Belli bir bölgede varlığını sürdüren kültürlerden biri gerek kültürü sürdürenlerin gerekse maddî anlamda baskın hale gelmesiyle kendi kültürünü diğer kültüre karşı baskın hale getirir. Bunun neticesinde diğer kültürler değişerek kendi kimliklerini zamanla yitirmeye başlayabilirler.

Bireylerin geçmişten bu yana kültürel özümseme süreci en çok göçlerle gerçekleşmektedir. Kendine ait kültür bölgesinden çıkan bireyler yaşamaya başladıkları toplumun kültürünü özümseme eğilimi gösterir. Özümseme her bireyde ve toplumda aynı hızda ve düzeyde olmazken; özümseme süreci yaşa, kimliğe ve karaktere bağlıdır.

Kültürel özümseme mevcut koşullara bağlı olarak kademeli ya da hızlı bir değişim sergileyebilir. Özümsemenin tam gerçekleşmesi için bir toplumun yeni üyeleri ile mevcut üyeleri arasındaki farkların ayırt edilemez hâle gelmesi gerekmektedir. Kültürel özümseme sürecine giren bireyler kimi zaman değişime direnerek kendi değerlerini korumak isterken kimi zaman da mevcut toplum yeni üyeleri kendi gruplarına dâhil etmek istemez. Bu anlamda her iki grubun da özümsemeye sürecine etkisi olur.

Kültürel özümseme süreci olumlu ve olumsuz olarak birçok etkiye sahip olurken toplumların karşılıklı etkileşimi söz konusu olduğundan kültürel bütünleşmenin yaşamı daha uyumlu hâle getirmesi göz önünde bulundurulmalıdır. Bireylerin yaşamış oldukları toplum ve fiziki şartları değiştikçe kültürleri de uzun vadede değişim gösterecektir. Bireyler farklı nedenlerden dolayı yaşamakta oldukları toplumun değerlerine ve kültürel özelliklerine belirli bir zamandan sonra alışma imkânı bulurlar. Hazırlanan çalışmanın da temelini oluşturan dil öğretiminde kültürel etkileşimin sağlanması, bireylerin hem yaşadıkları topluma daha çabuk uyum sağlamalarını kolaylaştırırken hem de bireylerin amaçladıkları gerekçeler doğrultusunda buldukları toplumun yaşayış ve değerlerini benimsemelerini sağlayacaktır.

1.2.9. Kültürel Değişme veya Kültür Değişmesi

Kültürel değişme veya *kültür değişmesi*, yer verilen bütün süreçlerin veya birkaçının etkisiyle birey ya da toplumların bütünü ya da birkaçının değişime uğraması olarak tanımlanabilir. Kültür kavramı maddî ve mânevi değerleri kendi içerisinde barındırırken aynı zamanda hem toplumdan bireye hem de bireyden topluma akseden bir özellik taşımaktadır. Kültürler ve kültürel değerler toplumlardan insana etki edebildiği gibi aynı zamanda bireylerin de toplumları etkileyebildiği değerler bütünüdür. Kültürel değişim veya kültür değişmesi bireyi, toplumu yani sosyal bünyeyi

etkileyerek değişim içerisine dahil eder. Ortaya çıkan bu değişim sosyo-kültürel değişim olarak adlandırılabilirken aynı zamanda değişimin sürekli ve sonsuz olarak devam eden bir süreç olduğunu söylemek mümkündür.

Sosyo-kültürel değişme ile ilgili Mümtaz Turhan; bir toplumun siyasî, idarî ve hukuki yapısında, bilgi ve eğitim sisteminde, maddi alet ve vasıtalar ile bunların kullanılması ve tüketilmesinde az veya çok meydana gelen değişimleri içerdiğini, bir başka ifadeyle kültür değişmesinin bir toplumun kültürünün maddî ve mânevi yapısında meydana gelen değişiklikler olduğunu ifade eder (1994: 58).

Kültürel değişme veya kültür değişmesine, Türk toplumunda kahve geleneğinin ortaya çıkması ve kültür içerisinde değişime uğrayarak günümüze ulaşması örnek olarak gösterilebilir. Kahve geleneği Osmanlı'da 16. yüzyılda ortaya çıktığında özellikle kahvehanelerin insanları bir araya gelerek siyasî bir ortam oluşturmasından dolayı saray tarafından yasaklanmıştır. Zamanla değişen yapıyla birlikte günümüzde Türk kahvesi geleneği kız isteme törenleri başta olmak üzere misafir ağırlama, bayram ziyaretleri gibi önemli törenlerde Türk kültürünün önemli bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2.10. Kùltürlerarasılık

Çokkùltürlülük ve kùltürlerarasılık kavramları çoğunlukla aynı kavramlarmiş gibi algılanmaktadır. Ancak çokkùltürlülüęün birbirinden ayrı kùltürleri bir arada bulundurma, onlara eşit hak ve özgürlükler tanıma; kùltürlerarasılığın ise bu ayrı kùltürler arasında iletişim ve etkileşim kurma olduğu kabul edilmelidir. James (2008), kùltürlerarasılık kavramının, ön yargıyı azaltma temelinde tanımlanmış kùltürlerin bir araya gelmesi ile işbirliği ve ilişki alanları oluşturduğunu ifade ederken; doğru koşullar sağlanmışsa karşılıklı sosyal anlaşmaları içeren bu alanlar potansiyel olarak dönüştürücü de olabileceğini söyler. Bu duruma bağlı olarak mevcut potansiyelin farkında olan Avrupa Komisyonu (2008), kùltürel çeşitliliğine saygıyı, günümüzün farklı toplumların da bir arada yaşamayı ve Avrupa vatandaşlığını teşvik etmek amacıyla 2008 yılını Kùltürlerarası Diyalog Yılı ilan etmiş; farklı ve karmaşık bir ortamda başa çıkacak bilgi ve becerileri edinmenin önemi üzerinde durmuştur. Politik,

ideolojik, sosyolojik anlamda ulaşılmaması gereken bir hedef olarak görülebilecek kültürlerarasılık bireyin toplumla temasını güçlendirmek için hareket noktası kabul edilir.

Kültürel gruplara ait farklılıkların doğasını tanımlayan çokkültürlülük pasif bir ortak yaşama atıfta bulunur. Kültürlerarasılık ise bu gruplar arasındaki ilişkilere canlılık getirir; barış ve hoşgörü geliştirir. Başka bir ifadeyle çok kültürlülüğün temel bileşenlerinden olan çeşitlilik “ötekinin” varlığına dikkat çekerken, kültürlerarasılık ötekinin farkında, duyarlı, açık etkileşim yeterliliklerine yoğunlaşır. Eğitim bu yeterlilikleri ilişkin hedeflerin belirlenmesi ve organizasyonunu “uluslararasılaşma” ekseninde sistematikleştirir. Çokkültürlülük içeriyorsa bir sınıfın kültürlerarası eğitime doğal olarak dahil edildiği düşünülse de Banks (2004) 1920’lerin sonlarında 1950’lerin sonlarına kadar kültürlerarası eğitimin çokkültürlü eğitimin temelini oluşturduğunu vurgulamaktadır.

Nohl (2009) “öteki” ile yaşamak için eğitimin üstlendiği sorumluluğunun kültürlerarası pedagojinin dört farklı yaklaşımı ile açıklamaktadır: *Asimilasyonist eğitim yaklaşımı* azınlığı çoğunluğun kültürüne uydurarak farklılığı yok etme eğilimindedir. Farklılıkları değersizleştirme söz konusudur. *Klasik eğitim yaklaşımı* azınlık ve çoğunluk kültürü arasındaki farkları ortaya koyarak her kültürün kendine özgü olduğuna ve farklılıkların içinde yaşamaya yöneliktir. Etnik bir çağrışım taşıması sakıncalı görülmektedir. *Ayrımcılık karşıtı eğitim yaklaşımı* insanlara kültürel aidiyetlerine göre yapılan her türlü ayrımı reddeder. Burada çoğunluğun ya da yerel kültürün eğitimin odaklanarak farklılıkların görmezden gelinmesi eleştirilen bir durumdur. *Toplumsal aidiyet yaklaşımı*, kültürü çok boyutlu aidiyetlere göre değerlendirir ve eğitimi toplumsallaştırmaya yardımcı olmak için yönlendirir. Nohl’un ilk üç yaklaşıma karşı toplumsal aidiyet yaklaşımının birlikte yaşama kültürüne daha fazla katkı sağlayacağı görüşünde olduğunu ifade eden Aydın (2020: 21), kültürlerarası eğitimin evrensel değerle birleşerek yeni bir toplum fikri yaratacağını, yeni ortaklıklarla dünya algısı bilim sanat felsefe kısacası zihin organize ederek çoğulculuk meydana geleceğini belirtir.

Kültürlerarası yetkinlikte dilin rolü oldukça önemlidir. Dil öğrenme ve öğretme süreçleri bakımından kültürlerarasılığa bakıldığında doğrudan deneyimleme üzerinde

durulabilir. Doğal kültürel ortamında maruz kalınan hedef dil ve kültür için yanlış varsayımlar geliştirmeyi engelleyerek doğru davranışların kazanımını kolaylaştırır. Dil öğrenmenin kendi kültürü ile hedef kültürü kıyaslayarak dil farkındalığına ulaşabileceği göz önünde bulundurulduğunda, kültürün dil öğrenme ve öğretme sürecinden ayrı düşünülmemeyeceği söylenebilir.

1.2.11. Kültürlerarası İletişim

Kültür merkezli bir etkileşim süreci olan iletişim, dili kültürel bağlamda öğrenmenin yanı sıra sosyalleşmenin düzeyini de belirleyen bir kavramdır. Sosyalleşmek ise farklılıkların kabulü ile ilişkilidir. Dili ve kültürü ayrı olan grupların bir arada yaşadığı toplumlarda, ilişki kurmaya dönük davranışlar arasındaki farklılıklar, iletişimin nasıl gerçekleştiğini açıklayacak *kültürlerarası iletişim* kavramını ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Aydın (2020: 26), kültürlerarası iletişimi farklı kültürleri ve insanların kendilerine yabancı olanı fark etmesi onu anlaması farklılığına saygıyı öncelemesi ile başlayan öğretilbilir öğrenilebilir bir süreç olarak yorumlarken; Kramsch (2009: 241) dilbilimciler ve söylem analistlerine göre kültürlerarası iletişim yerel kültüre özgü olan ve olmayan konuşurların günlük yaşamdaki konuşmaları yönetme şekline odaklanmak olarak ifade eder.

Kültür, insan yaşamını düzene sokarak sosyal bir amaca hizmet eder. Birçok farklı toplulukların zamana, yere, şartlara göre geliştirdiği beceri ve alışkanlıklar kültürü oluşturmaktadır. Bu beceri ve alışkanlıklar ise iletişim becerilerini ortaya koyar. Kendi toplumlarına özgü aidiyetleri olan bireyler farklı biçimlerde karşılaştıkları olay ve durumlara karşı farklı iletişim yolları yaratır. Bu durum ise Kiss'in (2008: 437) ifadesiyle Kültürlerarası iletişim yeterliliğinin sözlü ve sözsüz iletileri uygun kültürel bağlama etkin bir şekilde uyarlama derecesi olarak ifade edilebilir.

İletişim sağlanırken özellikle kültürel boyutu başka bir ülkeyle etkileşim sağlanmasıyla anlaşılmaktadır. İletişim kurulması için dilin bütün kurallarına ve sözlük kurallarına hâkim olursa da çoğu zaman anlama, yorumlama ya da tepki verme sürecinde farklılıklar meydana gelebilir. Aynı ana dili konuşan bireyler arasında dâhi farklı

anlamlandırmalar ve iletişimde farklılıklar meydana gelebilir. Yabancı dil öğrenimi sürecinde de insanların ortak noktalarda buluşarak bilgiyi paylaşma ve yapılandırmalarına ve etkileşimi çeşitlendirmelerine yardımcı olur. Böylelikle kültürlerarası ilişki kurmaya dair farkındalıklar gelişirken aynı zamanda küreselleşmenin de temelleri atılır.

1.3. KÜLTÜR ÇEŞİTLERİ

Kültüre ait sınıflandırmalar yapılırken, kültür öğelerinin bileşimini, kültürün oluşum şeklini, birey ve toplumların yaşadıkları çevreleri, bu toplum ve çevreleri oluşturan kişilerin ekonomik durumları, üretim ve tüketimleri, gelişen teknoloji ve hizmetler gibi unsurları dikkate almak gerekmektedir. Herbert J. Gans'ın ifadesiyle “Her beğeni kamusunun kendine göre belirgin ölçüleri olduğu için, her ana beğeni kültürünün kendi sanatı, müziği, kurmaca olan ya da olmayan metinleri, şiiri, filmleri, televizyon programları, mimarisi, gözde yemekleri ve benzerleri olduğu gibi, her kültürün kendi yazarları, sanatçıları, oyuncularını, eleştirmenleri ve benzerleri de bulunur (2014: 103).” Kültürlere, ait oldukları birey ve toplumlara göre birçok sınıflandırma yapılabilmektedir. Bu anlamda sınıflandırma daha genel ve yaygın kullanılan gruptan olan popüler kültür, yüksek kültür ve alt kültürden hareketle sınırlandırılmaktadır.

1.3.1. Popüler Kültür

Popüler kültürü, yüksek kültür denilen klasik müzik, opera, tiyatro ya da klasik edebiyatın karşıtı olarak tanımlamak mümkündür. Bunun yanı sıra popüler kültür için toplumdaki en geniş halk kitlesinin sahip olduğu kültür ifadesi de uygun olarak kullanılabilir.

İrfan Erdoğan popüler kültür için; “Popüler kültürün ‘en çok tercih edilen’ bağlamında ele alınmasıyla karşımıza en yaygın ve yanlış olan popüler kültür tanımı çıkar: Popüler

kültür modern toplumda devam eden ‘halkın’ kültürüdür.” ifadelerine yer verir (2004: 10).

M. Trefor Owen “Bir sıfat olarak halk, antikılığıyla, değilse bile arkaik anlamlarıyla da mantıksız bir seçimi ortaya koyar. Halk kelimesinin ilk anlamı İngilizcede, Almanya ve İskandinavya’da hâkim olan kullanımı dikkate alınmaksızın bütün nüfus olarak benimsendi. Modern İngilizcede halk kelimesi aristokrasi ve yüksek sınıf karşısında sıradan insanlara gönderme yaparak sınırlı bir anlam da kazandı.” ifadelerine yer verir (2005: 139).

Ancak; Herbert J. Gans, toplumun seçkin olmayan kesimini sınıflar ve katmanlar olarak gördüğünü, dolayısıyla birden çok popüler kültürün bulunabileceğini ve her birinin farklı estetik değerler ve beğeni ölçütleri geliştirdiği için *beğeni kültürleri* ifadesini kullanır. Ek olarak beğeni kültürleri için sosyoekonomik hiyerarşideki konumların kültürel imaları olarak, popüler dilde *asil*, *orta/sıradan* ve *kültürsüz* olmak üzere üç ayırım yapıldığını da belirtmektedir (14).

Ahmet Oktay, popüler kültürü maddeler hâlinde sıralar (1995: 21);

1. Biçim olarak orta karmaşıklıktadır
2. Aktarımı ya da iletimi, ortam ve teknoloji olarak dolaylıdır
3. Bilinen bir kaynağı ya da yaratıcısı (üreticisi) vardır
4. Kültürel değerleri ve gelenekleri, yeni formüller biçiminde yansıtır
5. Ürün tüketiciye dönüktür
6. Oldukça ucuza fakat parayla elde edilir.

İnsanların içerisinde bulunduğu sosyoekonomik koşulları beğenilerini etkilemektedir. İnsanlar, bunun sonucunda maddî olarak ulaşılabilir olanı tercih etmektedir. Popüler kültürle sermayenin ve sermaye sisteminin sürdürüldüğünü ifade eden Erdoğan (2004: 11), “Giyimde popüler olan şey mevsimlerle değişen modayla gelen güdümlü kültürel yaşamdır.” ifadesini kullanır.

Anlatılanlardan hareketle popüler kültür ürünleri için kullanım sahası oluşturulur daha sonra ise tüketilmesi için sahaya sürülür. Yani popüler kültürün kendisine ihtiyaç

duyulması için alan yaratılır. Popüler kültür her ne kadar topluma dayatılmış olsa da toplumlara özgülük sunan, insanların kendi tercihlerine bırakılan, modern olanı vurgulayan bir değermiş gibi yansıtılır. Ancak tam tersi olarak popüler kültürün özünde değerleri yok etme, anlamsızlaştırma amacı vardır.

1.3.2. Yüksek Kültür

Yüksek kültür veya üst kültür, toplumda azınlık durumunda olan elit kesimin ürettiği, geliştirdiği ve tükettiği kültür olarak tanımlanabilir. Yüksek kültür unsurlarının üretim ve tüketimi, bu kültüre ait olmak isteyen bireylerin eğitimi ve yeteneğiyle orantılıdır ve kendine has, özgün olma endişesi taşıyan bir tarzı bulunmaktadır. Bu anlatımlardan hareketle yüksek kültür ve popüler kültürün takipçileri ve takipçi sayıları farklılık göstermektedir. Gans (2014: 45) bu kültür için “Yüksek kültür, ülkenin bütünüyle belki yarım milyonu geçmeyecek, küçük bir grup insana hitap ederken, popüler bir televizyon programı 40 milyonun üzerinde izleyici çekebilir.” örneğini vermektedir. Bu örnekten hareketle, bu durum popüler kültür öğelerini ticari bir kalıba sokarken, yüksek kültürü sanat veya içerik ve nitelik kaygısı güdülen bir ürün çeşitliliğine sahip konuma getirir.

Yüksek kültür, belirli bir tür giyim tarzı, müzik tarzı, film festivalleri, sanat filmleri, yüksek edebiyat ürünleri ile ilişkilendirilmiştir; ancak, zaman içerisinde popüler olan kültür değişime uğrayarak geçişler göstermiştir. Ahmet Oktay bu durumu mezkur kültür hakkındaki şu ifadeleriyle açıklamaktadır (1995: 21):

1. Karmaşık bir biçimi ve beğenilmesi estetik ölçütleri vardır
2. Tüketicileri yüksek eğitilmiş kişilerdir, bu yüzden iletilebilme aracı, yapının kendisidir
3. Bilinen ve ünlü bir yaratıcısı vardır
4. İlk değerlendirilmesi yine yüksek beğeni sahibi gruplar ya da eleştirmen topluluğunca yapılır. Ekoller ve küçük topluluklardan oluşur
5. Ürün (yapıt) yaratıcısının yaratım süreciyle oluşturduğu bir düşünsel ve sanatsal çabayla ortaya çıkmıştır. Ancak bu çabayı gösterecekler dönüktür
6. Ürün pahalı ve değerlidir.

Bu özellikler kültürlerin karakteristik özelliklerini oluştursa da günümüzde bu özellikler kısmen birleşmiş; üst kültür ürünleri popüler kültürün sergilendiği mecralarda yer almaya başlamıştır.

1.3.3. Alt Kültür

Alt kültür, ana kültür kalıbından özü itibariyle ayrı olmasa dahi bir toplumda baskın olan kültürden belli ölçüde farklılık gösteren ve azınlıkta olan grupların benimsediği kültürdür. Alt kültürler belirli sınırlar içerisinde farklı sentezler olarak varlıklarını sürdürür ve toplumda var olan ortak kültür değerlerinin büyük bir kısmını paylaşımlarına rağmen gündelik yaşamda yer alan farklı uygulamaları, ürünleri, anlayışları benimserler. Alt kültürler içinde yaşadığı toplum ve kültürden tamamen kopuk veya bağımsız değildir; ancak, kendi içlerinde özerk tutumları vardır.

Kültür kavramı, toplumlar içerisinde belirli bir birey ya da grupların hepsi için aynı yapıda bulunmaz. Kişiler arasında farklılık gösterebildiği gibi farklı gruplar arasında da farklılık gösterebilir. Kültür içerisindeki bu farklılıkların alt kültürü oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Bozkurt Güvenç alt kültür ile ilgili “Alt-kültürler, bazı kültürel özellikleriyle birbirlerinden ayrılırlar; farklı sentezlere doğru yönelirler. Kalkınma ve modernleşme çabaları ulusal sınırlar içindeki farklı alt-kültürleri (kültür bölgelerini) milli bir senteze doğru götürürken; kalkınmanın sebep olduğu nüfus hareketleri, kentleşme, endüstrileşme, tabakalaşma ve sınıflaşma eğilimleri kültürel birimlerin sınırlarını sürekli olarak değiştirir, birleştirir ve ayırır.” (2020: 144) ifadelerini kullanır.

1.4. KÜLTÜREL MİRAS

Kültür bulunduğu toplumun değerlerini içeren, o toplumun yaşama tarzını yansıtan davranış biçimleri ve kurallar bütünü olarak tanımlanabilirken; topluluk üyelerinin ortak paydada buluşmaları ve *kültür* kavramını oluşturmaları taş devrinden, günümüze kadar

sürdürülebilmiştir. Toplumların ortak paydada buluştukları kültüre bakarak, onların yapısını, değer yargılarını, inanç ve geleneklerini, ortak kabul ve karşı çıkışlarını görmek de mümkün olacaktır. Bir toplumu tahlil etmek için öncelikle o toplumun kültürünü bilmek gerekir. Neticede toplumların en küçük parçası olan insan; kültür etrafında birleşerek millet kavramını oluşturur.

Mehmet Kaplan “İnsan yığınlarını millet hâline getiren kültürleridir” ifadesini kullanırken; aynı dili konuşan insanların başkalarından ayrı bir topluluk teşkil ettiğini, dilin yanı sıra din, örf ve âdet, yardımlaşma ve korunma teşkilatlarının da kültür oluşumu ve yayılımında önemli bir rol oynadığını söyler (2015: 24).

Kültür kavramı belirtildiği gibi sınırları oldukça geniş tutulan, maddî ve mânevi değerleri içerisinde barındıran birçok özelliği barındırır. Bu anlamda Bozkurt Güvenç de kültür kavramının sınırlarının köyden ülkeye kadar geniş tutulduğunu ve milliyetçilik kavramı üzerinden değerlendirirken şu ifadelerle yer verir:

Kültür kavramının sınırları, en küçük bir köy yerleşmesinden, milli bir ülkenin üyesi bulunduğu geniş birlikleri içine alacak bölgelere kadar değişebilir. İçinde bulunduğumuz “milli devlet” döneminde, milli devlet ülküsü ve çeşitli milliyetçilik akımları, milli kültürü milli sınırlarla çakışan bir senteze doğru götürmektedir. Milli devletler, bir yandan kendi bölgesel farklılıklarını gidermeye çalışırken, öte yandan, kendilerini komşularından ayrı tutan kültürel “gümrük” önlemlerini almakta sanki başarılı olmuş görünüyorlar (2020: 145).

Yer verilen bu ifadeden hareketle birbirlerine yabancı olan kültürlerin tanışarak ortak bir noktada buluşmasıyla, insanlar kendi toplum ve kültürlerinin özelliklerini ön plana çıkarmaları mümkün olmaktadır. Bu duruma; mülteciler, göçmen azınlıkları ve Avrupa Birliği örnek gösterilebilir. Ayrıca eğitim/iş nedeniyle bir başka ülkeye gitmek durumunda olan öğrenci ve insan toplulukları da aynı durumu yansıtmaktadır. Kendi toplumunun kültürünü, farklı bir kültür ve toplulukla buluşturan insanlar; aynı zamanda kendi mevcut kişiliği ve yapısıyla farklı bir sentez oluşturarak bu sentezin bir parçası hâline gelirler. Üniversiteler ve onların bünyesi altında bulunan dil sınıfları bu yapıların örneklerinin görüldüğü ortamlardır. İnsanların ortak kültürü meydana getirirken ait olma duygusu önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle ortak görülmesi beklenen kültürün merkezinde hedef kültürün bulunması beklenmektedir.

Kültür sözcüğüyle birlikte, günümüzde farklı anlamlara gelen ve günlük dilde kullanılan birçok kavram ortaya çıkmıştır. Bunların içinde belirli entelektüel birikime sahip kişiler için kullanılan *kültürlü*; bu entelektüel birikim ve genel dünya bilgisini ifade etmekte kullanılan *genel kültürü* sözü edilen kavramlar içinde saymamız mümkündür. Özellikle sahne sanatları ile ilgili olarak *kültür-sanat* etkinlikleri olarak hayatımıza giren bir kavram da mevcuttur. Vücudu esnetecek birtakım egzersizler, jimnastik gibi anlamlara gelen *kültürfizik* sözcüğü de bu türden bir sözcüktür. Ayrıca her alanın kendine has özelliklerini ve birikimini vurgulamak amacıyla *yemek/yeme-içme kültürü*, *müzik kültürü*, *sinema kültürü*, *mahalle kültürü* gibi tamlamalarla birlikte çeşitli coğrafi bölgeler veya toplumlar için kullanılan *Türk kültürü*, *Uzakdoğu kültürü*, *Avrupa kültürü*, *Akdeniz kültürü* gibi tamlamalar da kullanılmaktadır.

Malinowski (2016: 16) kültürün başlangıç ve ilerleyişi hakkında “Kültür muhtemelen ilkel sanat veya zanaat ile başlamıştır; ateş yakma, odun ve taştan araç-gereç yapma, ilkel barınak inşa etme ya da yaşamak için mağarada barınma gibi şeylerin temeli atıldığından beri bunlar geliştirilmektedir” ifadelerini kullanır. İnsanlar içinde yaşadığı toplumla birlikte bir üretim sürecinin parçası olurken; zaman içerisinde teknolojik ve bilimsel gelişmelere uyum gösteren üretim, o toplumun kültüründen etkilenmiştir. Sonuç itibarıyla elde edilen somut veya soyut veriye kültür/kültürel miras denmiştir. Bu miras İrfan Erdoğan’ın ifadesiyle; “Hem maddî olanın (giyecek, yiyecek, kullanılacak, barınacak, oynanacak, zevk alınacak maddesel kültürün) hem de eylemsel ve düşünsel/entelektüel olanın (inanç, kadercilik, teoloji, din, efsane, masal, şiir, müzik, çeşitli temsiller, oyun, eğlence, dinlenme, kutlama, sevinme ve üzülmeyin) üretimidir (2004: 8).” Genel ifadeyle ise kültürel miras, toplumun geçmişten bugüne dek deneyimlediği ve ürettiği her şeydir.

2. BÖLÜM: YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Türkler tarihleri boyunca geniş bir coğrafyada hakimiyet kurmuş ve bu coğrafyalarda yaşama imkânına sahip olmuşlardır. Türklerin buldukları coğrafyalarla sınırlı kalmayarak yayılcı politika uygulamaları Türkçenin yalnızca kendi coğrafyalarında sınırlı kalmayarak genişlemesi ve diğer bölgelerde de tanıtılmasına ve öğrenilmesine olanak sağlamıştır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Ural Altay dil ailesine mensup olmasından dolayı sondan eklemeli bir özellik göstermektedir. Yabancı dil öğretimi yalnızca biçim, ses ve söyleyiş şekilleri ile değil hedef dilin kültür ve toplum yapısıyla birlikte yapılmaktadır. Buradan hareketle Türk dilini öğrenmek isteyen kişiler Türkçenin yalnızca gramerini, kurallarını, ses ve söyleyiş biçimlerini değil; aynı zamanda Türk kültürünün dile yansıyan etkileri de görülebilme imkânına sahip olabilmektedir. İkinci bir dili öğrenmenin, başka bir kültürü öğrenme ve tanımda en kolay yol olduğunu vurgulayan Adem İşcan (2011: 32), Türkçe öğreniminin yabancılar için oldukça avantajlı bir dil olduğunu söyleyerek, yabancılar Türkçe öğreniminin faydalarını şu şekilde sıralar:

- Türkçe bilmek iş hayatı bakımından avantaj sağlamakta, Türkiye’de iş bulmayı kolaylaştırmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği sürecinde olan Türkiye’nin Avrupalılara hitap etmek adına aradıkları yabancı işçi açığını kapatma noktasında Türkçe bilmek oldukça önem arz eder.
- Türkçenin önemi ve geçerliliği her geçen gün artmaktadır.
- Çok dillilik çağın gerekliliğidir.
- Sondan eklemeli olması ve yazıldığı gibi okunması sebebiyle Türkçe oldukça kolay öğrenilen bir dildir.

Her dil öğreniminde avantajlar olduğu kadar dezavantajlarda olabilmektedir. Bu nedenle yabancı dil öğretimi önem verilmesi gereken bir konudur. Yabancı dil öğretimi milletlerin kendi varlıklarını tanıtmaları konusunda önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle yabancı dil olarak Türkçe öğretimi Türklerin kendi varlıklarını gösterebilme alanı yaratmasından dolayı geçmişten bu yana konuşulan ve üzerine çalışmalar yapılan bir alan olmuştur.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yapılan ilk çalışma *Dîvânu Lugâti't-Türk*'tür. Kaşgarlı Mahmud tarafından 1068-1072 yılları arasında yazılan *Dîvânu Lugâti't-Türk*, Araplara Türkçe öğretmek amacıyla, Arapça-Türkçe sözlük mahiyetinde kaleme alınan bir eserdir. 8624 kelimedenden oluşan eseri Kaşgarlı Mahmud, Bağdat'ta yazmıştır. Eserin amacı yalnızca Araplara Türkçeyi öğretmek değil aynı zamanda Türk kültür yapısını tanıtmak olduğundan, eser önemli bir yere sahiptir. Karahanlı Türkçesiyle, 12. yüzyılda kaleme alınan eserde Türklerin yaşayış biçimleri, buldukları dönemin kültürü, millî folklor özellikleri de aktarılmaktadır. Bu nedenle eserin sözlükten ziyade kültür taşıyıcılığı ve kültür aktarımının önemli bir hazinesi olduğunu söylemek mümkündür.

Yahya Akyüz (1994: 35) Kaşgarlı Mahmud tarafından yazılan *Dîvânu Lugâti't-Türk*'ün Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda içerdiği özelliklerle başarılı olduğunu söyleyerek aşağıdaki özellikleri sıralamaktadır:

- Eser tümevarım mantığı ile kaleme alınmıştır. Kaşgarlı Mahmud eserde önce kural verip daha sonra örnekler üzerinde durmaktansa, önce örnekleri vererek örneklerden yola çıkarak kurala ulaşma mantığını ortaya atmıştır.
- Eserde verilen örnekler gündelik yaşamdan, atasözleri, türkü gibi gözle görülür ve gözlem gücü gerektiren öğelerden seçilmiştir.
- Eserde yer alan anlatım dili ve yapısıyla Kaşgarlı Mahmud, temelde Türk kültürünü tanıtmayı ve kültürün zenginliğini Araplara göstermeyi amaçlamıştır.
- Dil öğretiminde 'tekrar' oldukça önemlidir. Bunun farkında olan Kaşgarlı Mahmud, örnekleri sürekli kitap içerisinde tekrar etmiş ve kültüre ait örneklerin zihinde yerleşmesi noktasında çaba harcamıştır.
- Eseri yazarken sürekli kontrol eden ve üzerinden geçen Kaşgarlı Mahmud, dil öğreniminde hata payı olmadığını farkında olarak, dile gereken özeni göstermiş ve böylece eşsiz bir eser ortaya çıkarmıştır.

Codeks Comanicus 14. yüzyılda kaleme alınan ve yabancılara Türkçe öğretimi noktasında yazılan ikinci eserdir. Asıl amacı Kıpçaklara ve Kıpçak Türklerine Türkçeyi öğretmek olan eser, Alman ve İtalyan Misyonerlerce kaleme alınmıştır. Eser Latin harfleriyle yazılmış olmasına karşın dinî parçalar ve atasözleri kısımlarında fazlaca yabancı sözcük bulunmaktadır.

Kitâbü'l-İdrak Li Lisanü'l Evrak, 14. yüzyılda yazılan bir diğer eserdir. "*Türklerin Dilini Anlama*" olarak çevrilen eser, Ebu Hayyan tarafından kaleme alınmıştır ve

bilinen ilk Türkçe gramer kitabı olma özelliğini göstermektedir¹ (www.yabancilaraturkce.com, 2016).

Günümüzde Türkiye'nin gerek bulunduğu coğrafi yapısı gerekse küresel devlet olma durumundan dolayı yabancılarla etkileşim artmaktadır. Türkiye'de, savaştan dolayı ülkelerini terk etmek durumunda kalan sığınmacılar ve Avrupa Birliği sürecinin devam etmesi nedeniyle çok kültürlü bir yapı oluşmaya başlamıştır. Bu yapının sonucunda ülkemizde farklı milletlerden oluşan yabancıların sayısı da artmaya başlamıştır. 2010 yılında İstanbul'un *Kültür Başkenti* seçilmesiyle Türkiye'nin turizm yapısı gelişmeye başlamıştır. Bunun sonucunda her geçen yıl ülkemize gelen turist sayılarında artış görülmektedir. Bu durumun sonucunda Türkiye'ye ziyaret için gelen turistler hem kültürü tanıma da hem de Türkçe öğrenimini sağlama da etkinliklerini artırmaya başlamış olduklarını söylemek mümkündür.

Türkçenin yabancı dil olarak öğrenimi özellikle 1950'li yıllardan sonra Çok Partili Dönem'de gündemimize gelmiş ve Türkçe, ülkemizde okuyan yabancı öğrencilere okutulmaya başlanmıştır; ancak, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sistemli olarak, 1990'lı yıllarda ülkemize yüksek lisans eğitimi görmek amacıyla gelmeye başlayan yabancı öğrencilerin sayılarında artış olmasıyla birlikte başlamıştır.

Günümüzde yabancı dil olarak Türkçe eğitimi, ülkemizde bulunan birçok üniversiteye bağlı olarak kurulan dil merkezlerinde ve son zamanlarda açılan özel Türkçe dil kurslarıyla yapılmaktadır. Gazi ve Ankara Üniversitesi başta olmak üzere yükseköğretim kurumlarında kurulan TÖMER'ler (Türkçe Öğrenim Merkezi), dil öğrenimini takip eden ve devamlı olarak güncellenen setleriyle kendilerine göre oluşturdukları sistemleri ile yabancı öğrencilere lisans ve lisansüstü düzeylerde eğitimler vermektedirler. TÖMER'in yanı sıra Türkiye'de yabancılara Türkçe öğretiminde önemli çalışmalar yapan Yunus Emre Enstitüsü de eğitimlerini sistemli ve güncel yayınlarla birlikte sürdürmektedir. Yunus Emre Enstitüsü TÖMER'den farklı olarak yurt dışındaki üniversitelerle bağlantılı çalışmaktadır. Yurt dışından Türkiye'ye gelen yabancı öğrencilere burs imkânı sağlayan Yunus Emre Enstitüsü, Türkçenin ve

¹ Ayrıntılı bilgi için; http://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/bayraktar_01.php

Türk kültürünün tanıtılmasında da sempozyumlar düzenleyerek önemli çalışmalar yapmaktadır.

2.1. YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM VE KÜLTÜR AKTARIMI

Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle birlikte dünyanın var olan şekli değişmiş, gün geçtikçe kültürel anlamda yakınlık ve bir arada olma durumu baş göstermiştir. Dünyanın hemen her noktasında iletişim gelişmeye başlamış bu durum ulaşım ağının genişlemesine olanak sağlamıştır. İnsanların ulaşım imkanlarının genişlemesiyle farklı ülkeleri ziyaret etmeleri, o ülkelerin kültürleri tanımalarına olanak sağlamaktadır.

Dil; kültür ve medeniyet oluşturmayı sağlayan ve bu unsurları sürdürmeye olanak sağlayan bir olgudur. Dil olgusu insanların birlikte yaşamaları ve iletişim kurmaları amacıyla ortaya çıkarak, toplumların ortak kültür ve değerlerine katkıda bulunma görevi görmektedir. Bu anlamda kültürün en önemli ögesi dildir.

Kültür; aynı zamanda yaşam şeklimizi ve dilimizi şekillendirmektedir. Bu durum insanların toplum olarak benzer durumları aynı şekilde algılama veya tepki verme durumuna neden olmaktadır. Kültür kavramı insanlar ve toplumlarda tavır ve davranışların kökleşmiş bir algılaması olarak düşünüldüğünde, yabancı dil öğretiminde önemli bir etkiye sahiptir. Dil ve kültür öğeleri birbirlerinden ayrı düşünülemez. Türk âdetlerinden hareketle evlilik öncesinde yapılan kına gecelerinde gerçekleştirilen ritüellere şahit olan bir yabancı, gelinlerin neden ağlatılmak istendiğini anlamakta zorluk çekebilir. Aynı şekilde düğün törenlerinde gelinlerin kayınvalidelerin evlerine girmeden evvel kapı eşiğine bal sürmeleri, kültüre yabancı bir kişi için *anlamsız* olarak algılanabilir. Bu algıların temelinde dile yabancı olan kişinin kültüre de yabancı olması yatmaktadır. Öğrenilmek istenen hedef dilin, mevcut kültürleri ile bağ kurularak aktarılması durumunda *anlamsız* olan değerler normalleşecek, aynı zamanda aktarılan kültürel değeri öğrenen kişi kendi kültüründe bulunan değerlerle bağ kurarak oluşacak kültür aktarımına katkı sağlayacaktır.

Medeniyetlerin oluşmasında kültürlerarası iletişim; önemli bir basamak görevi görmektedir. Medeniyet kavramı, her ülkenin ve toplumunun kendine ait bir yaşam

şekli olmasının ötesinde daha ayrı bir kavramdır. İnsanların veya toplumların belli bir medeniyet seviyesine ulaşması için çalışmaları, çabalamaları, aynı zamanda belli bir kültür birikimine sahip olmaları gerekmektedir. Medeniyetler kendi kültürlerini koruma amacıyla, aynı zamanda farklı kültürlerle de açıklık getirerek sentez oluşturma eğilimdedirler. Dünyadaki ülkelerin bu sentezi sağlamaları farklı kültürlerle kaynaşmaları açısından önemli bir yer edinmektedir.

Kültürün, etkileşimler bütünü ve ürünü olduğu düşünülerek her kültürün kendi çağına özgü üretim, aktarım ve tüketim şekilleri vardır. Devam eden kültür önceki dönemin aktarımını yaşatmayı sürdürür. Bu anlamda kültürel aktarım bütün olarak bir bütün olarak çözümlenebilir. Kültür aktarımının kültürel yaratma, değiştirme-dönüştürme/yenileme/yeniden oluşturma, sunma/paylaşım bir boyutunu, seçme-algılama- değerlendirme- uygulama/deneyimleme-içselleştirme- özümseme-benimseme vb. gibi diğer boyutları meydana getirdiğini ifade eden Özdemir (2020: 201), tek yönlü içerik, tutum ve davranışları içeren çağrışımları bulunan kültürel aktarımın yerine “kültürel paylaşım ve deneyim” terimlerinin kullanılabileceğini söylerken bu kavramsal değişimin çalışmanın özünü oluşturan kuşaklar arasında çatışma yerine “kuşaklar arası yaratıcı ve yenileyici etkileşim” yaklaşımının geliştirilmesine de katkı sağlayacağını belirtir.

Kültür aktarımı aynı zamanda kültürleşme ve kültürel değişimi de kapsamaktadır. Antropolojik bakış açısıyla kültür aktarımı eğitim ile birlikte ele alınmaktadır. Redfield (Tezcan 2009: 106), eğitimi “kültürün aktarılma ve yenilenme süreci olarak ifade ederken Tezcan kültürel aktarımın formal ve informal yollarla gerçekleştirilebileceğini; informal yollarla daha çok gelenek ve kültürel kalıplar aktarılırken formal kültür aktarımında okulların kullanıldığını ifade eder.

Kültürlerarasılık terimi özellikle 1940 yılında, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra literatürde yer almış ve bir milletin farklı milletlerle kurdukları bağı ve kültür değişimini ifade etmesi noktasında kullanılmıştır (Sarı 2004: 4). Kültürlerarası iletişim; farklı kültürde ve etnik kimlikteki kişilerin birbirleri ile iletişime geçmesi, birbirlerini inanç, düşünce, davranış noktasında anlaması olarak açıklanabilecek bir kavramdır.

Türklerin tarihsel dönemdeki yapıları göz önüne alındığında, özellikle göçebe hayatı benimsemeleri, yayılmacı politikalar izlemeleri ve birçok farklı ülkeden göç almaları kültür alışverişinde önemli rol oynadıklarını göstermektedir. Türklerin birçok kültürle olan iletişimleri, dilin ve kültürün yayılmasında oldukça önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu etkileşimle birlikte günümüzde Türkçe, dünyadaki çok konuşulan bazı diller gibi öğretilmektedir. Türkçenin öğretimi yalnızca “dil” nezdinde kalmayarak, Türk kimliğinin kendi sınırlarının dışına çıkmasını ve öğretilmesini amaç edinmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası iletişim, dolayısıyla etkileşimin yaratılacağı ortamın oluşturulması dilin öğrenimi açısından önem arz etmektedir. Öğrencilerin Türkçeyi dilin konuşulduğu veya farklı coğrafyalarda öğrenmesi kültür aktarımında farklılıklar göstermektedir. Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle dijital kaynaklar ile de dil öğretimi dolayısıyla kültür aktarımı sağlanmaktadır.

Kültür aktarımı dil aracılığı ile sağlanırken aynı zamanda yumuşak güç olarak da varlığını ortaya koymaktadır. Dil öğretiminin “kültürleşme” süreci olduğunu ifade eden Demirel (2012: 4), bireylerin bu süreçle kendi kültürlerini tanıma olgusuna sahip olduklarını söyler. Diğer yandan yabancı dil öğretimi ise kültür öğretimi olarak değerlendirilmektedir (Avcı 2002: 2). Kültür aktarımının hedef dili öğrenen bireyler tarafından dilin düşünce dünyasını daha kolay gösteren ve öğrenme sürecine olumlu yansıyan bir etkisi bulunmaktadır. Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı olarak genellikle basılı yayınlar, tamamlayıcı olarak ise elektronik araçlar ve içerikler kullanılmaktadır. Yabancılar Türkçe öğretimi yapılırken bazen Türk gölge tiyatrosu geleneği Karagöz² ve Nasreddin Hoca örneğinde³ olduğu gibi sözlü kültürü oluşturan gelenek ve ürünlerin Türkçenin yabancılar için öğretiminde ve kültür aktarımı çalışmalarında örnek olarak gösterilmektedir.

Dilin kullanımında okuma, yazma, dinleme ve konuşma olmak üzere toplamda dört temel beceri bulunmaktadır. Bir dilin öğrenimi bu temel beceriler gerçekleştiğinde ve değerlendirildiğinde sağlanabilir; ancak, dil öğreniminde dört temel becerinin yanında

² Ayrıntılı bilgi için; Yılmaz, F. ve Taşkın, M. (2014). Hacivat Karagöz oyunları ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ve aktarımı. *ASOS Journal/Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 270-288.

³ Ayrıntılı bilgi için; Akkaya, A. (2013). Yabancılar için Türkçe öğretimi kapsamında fıkralar: Nasreddin Hoca fıkraları. *Milli Folklor*, 25 (100), 171-181.

hedef dilin kültürünün de etkisi oldukça fazladır. Dil öğrenimi gerçekleşirken öğrenilen dilin kültürel yapısının arka planda kalması, dil öğretiminde eksiklikler meydana getirebilir. Bu durumla ilgili olarak iki farklı bakış açısı mevcuttur. Brown; hedef dilin konuşulduğu ülkede kültürün dil derslerinde yer almasının en iyi yol olduğunu söylerken (200: 189), Braine, Canagarajah, Holliday gibi uzmanların görüşü, dili öğrenen grubun özellikleri ve gereksinimlerinin göz önünde bulundurulması (Bu görüş, belirli bölgelerde konuşulan dilleri bu şekilde ifade etmektedir.) (Brown'dan aktaran Bayyurt 2014: 33) şeklinde ayrılmaktadır. Her iki bakış açısından hareketle dil öğretiminde, dili öğrenen bireylerin mevcut dilin kültürel arka planlarını bilmeden o dili tamamen zihinlerinde oturtmaları zorlaşabilecektir. Dili öğrenen bireylerin gereksinimleri, o dilin kültürel yapısını öğrenmemek olsa dahi; özellikle B2, C1, C2 seviyelerinde yeterlilik göstermek isteyen kişiler dilde bulunan ve kültürel arka planla dile yerleşmiş olan yapıları anlamakta zorlanacak, böylelikle mevcut dilin kültürünü öğrenme ihtiyacı hâsıl olacaktır.

Dil öğretiminde hedef dil bazen o ülkenin sınırları içerisinde bazen de o ülke dışında öğrenilebilir. Özellikle, hedef dili öğrenen kişi dilin konuşulduğu ülkede yaşıyor ve ülkede yaşayan kişilerle etkileşim hâlinde bulunuyorsa, bu durum dil öğrenimi olumlu olarak etkileyecektir. Bu durum sonucunda hedef dili öğrenen kişide içerisinde bulunduğu toplumun kültürel dokularını da öğrenme zorunluluğu hâsıl olacaktır. Hedef dili öğrenen kişi hedef dilin konuşulduğu ülkede yaşamıyor, kendi toplumunun kültürel dokularının içerisinde dil öğrenimi gerçekleştiriyorsa dahi, hedef dili o dilin kültürel yapıları ile özümseyerek ve kendi dilinin kültürü ile bağdaştırarak öğrenmesi, öğrencinin daha verimli bir öğrenme sürecini yaşamasını sağlar. Her iki durumda da dili öğrenen kişi yeni bir kültürü tanıyarak *kültürlenme* sürecine başlayarak kendi öğrendiği alışkanlık ve anlayışlardan uzaklaşarak yeni bir kültürel yapıyı tanıma gayreti içerisine girmiş olur. Kültürlenme sürecinde öğrencinin hedef dili öğrenirken içerisinde bulunduğu grubunda etkisi de göz önünde bulundurulmalıdır. Grupların homojen ve heterojen olması, kişileri güvenli ya da güvensiz hissettirebilir. Öğrenci grubu eğer homojen bir dağılım içerindeyse kendini anlaşılır hissettiği için güvende olacaktır böylelikle kendi bulunduğu kültürel dokudan uzaklaşmayarak alışkın olduğu yapıyı sürdürecektir. Bu durum hedef dilin öğrenimini zorlaştırırken aynı zamanda o dilin kültürünü öğrenmede de zorunluluk durumunu ortadan kaldıracaktır; ancak, birey kendi

anadilinin konuşulmadığı ya da az konuşulduğu bir ortamda dil öğrenimini gerçekleştiriyorsa, hedef dili öğrenmede daha fazla istekli olacak ve zorunluluk hissedecektir. Hedef dili öğrenen kişiler farklı kültürel dokuların bir arada olduğu bir ortamda dil öğrenimini gerçekleştiriyorlarsa, kısa sürede kendi kültürel yapılarını kuracak ve çok kültürlü yapıya daha çabuk uyum sağlayacaklardır. Böyle bir ortamda çok kültürlü yapıya adapte olan öğrenciler hedef dilin kültürünü de öğrenme de kolaylık yaşayacaklardır. Böylelikle kültürlenme süreci baş gösterecektir.

Kültürlenme süreci için önemli olan nokta, hedef dilin öğretildiği ortamda, öğrenci tarafından ya da öğrencinin sağladığı malzemelerle yapılan kültür aktarımıdır. Kültürel aktarımın başlangıcı, dil öğreniminde ilk öğretilen öğelerden biri olan selamlaşma ile başlayarak günlük hayatta yer alan diğer öğelerle devam etmektedir. Bu öğeler öğretilirken, öğrenci kendi kültürü ile karşılaştırma yapacak ve öğrendiği dilin kültürel dokularını zihninde daha anlaşılır hale getirecektir. Kültürel aktarım yapılırken, aktarılmak istenen öğelerin ölçüsüne dikkat edilmeli; aktarılan öğeler yoğun ve durmaksızın verilmemelidir. Bu anlamda öğrencinin dil yeterlilik seviyesinin göz önünde bulundurulması durumunda ve kültürel aktarım daha sağlıklı olacaktır.

Kültürel aktarımın dil öğretimi aracılığıyla yapılırken coğrafi anlamda da belli başlı önemli noktaları bulunmaktadır. Durmuş (2013: 211); Türkiye'nin tarihsel süreçte doğrudan veya dolaylı olarak ilişkide bulunduğu ülke sayısının çok fazla olduğunu, bu ilişkilerin sonucunda günümüzde pek çok siyasi kültürel ilişki de beraberinde taşıdığını söyler. Komşu coğrafyanın öğrencileri iletişimine dayalı olarak getirisi sözlü veya yazılı kaynaklarda pek çok bilgi sunan kültürün ve o kültüre doğrudan bağlı olan dili çeşitli nedenlerle öğrenmeye değer görürler. Bu durum ise Türkiye'nin komşu ülkeleri ile olan ilişkilerinde öne çıkarak ülkeler arasındaki kültür ve dil meselesine önem yükler. Bu bilgilere dayanarak Türkiye'ye eğitim görmek için gelen yabancı öğrencilerin ülkeleri ve sayılarına bakılabilir.⁴

Dil ile sağlanan kültür aktarımı sırasında yabancı/ikinci dil sınıflarındaki öğrencilerin çeşitliliğinin ve buna bağlı olarak kültür farklılıklarının artması, öğretici için geçmişten

---

⁴ Ayrıntılı bilgi için; Aydın, Gülnur. (2020). *Yabancı/İkinci dil Öğretiminde Kültür ve Kültürel Etkileşim*. Ankara: Pegem Akademi.

getirdiği alışkanlıklarını değiştirmeyi ve kaçınılmaz bir biçimde perspektif çeşitliliğini gerekli kıldığını ifade eden Aydın, bu durumun öğrencilerin öğretim seviyelerine uygun olarak materyallerin seçiminde hedef kültürün her bir öğrenci için dikkat çekici kılmaya yönelik olmasına ve çok yönlü yetkinliğin gerekliliğine dikkat çeker (2021: 6).

2.1.1. Dil-Kültür İlişkisi

İnsanlar var oldukları tarihten bu yana toplum içerisinde hem birbirlerine ihtiyaç duydukları hem de sosyal varlık olmalarından dolayı yaşamlarını birlikte sürdürmektedirler. İnsanlar bu birlikte yaşam sürmelerinden dolayı özellikle üretim noktasında oldukça fayda sağlamaktadırlar. Bu birlikte yaşamın getirdiği faydalardan biri de dilin kullanımınıdır. İnsanların dili kullanması, gündelik hayatlarındaki alışkanlıkların getirdiği davranış kalıplarının temelinde bulunmaktadır. Alışkanlıklar ve dil kullanımını birlikte hareket eder ve zamanla ilerleyerek birikim hâlinde kendine yer bulur. Bu nedenle dildeki yapıya ve insanların alışkanlıklarına bakılarak zamanla kültür yapısı hakkında da bilgi sahibi olunabilmektedir.

İnsanların elleriyle ürettiği mânevi her şeyin kültürel varlık olarak aday olduğunu belirten Aristo'nun, bu anlatımının temelinde insanın kültürel bir varlık olması yatmaktadır. İnsanın kendi doğasında bulunan duygu, düşünce, ruh ve inanç yapısına bağlı olarak ortaya koyduğu şeyler zamanla ürettiklerine de yansımaktadır. Ürettikleri değerler yalnızca maddî değerler değildir, aynı zamanda insanların alışkanlıkları ve söylemlerini içeren değerler bütünüdür. Buradan hareketle kültür için insanın kendi yapısında bulunan tüm duygu ve düşüncelerin dışa vurumu denilebilir.

Toplumların kültürel birikimlerine bakılarak, onların medeniyet ve genel yapıları hakkında bilgi sahibi olunabilir. Medeniyetin kültürden doğduğunu söyleyen Kafesoğlu (1998: 25), bu söyleminin arka planında medeniyetin oluşması noktasında kültürün *kümülatif* özelliğinin olduğu ve kültürel öğelerin ancak bir araya gelerek bir nitelik oluşturduğu yatmaktadır. Medeniyetin oluşmasında kültürün katkısı olduğu düşüncelerine sahip olan Ziya Gökalp, kültürün millîlik unsurlarını barındırdığını, oysa medeniyetin milletlerarası özelliğinin olduğunu ve medeniyet noktasında kültürlerin bir

araya gelmesi gerektiğini ifade etmiştir. Dilin, kültür içerisinde yer alan öğelerden en önemlisi olduğunu ifade eden Gökalp, milletin duygu ve düşüncelerini yansıtan en önemli araç olan dilin kültüre yardımcı bir unsur olduğunu ve kültürü beslediğini ifade etmektedir.

Kültürün oluşması ve ilerlemesinde kendisini besleyen birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlara *din, dil, savaş, göç, tarım, tarihî miras* örnek olarak gösterilebilir. Bu unsurlar arasında yer alan din, kültürün varlığında bireylerin yaşamlarını, inanışlarını ve inanışları noktasında edindiği düşünce yapılarını göstermektedir. İnsanların ve bağlı buldukları toplumların dini, aynı zamanda onların toplumdaki yaşayışlarını şekillendirmelerinde oldukça önemli bir yere sahiptir. İnsanlar var olduğu günden bu yana dünyaya gelmeleri ve yaşamlarını sürdürmelerinde bir varlık sebebi aramış ve bu arayış sonucunda dine yönelmişlerdir. Dinlerine inanarak yaşamlarını sürdürmeye başlayan bireyleri burada hareketle inançlarını yansıtan ürünler ve ritüeller ortaya koymaya başlamışlardır. Henüz tarihî çağların başlamadığı dönemlerde insanlar kendilerine inançlarını icra edebilecekleri tapınaklar yaparak maddî yönüyle oluşan ürünler ortaya koymuşlardır. İnsanlar ortak bir dine sahip olsun ya da olmasın her ülkede veya toplumda inançları doğrultusunda anlayış, ortak hafıza, yaşam biçimi, düşünce yapısı, inanç ritüelleri ve alanlar yaratmışlardır. Bütün bu üretimleri yapan kişi dinini yaşarken aynı zamanda geleceğe kalacak geleneksel bir dinî birikimi de oluşturur. Böylelikle insanlar inançlarını ortaya koyup bu inançları yaşarken aynı zamanda kültüre de katkı sağlamış olurlar.

Kültürün ilerlemesi ve gelişmesini sağlayan unsurlardan biri olan göçler; herhangi bir bölgedeki kültürel birikimi şekillendirip, o birikimin başka toplumlara taşınmasında etkili olan öğelerden biridir. Göçle birlikte insanlar bulunduğu yer ve toplumların alışkanlıklarını, yaşama biçimlerini, bakış açılarını kendileriyle birlikte başka bir yere ve topluma götürürler. Böylece hem kendi kültürlerinin özelliklerini taşıyan hem de gittikleri bölgede edindikleri bakış açısı ve kültürel yapı ile birlikte yeni bir kültürel oluşum içerisine girmiş olurlar.

Savaşlar ise göçlerden farklı olarak kültürün yok olması ya da yeniden şekillenmesinde önemli rol oynayan unsurlardan biridir. Savaş kavramı yalnızca bir bölgeye hâkim olmak için sürdürülen mücadele değildir. Aynı zamanda elde edilen mücadelenin

sonunda o toplumun değerleri ve yaşam biçimlerine de sahip olunmaktadır. Böylelikle birbirlerinden oldukça farklı kültürler bile zamanla bir arada yaşamanın getirdiği yükümlülükle birlikte kendi kültürleri dışında karşı kültürü de tanıma ve o kültürle etkileşim içerisine girme durumları hasıl olur. Savaş unsurunda yalnızca galibiyetin getirdiği durumla birlikte kültürel etkileşim olmaz. Aynı zamanda savaş süresince toplumlar karşı toplumların kültürleriyle tanışıp bir etkileşim içerisine girebilmektedir. Bu duruma örnek olarak Rönesans'ın Avrupa'da ortaya çıkarken, temelinde savaş sonucunda çeşitli medeniyetlerin Avrupa'ya gelmesi ve yıllar içerisinde oluşan birikimin şekillenmesi yatmaktadır.

Konar-göçer hayatın temel nedenlerinden biri de toprağın işlenmesi ve besin elde edilme ihtiyacıdır. Bir bölgede hayatlarını devam ettiren insanların yaşam şartları, topraktan fayda sağlamaları ve toprağı kullanma şekilleri onların yaşama bakışlarını ve miras bıraktıkları ürünleri etkilemektedir. Ziraat kavramı bütün bu değerleri içerisine alan kültürün toprağa yansıma biçimi olarak değerlendirilebilir.

Kültürü oluşturan en önemli unsur ise *dildir*. Dil, kültürün dinamik yapısını ve mânevi yönünü yansıtan, kültür ile birlikte birbirlerini şekillendiren ve yaşatan en önemli olgudur.

Dilin asıl işlevi iletişim sağlamaktır. *İletişim* kökeni Latince *communico* kelimesinden gelen ve *ortaklaşma*, *paylaşma* mânâsı olan bir sözcüktür (Açıkgöz 2005: 20). İnsanlar belirli bir çevre içerisine doğarak, o çevre etrafında bağ oluşturarak yaşamlarını sürdürürler. Kişilerin bağlı oldukları çevreden gelen algılar, kişinin davranışlarını şekillendirirken benzer şekilde var oldukları çevreyi de etkilemelerine imkân sağlar. Buradan hareketle insanların gündelik yaşamlarında birbirleri ile ihtiyaçlarını, beklentilerini, problemlerini, amaçlarını, duygularını ve düşüncelelerini paylaştığı ortak yaşam alanları içerisindeki anlaşma türlerine *iletişim* denilmektedir. İnsanlar iletişim yoluyla dış dünyayı anlar, yorumlar ve anlamlandırır. Aynı zamanda üretmek anlamında da kullanılan iletişim kavramı; duygu, düşünce ve kelimeleri üretir ve bu üretimin sonucunu dış dünya ile anlamlandırır. Yapılan bu tanımlardan hareketle, iletişimin tek taraflı olmayan bir kavram olduğunu da belirtmek gerekir. İletişim için öncelikle iki ya da daha fazla kişinin, iletişime uygun bir ortamın ve ileti mesajının olması zorunludur. Burada asıl etkili olan unsur ise dildir.

Her dilin söz yetisinin sonsuz olduğunu ifade eden Süer Eker, yeryüzündeki bütün dillerin sınırlı sayıda yolla sınırsız sayıda sözcük, tümce üretebilecek yeterlilikte olduğunu ifade ederken; her dilin kendi kültürünün ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeterlik ve zenginlikte olduğunu söyler (2011: 85). Bu anlamda Türkçe söz varlığı bakımından zengin bir dildir. Türk toplumunun kültürünün izleri Türk dilinde de kendi göstermiş, dil-kültür ilişkisinin sonucu olarak her kavramın dildeki yansımalarını oluşturmuştur.

Kültürü devamını sağlama ve sürdürülmesinde en temel nokta taşıyıcı olmasıdır. Bir kültürün var olan değerleriyle birlikte geleceğe aktarılması ve korunması noktasında dilin taşıyıcı olması önemli bir işlev görmektedir. Dil sayesinde kültür gelecek kuşaklara taşınır ve mevcut değerlerini koruduğu takdirde devam ettirilmesi sağlanır. Günümüzde insanların iletişim kurmak amacıyla kullandıkları birçok sözcük, davranış, jest, mimik dil kuralları dışında kökü geçmişe dayanan bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Var olan değerleri sürdürmek ve geleceğe aktarmak isteyen insanlar, bunu geçmişte olduğu gibi iletişim ve dil öğelerinin bir araya gelmesiyle sağlayabilirler.

Doğan Aksan (1977: 96), dilde yer alan sözcüklerin bazen var olan geleneği, alışkanlığı, örf ve âdeti taşıdığını ve geleceğe aktardığını ifade etmektedir. Bu ifadeden hareketle örneğin; sözlü kültür ürünleri olan hikâyeler, zamanla içerisinde bulunduğu toplumun söz veya konuşma alışkanlıklarının dile yansımalarıyla başkalaşarak farklı bir forma bürünebilirler. İnsanlar bu ürünleri kendi toplum ve dil özelliklerine göre değiştirerek gelecek nesillere aktarmaktadırlar. Günümüzde kullandığımız birçok sözlü kültür ürününün temelinde yıllar önce yaşayan insanların kendi gündelik hayatlarında kullandıkları dilin özellikleri yatmaktadır. Özellikle deyimler ve atasözleri var oldukları toplumun yaşayış biçimleri ve değerlerini yansıtan önemli dilsel öğelerdendir. Herhangi bir toplumun yaşam biçimine ve değerlerine karşı bilgi sahibi olmak isteyen bireyler, o toplumun atasözleri ve deyimlerine bakarak bilgi sahibi olabilirler. Örneğin; “Bir elin nesi var, iki elin sesi var”, “Nerede birlik, orada dirlik” atasözlerinden hareketle; Türk kültür yapısında birlik ve beraberliğin ne kadar önemli olduğu yargısına sahip olunabilir. Türk kültüründe özellikle birlik olma düşüncesi Göktürk Yazıtlarında da yer alan ve geçmişten bu yana toplumun yapısında bulunan önemli değerlerden biridir.

Örnekte yer alan atasözleri, dil aracılığı ile geçmişten günümüze gelerek toplumun değerleri ve yaşayış biçimlerini yansıtmaktadır.

Dil ve kültür kavramları, birbirlerini şekillendiren ve yaşatan iki temel olgudur. Bir toplumun dili ne denli aktif ve canlı ise kültürü de o denli aktiftir. Buradan hareketle dil ve kültür kavramlarının birbirlerinden ayrılamayan bir bütün olduğu ve birbirlerini yansıtan ayna görevi gördüklerini söylemek mümkündür. Bir toplumun dil yapısına bakılarak kültürü, kültür özellikleri ve değerlerine bakılarak ise dili hakkında bilgi sahibi olunabilir.

Şükrü Ünal, dilin toplumun *kimliği* olduğunu ifade eder (2005: 43). Bireyin ve toplumun varlığını tanımlayan ve var olma amacını gösteren belge niteliğinde olan kimlik; somutluktan öte soyut olarak, insanın yaşam biçimini, varlık amacını gösterirken dil sayesinde de toplumun yansıtılmasında da önemli bir işleve sahiptir.

Dil, kültür ve kimlik için önemli olan geçmişle gelecek arasında bir bağ kurulmasıdır. Bu üç temel unsur var olmalarını sürdürmek ve geleceğe taşınmak amacıyla geçmişten bu yana nesiller arası bir bağ kurarak günümüze dek süregelmiştir. Geleceğe de yine mevcut olan değerlerini koruyarak aktarılması için aynı özene dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu anlamda birçok işleve sahip olan dil, kültür ve kimliğin göstergesi olan kavramları geçmişten alıp geleceğe aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

2.1.2. Dil ve Kültürün Yabancı Dil ile İlişkisi

Dil, bir toplumun yapısını oluştururken, aynı zamanda o toplumdaki bireylerin yaşam biçimini şekillendirip, topluma yön veren ve eş zamanlı olarak o toplumdan etkilenen bir kavramdır. Bir toplumun yalnızca diline bakılarak o toplumun yaşayış biçimi, gelenek-görenekleri, alışkanlıkları ve daha buna benzer pek çok şey hakkında fikir sahibi olunabilir. Bu anlamda dil kavramı mevcut olduğu toplumun kendisini yansıtmada en önemli öge olarak görülebilir.

Günümüzde dünyadaki pek çok toplum birbirleri ile dil sayesinde anlaşırken aynı zamanda dilde yer alan unsurlar vasıtasıyla diğer toplumlarla yakınlık kurmaktadır. Dil

kavramı yalnızca kişilerin birbirleriyle kurdukları sosyal bağı etkilemez, aynı zamanda ülkelerin geleceğine de etki eden siyasi bağı da etkiler. Yabancı dil öğreniminde kişiler yalnızca ana dilleri dışında başka bir dili öğrenmekle kalmazlar aynı zamanda hedef dilin ülkesini tanıma ve anlamada da ilk adımı atmış olurlar. Bu anlamda yabancı dil öğrenimi oldukça önemlidir.

Yabancı dil öğreniminin temelinde dünyada var olan küreselleşme ile birlikte gelişen bir kavram olarak adlandırabileceğimiz *kültürlerarasılık* kavramı yer almaktadır. Kültürlerarasılık kavramı, özellikle homojen olmayan toplumlarda geçerli olarak, farklı kültürlerin bir arada olması zorunluluğuyla gelişen çok kültürlü yapıyı ifade etmektedir. Günümüzde küreselleşmenin ve dünya üzerinde iletişim ve ulaşım ağlarının çeşitlenip çoğalması sonucunda her toplum kültürlerarası bir yapıya sahiptir ya da sahip olacaktır demek mümkündür.

John Tomlinson, kültürlerarasılığı, kültürlerin birbirleri ile iletişim hâlinde olmaları, birbirlerinden etkilenmeleri ve heterojen yapıdaki bir kültür oluşturmaları olarak tanımlamaktadır (1999: 61). İnsanların benimsedikleri değerler ve alışkanlıklarıyla birlikte oluşturdukları kültür değerlerinin diğer kültürlerle bir araya gelerek, yeniden şekillenip farklı bir yapıya bürünmesi, zenginleşip çeşitlenmesi *kültürlerarasılıktır*. Kültürlerarasılık bakış açısına göre içerisinde bulunduğu toplumun yaşamında çatışma yaratabilecek şekilde oluşturulduğunda olumsuz olarak görülebilirken, toplumlarda kültürlerin zenginleşmesi ve çeşitlilik kazanması anlamlarına gelebildiğinde olumlu olarak da karşılık bulabilir. Kültürlerarasılık kavramı temelinde çokkültürlülüğü tetikleyen bir kavramdır. Bu anlamda kültürlerarasılık ile çokkültürlülüğü birbirine karıştırmamak gerekir. Çokkültürlülük, birbirinden farklı kültürlerin bir arada bulunması ile ilgili iken kültürlerarasılık kültürel karşılaşma durumunda yaşanan etkileşim ile ilgilidir.

Çokkültürlü ve *çokkültürlülük* kavramları sıfat olarak ilk önce İngilizcede, 1941 yılında, toplumdaki çok katmanlı ve bağımsız kültür çeşitliliğini anlatmak için kullanılmıştır. Çokkültürlülük, farklı kültürlerin bir araya gelerek etkileşimde bulunmaları ve kendi kültürel değerlerini koruyup asimile olmadan çok katmanlı bir yapıda kültürel birlik oluşturmalarını ifade eder. Günümüzde hem Türkiye hem de dünyanın pek çok farklı ülkesinde farklı etnik yapıya, düşünceye, dine sahip insanlar bir araya gelerek

çokkültürlü bir yapı oluşturmaktadır. Çokkültürlü yapı içerisinde yer alan kişiler kendi dillerini, yaşayış şekillerini ve dinî yapılarını yaşamada ve sürdürmede özgür olabileceği gibi bu yapıya katkı sağlayan diğer kültürleri de tanıma, anlama ve öğrenmede önemli adımlar atacaklardır. Bu süreçte bireyler çokkültürlü yapının getirmiş olduğu kaos ve çatışmadan kaçınmalı, bu imkânı zenginliğe ve faydaya dönüştürmeli aynı zamanda çokkültürlü yapının getirmiş olduğu farklılıklar ile birlikte kendi kültürel dokusunu da muhafaza etmelidir.

Gelişen ve değişen dünya düzeni ile birlikte yabancı dil öğrenimi bir gereklilikten çıkarak zorunluluk hâlini almıştır. Yabancı dil öğrenimi insanların ve ülkelerin siyasi, sosyal ve toplumsal ilişkilerini şekillendirerek, onlara yön vermekte ve ilerlemelerinde ya da gerilemelerinde kaderlerini belirleyen bir rol oynamaktadır. Günümüzde dünya üzerinde yer alan pek çok ülke, birbirleri ile olan uluslararası iletişim ve anlaşmalarını temel öge dil sayesinde yerine getirmektedir.

Dil ve kültür arasında doğrudan ve sıkı bir ilişki olduğu gibi, yabancı dil ile kültür arasında da önemli ve kayda değer bir ilişki bulunmaktadır. Yabancı dil öğrenimi yalnızca o dilin yapısını, kurallarını, alfabe ve ses özelliklerini öğrenmek değildir; aynı zamanda kültürüne de yabancı kalmayarak onun değerlerini ve o değerlerden hareketle dilin işleyiş düzenini de kavramaktır.

Dil öğrenimi gerçekleştirilirken gerek görsel gerekse işitsel pek çok malzeme kullanılır. Bu malzemelerden olan işitsel ve görsel metinler, filmler, diziler veya diyalogların yer aldığı konuşmalara bakıldığında, bu malzemelerin temelinde dilin konuşulduğu ve sürdürüldüğü toplumun yapısını yansıttığı görülmektedir. Dil öğretiminde kullanılan materyaller yalnızca dil öğretimi için kullanılmamakta, aynı zamanda toplumun benimsemiş olduğu değerleri ve kültürünü de anlatan izler taşımaktadır.

Yabancı dil öğreniminde temel amaç, farklı dilden kişilerin birbirleri ile iletişime geçebilmesidir. İletişim yalnızca dilde kullanılan ses ve kelimelerin belirli kurallara göre dizilip kullanılması ile sağlanmaz. Aynı zamanda hedef dili ve o dili konuşanları ‘anlamak’ gerekir. Bunun gerekliliğiyle birlikte 1980’li yıllardan itibaren yabancı dil öğreniminde kültüre ait değerlere de yer vermeye başlanmıştır. Yabancı dil öğreniminde kültüre yer verilmesinin en önemli sebebi, hedef dili öğrenen kişinin

karşıdaki kişinin ve o toplumun yaşam şeklini de öğrenmek ve dile aktardığı kültürel değerlerle iletişimi sağlamaktır. Dillerde yalnızca dilbilimsel unsurları bulunmamaktadır. Dil yapısının mevcut yapısından ziyade o dilde aynı zamanda insanların iletişimi ile oluşan sosyoloji, tarih, antropoloji ve edebiyat gibi pek çok alanların izleri de bulunmaktadır. Gündelik yaşamında yabancı biriyle konuşan bir kişinin karşı tarafı anlayabilmesi için onun kültürel değerleri ile oluşan dilsel yapısına da hâkim olması gerekir. Örneğin, hedef dili öğrenen ve iletişim kurmaya başlayan yabancı bir kişi, o dili anadili olarak konuşan bir kişiyle iletişim sağlarken kurduğu cümlelerdeki deyimleri, atasözlerini hatta kendi kültürel değerlerini yansıtan şakalarını bile anlamak isteyecektir. Bu anlamda yabancı dil öğreniminde dille birlikte o dilin kültürel yapısının da öğrenilmesi ihtiyacı doğmaktadır.

G. Köşker, hazırlamış olduğu makalesinde yabancı dil öğretiminde kültür aktarımının ne denli önemli olduğunu incelemiştir (2015: 414). Hazırlamış olduğu çalışmada B1-2 ve B2-1 seviyelerinde olan Fransızca hazırlık sınıfı öğrencilerine 15 hafta ders vermiş, ders bitiminde hedef dildeki kültür hakkında neler öğrendiklerini ve öğrendiklerinin dile olan etkisini araştırmak istemiştir. Yapılan araştırmada öğrencilerin *toplum, sanat, siyaset, turizm, gastronomi, tarih, ekonomi, moda, din ve spor* olmak üzere 11 farklı alandan sıklıkla sözcükler kullandıklarını ve özellikle toplumu ilişkilendiren, topluma dair kelimelerin diğer kelimelerden oldukça fazla olduğu anlaşılmıştır. Yapılan bu çalışmayla birlikte hedef dili öğrenen öğrencilerin mevcut dille birlikte o dile ait kültürel değerleri de öğrendikleri, kullandıkları kelimelerin çoğunluğunun toplumla ve gündelik yaşamın yapısına göre kelimeler olduğu, bu kelimeleri öğrenmenin temelinde ise öğrencilerin toplumun içerisinde bulunarak o toplumun değer ve kurallarını da öğrenebildikleri sonucuna varılmıştır.

Rivers (aktaran: Şenel 2013: 21), dil aracılığı ile kültür öğreniminin kişiye katkılarını şu şekilde sıralar:

- İnsanların eylemlerinin nedenini doğru anlamaktır. Her birey eylemlerini yaparken içerisinde bulunduğu toplumun psikolojik, sosyal vb. yapılarından izin aldığı için bireyi ve onun eylemlerini anlama noktasında dil aracılığı ile kültürü öğrenmek önemlidir.
- Yaş, cinsiyet, sosyal sınıf vb. değişkenlerin insanların yaşamlarına ve kültürlerine etkisini anlamak adına önemlidir.

- İnsanların kriz durumlarında bir kültür içerisinde ne şekilde davrandıklarını ve bunu dile ne şekilde yansıttıklarını anlamak adına önemlidir.
- Dilde yer alan ortak kelime ve imajların, kültürdeki ortak görünüşleri yansıtmak istediğini anlama noktasında önemlidir.
- Öğrenilen kültür ile kendi kültürü arasındaki bağın ve farklılıkların genel durumunu görme ve böylece adaptasyon sürecini rahat atlatma noktasında önemlidir.
- Her türlü alandan öğrenilen dilin aynı zamanda kültürü ile pekiştirileceğini kavrama noktasında önemlidir.
- Öğrenilen dile ait kültüre empati duyma, anlama noktasında önemlidir.

Dayanağını, insan ve toplumların yaşayış biçimleri, inanışları, gelenek-göreneklere, maddî ve mânevî kültürel değerlerinden alan ve *halkbilimi* olarak da ifade edilen folklor; dil-kültür ve yabancı dilin birbiri ile olan sıkı ilişkisini anlamada da önemli bir noktada yer almaktadır. Folklorik öğeler ülkenin kendisine, şehirlerine özgü; hatta bölgelerin kendi içerisinde bile farklılık gösterebildiği özellikler taşıırken temelinde kültürün en saf ve öz hâlini de yansıtmaktadır. Türkiye’de yabancı dil öğretiminde folklordan yararlanılmaktadır. Dil öğrenimi yapılırken atasözlerinin, türkülerin, manilerin; bunların yanı sıra geleneksel sporların da dil öğretiminde kullanılması ve öğretilmesi aynı zamanda kültürün tanıtılması ve öğretilmesi noktasında da önemlidir. Günümüzde Türkiye’de herhangi bir yabancı dil öğretimi yapılırken görsel, işitsel metinlerden yararlanılmasının yanında öğrenilmek istenen yabancı dilin, şarkıları, hikâyeleri, filmleri de dil öğretimine katkı sağlamaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de aynı şekilde şarkılar, maniler, masallar, atasözleri vb. gibi kültürümüze ait değerlerin verilmesi hem kültürün tanıtılması hem de dilde kültürün kurduğu bağlamın açıklanmasında önemli bir yer arz etmektedir.

Seçkin Aydın yapmış olduğu bir çalışmada yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan atasözlerinin, dil öğretimine ne denli katkı sağladığı noktasında öğrenci görüşlerine yer vermiştir (2013: 182). İzmir’de bir ilk öğretim okulunda hazırlanan çalışmada 30 öğretmene anket uygulanmış, anket sonucunda atasözlerine ilişkin araştırma yapılmıştır. Yapılan çalışmada, öğretmenlerin özellikle konuşma ve yazma becerilerinde atasözlerinden yararlandıkları, dile anlatım çeşitliliği ve anlama becerisi, düşüncede ders çıkarma, kültürde ise farklılık yaratma rolüyle atasözlerinin sıklıkla kullanıldığı ve yabancı kültürleri algılama noktasında oldukça önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

2.1.3. Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni'nde Kültür

Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni (AOÖÇM)⁵, temelinde Avrupa ülkelerinde dil öğretimi yapılması çerçevesinde konu detaylarının belirlenmesi, materyal hazırlanması, dil öğretiminde seviyelerin belirlenmesi vb. durumları içine alan ve yabancı dil öğretiminde belirlenen kuralları içeren yönetmeliğin genel ismidir. Modern dil öğrenme tekniklerini ve kurallarını içerisine alan bu sistem, kültürel öğeleri ve kültür aktarımını yadsımamakta; aksine hem toplumlardaki kültür çeşitliliğine hem de kültürün dil öğretimindeki önemine vurgu yapmaktadır.

Her dilin yapısında bulunan farklılıklardan dolayı yabancı dil olarak öğrenilmesinde bazı farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle AOÖÇM, dilde bulunan karmaşık yapının anlaşılır kılınması, kişiye ve öğrenim durumuna göre ne şekilde algılanacağı ve öğretileneğinin belirlenmesi ve dil öğretim becerilerinden olan anlama ve konuşma becerilerini en kolay şekilde ifade edecek kapsamları içermektedir.

AOÖÇM kapsamış olduğu alanları; dil öğrenim programlarının planlanması, dil sertifikalarının planlanması, kendi kendine öğrenmenin planlanması, öğrenim programlarının planlanması ve içeriğinin yönetimi olarak belirlemektedir. (Avrupa Konseyi 2013: 15-16).

AOÖÇM, görevlerini yerine getirebilmeleri için kendi içerisinde kapsamlı, tutarlı ve saydam olması gerekmektedir (Avrupa Konseyi 2013: 16). Dil, canlı yapısından dolayı devamlı değişim ve gelişim içerisinde. Bu yapısından dolayı metinde yer alan öneriler de değişime açık, zamanla duyulan ihtiyaçlara göre güncellenebilir ve yeniden oluşturulabilir bir yapıdadır.

AOÖÇM, yalnızca Türkiye'de Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin değil aynı zamanda Türkiye'de yabancı dil öğrenen Türklerin de eş zamanlı öğrenim sürecini yöneten bir anlayış geliştirmektedir:

---

⁵ Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni, çalışmanın diğer kısımlarında kısaltma olarak kullanılacaktır.

“Öneriler Çerçevesi, amaç, içerik ve yöntemlerin belirlenmesi için ortak bir temel oluşturarak kursların, öğretim programlarının, yönergelerin, yeterlik belgelerinin saydamlığını artırır ve böylece modern diller alanında uluslararası işbirliğinin geliştirilmesini sağlar. Dil yeterliğinin tanımlanmasını sağlayan nesnel ölçütlerin oluşturulması, çeşitli bağlamlarda verilen dil yeterlik belgelerinin karşılıklı olarak kabullenilmesini kolaylaştırır ve böylece Avrupa’da hareketliliği destekler” (Avrupa Konseyi 2013: 11).

Sosyal bir tutum sergileyen bireyler toplumlarla belirli bir sosyal gruba sahiptir ve devamlı olarak farklı gruplar içerisinde varlık gösterebilmektedir. Bu anlamda AOÖÇM, kişilerin bu yönlerini göz önüne alarak onların yalnızca sisteme ve kurallara bağlı şekilde dil öğrenen kimseler değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel anlamda aktif birer varlık olduklarını benimseyerek dili en kolay ne şekilde öğreneceği noktasında yoğunlaşmaktadır.

Her öğrencinin farklı öğrenim süreçlerine maruz kaldığı ve bu süreçte psikolojik, sosyal ve toplumsal yönlerini göz önüne alarak çalışmaların sürdürülmesi gerektiğini benimseyen AOÖÇM, temelde yabancı dil öğretiminin yanı sıra, bu öğretime destek sağlayan ve dil öğretimi için uygulanması gereken sınırları, materyalleri ve konu içeriklerini belirlemektedir.

Kişinin içerisinde yaşadığı toplumun bir parçası olmasından hareketle, yabancı bir dil öğrenmesinin yanı sıra aynı zamanda hedef dilin toplum yapısını da öğrendiği bilinciyle AOÖÇM, toplumların birbirlerini tanımaları, kültürlerinin geliştirilerek korunması ve bir sentez oluşturulmasını fikrini benimsemektedir (Avrupa Konseyi 2013: 6).

Kültürel öğeler ve kültür aktarımının önemini sıklıkla vurgulayan AOÖÇM, dil öğrenmenin aynı zamanda kültürü tanıma, kültüre alışma ve kültürü zenginleştirmek olduğu fikrini savunan politikalar geliştirmiştir. Bu amaçla sunulan politikalar arasında kültürel çeşitliliği koruma adına örneklerin metnin ilk maddesinde yer verilmesi oldukça önemlidir (Avrupa Konseyi 2013: 12).

Yabancı dil öğretiminde dilin yapısının öğrenilmesinin yanı sıra hedef dilin kültürünün de önemine sıklıkla dikkat çeken AOÖÇM, bu anlamda herhangi bir toplumun kültürel değerlerini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Günlük yaşam, örneğin;

- yeme ve içme, öğünler, sofraya kültürü,
- bayramlar,
- çalışma zamanları ve alışkanlıkları,
- boş zaman uğraşları (hobiler, spor, okuma alışkanlıkları, medya).

2. Yaşam koşulları, örneğin;

- yaşam standardı (yöresel, sınıfa özel ve etnik farklılıklarıyla),
- ev ortamı,
- sosyal güvence.

3. Kişiler arası ilişkiler (güç ve dayanışmaya dayanan ilişkileri de içerir), örneğin, aşağıdakilerle ilişkili olarak;

- bir toplumun sınıfsal yapısı ve sosyal gruplar arasındaki ilişkiler,
- farklı cinsiyetler arası ilişkiler (erkek/kadın; yakınlaşma derecesi),
- aile yapıları ve ilişkileri,
- nesiller arası ilişkiler,
- iş ortamındaki ilişkiler,
- toplum ve polis, idare vb. arasındaki ilişkiler,
- etnik ve diğer halklar arasındaki ilişkiler,
- politik ve dini gruplar arasındaki ilişkiler.

4. Aşağıdaki etmenlere bağlı olarak değerler, inançlar ve tutumlar

- sosyal sınıf,
- meslek grupları (akademisyenler, yönetim, memur, eğitimli ve eğitimsiz işçiler),
- varlık (kazanılmış ya da miras yoluyla),
- yöresel kültürler,
- güvenlik,
- kurumlar,
- gelenek ve sosyal dönüşüm,
- tarih, özellikle önemli tarihi kişilikler ve olaylar,
- azınlıklar (etnik, dini),
- millî kimlik,
- başka ülkeler, devletler, halklar,
- politika,
- sanat (müzik, güzel sanatlar, edebiyat, tiyatro, popüler müzik ve şarkılar),
- din,
- mizah.

5. Beden dili: Beden dilini yönlendiren toplumsal alışkanlıklara ilişkin bilgi de, dili kullananların/öğrenenlerin sosyokültürel yeterliğinin bir kısmını oluşturur.

6. Sosyal gelenekler, örneğin ev sahibi ve misafir ilişkilerine dayanarak;

- dakiklik,
- hediyeler,
- giyim,
- içecekler, öğünler,
- davranış ve sohbet kuralları ve tabular,

- ziyaret süresi,
- vedalaşmak,

7. Aşağıdaki alanlarda geleneksel davranışlar

- dinî gelenekler,
- doğum, evlenme, ölüm,
- halka açık toplantılarda ve törenlerde seyircilerin davranışları,
- kutlamalar, festivaller, dans ortamı, diskotekler vb. (Avrupa Konseyi 2013: 103-104).

AOÖÇM’nde yer alan Avrupa toplumlarının kültürel değerlerini içeren yedi unsur, dilin çok katmanlı yapısında yer alan ve iletişimde kendini gösteren öğelerdir. Hedef dili öğrenmek isteyen öğrenciler iletişim sürecinde hedef dil toplumunun günlük yaşamı, sosyal gelenek-göreneklere, yemekleri, müzikleri, dansları vb. hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Kişiler içerisinde bulunduğu toplum ve kişilerle iletişim sağlarken aynı zamanda o toplumu ve toplumun benimsediği davranışları da yansıtır. Bu nedenle yabancı dil öğretiminde kültürel değerlerin de aktarılması kültürün sürdürülmesi ve korunmasında oldukça önem arz etmektedir.

AOÖÇM’nde yer alan Avrupa Konseyi’nin dil politikasına ilişkin amaçlarında ilk sırayı dil öğretiminde yer alan kültürel değerlerin önemi almaktadır. Konsey tarafından hazırlanan Tavsiye Kararları R(82) 18 ve R(98) 6 doğrultusunda üye olan ülkelerin geniş kapsamlı birliği ve bu amaç doğrultusunda kültürel alanda ortak adımlar gerçekleştirme ilkeleri öne çıkmaktadır. Özellikle Tavsiye Kararları R(82) 18’in ön sözünde belirtilen üç temel ilke üzerinde durulmaktadır:

- Avrupa’daki dil ve kültür çeşitliliği, korunması ve geliştirilmesi gereken ortak ve değerli bir hazinedir; bu dil ve kültür çeşitliliğinin, bir engel olmaktan çıkıp, karşılıklı anlaşmayı sağlayabilecek zenginleştirici bir kaynak hâline getirilmesi, eğitim alanında çok çaba gerektirir.
- Farklı anadillerine sahip olan Avrupalılar arasında, iletişim ve etkileşimi kolaylaştırmak, Avrupa’daki hareketliliği artırmak, ortak anlayış ve işbirliği teşvik etmek, önyargı ve ayrımcılığın üstesinden gelebilmek, modern Avrupa dillerini daha iyi bilmekle mümkündür.
- Üye ülkeler, modern dil öğrenim ve öğretimindeki ulusal ilkelerini saptayıp geliştirerek, Avrupa genelinde sürekli işbirliği ve eşgüdümeye ilişkin sözleşmelerle politik önlemler açısından daha çok yakınlaşma sağlayabilirler (Avrupa Konseyi 2013: 14)

Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan bu üç temel ilkedен hareketle dil ve kültürün iç içe ve birbirlerini tamamlayan unsurlar olduğu ve yabancı dil öğreniminde, öğrenilmek

istenen dille birlikte kültürün de öğrenilmesinin gereklilik olduğunu söylemek mümkündür.

3. BÖLÜM: UNESCO VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS

3.1. UNESCO DÜNYA MİRASI LİSTELERİ

4 Kasım 1946 yılında yürürlüğe giren ve UNESCO Kuruluş Sözleşmesi ile kurulan UNESCO; temelinde eğitim, bilim, kültür ve iletişimi bulunduran uluslararası bir kurumdur. UNESCO'nun kuruluşunu onaylayan yasa 1945 yılında imzalanmıştır. UNESCO'nun amacı 1945 yılındaki yönetmeliğin ilk maddesinde “UNESCO, milletlerarası bir işbirliğine dayanarak, ilim, kültür ve eğitim yolu ile dünyamızın barış ve güvenliğini korumak amacıyla kurulmuştur” (Tereci 2012: 9) ifadesiyle yer alırken 1962 yılındaki yönetmelikte ise;

“İrk, cins, dil ve din farkı gözetmeksizin Birleşmiş Milletler Anayasasında dünya milletlerine tanınan insan hakları ve esas hürriyetlerine, kanunlara ve adalete müşterek bir saygı yaratmak için, milletler arasındaki işbirliğine eğitim, bilim ve kültür yoluyla yardım ve böylelikle barış ve güvene hizmet etmektir (1962: 4-5)

Yönetmelikte yer alan UNESCO'nun amacına ilişkin Tereci;

- “1. Milletlerarası karşılıklı tanışmayı ve anlaşmayı sağlayarak, dünya insanlarını birbirine yaklaştırmak.
2. Halk eğitimini sağlamak ve dünyanın geri kalmış yerlerindeki manevi karanlığa bilim ve kültür ışıklarını götürmek.
3. barışın korunması yolunda yardımcı olmaktır” (2012: 9).

UNESCO Yasası 1945 yılının Kasım ayında 44 ülkenin temsilcilerinin katıldığı Londra'da düzenlenen toplantıda Londra'da kabul edilmiştir. Türkiye 20 Mayıs 1946 tarihli, 4895 sayılı kanunla onanmıştır. Bu onanmanın ardından UNESCO kuruluş yasasının 7. Maddesi gereğince UNESCO Genel Direktörlüğünün ülkemizdeki tek ve yasal temsilcisi niteliğinde olan UNESCO Türkiye Millî Komisyonu 25.08.1949 tarihinde faaliyete geçmiştir (UNESCOa: t.y.).

UNESCO eğitim, bilim ve kültür alanlarındaki amaçlarını, kendisine üye olan her devlette kurulan Millî Komisyonlarla gerçekleştirmeye çalışır. UNESCO Türkiye Millî Komisyonu'nun amaçları arasında bulunan ve yönetmeliğin ilk maddesini oluşturan;

“1. Millî Komisyonların görevi eğitim, bilim, kültür ve bilginin geliştirilmesi için çalışan çeşitli bakanlık düzeyinde birimleri, ajansları, enstitüleri, kurumları ve bireyleri UNESCO'nun etkinlikleriyle bağlaştırmak. Böylece her Üye Devlet,

a. İnsanların ortak bilgi ve anlayışını geliştirmeyi, popüler eğitime ve kültürün yayılmasına yeni ivme kazandırmayı ve bilgiyi koruma, artırma ve bilginin yayılmasını hedefleyen UNESCO etkinliklerinde yer alarak, barışın güvenliğinin ve insanlığın ortak refahının sürdürülmesine katkı sağlayabilir” (UNESCOb: ty)

ifadesinden hareketle özellikle kültürün sürdürülebilmesi ve toplumlararası etkileşimde kullanılması açısından var olan kaynakların etkin kullanımı önemli bir yer edinmektedir. UNESCO; çalışma alanlarından biri olan kültürel öğelerin tespiti ve tanıtım, tescilinde rol oynamaktadır. Kültürel mirası tespit eden UNESCO aynı zamanda mevcut kültürel mirasa karşı koruma ve sürdürülebilme imkanları tanırken, UNESCO'da yer alan çalışmalar Eğitim, Doğa Bilimleri, Sosyal ve Beşeri Bilimler, Kültür temaları altında yürütülmektedir⁶.

3.2. TÜRKİYE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS LİSTESİ

İngilizcesi *intangible cultural heritage*; Fransızcası *patrimoine culturel immatériel* olan somut olmayan kültürel miras terimi (Oğuz 2018: 8), bir diğer ifadeyle *yaşayan miras*, topluluklar tarafından kuşaktan kuşağa aktarılan uygulamaları, temsilleri, ifadeleri, bilgiyi ve becerileri içermektedir (UNESCOc: t.y.).

UNESCO'nun temel kültür sözleşmelerinden olan “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” 29 Eylül -17 Ekim 2003 tarihleri arasında Fransa'da düzenlenen 32. Genel Konferansı kapsamında 17 Ekim 2003 tarihinde kabul edilmiştir. Sözleşme, Türkiye'de ise, TBMM'nin 19.01.2006 tarihli oturumunda oy birliği ile kabul edilmiş, “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun” (No: 5448) 21 Ocak 2006 tarih ve

⁶ Ayrıntılı bilgi için; <https://www.unesco.org.tr/Pages/48/10/E%C4%9Fitim>.

26056 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve Türkiye, Sözleşmeye 27 Mart 2006 tarihinde taraf olmuştur (UNESCO: t.y.).

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nin sözlü kültürleri güçlü olan aynı zamanda tarihsel yapılar ve sit alanları bakımından zengin olmayan üçüncü dünya ülkeleriyle, kültürel programlarından birikimlerini örgün eğitimden ziyade yaygın eğitimle aktaran bir sözleşme olduğunu ifade eden Oğuz, bu sözleşmenin sözel belleği ve sözlü kültüre dayalı kültürel birikimi güçlü olan ülkeler için de avantaj sağladığını söyler (Oğuz 2018: 15).

“Toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar” (UNESCO 2003) olarak tanımlanan Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesine göre somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler, anlatımlar; gösteri sanatları; toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler; doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar; el sanatları geleneği somut olmayan kültürel miras olarak belirlenerek korumaya alınmış ve sürdürülmesi planlanmıştır (Oğuz 2018: 146-152). Yer alan bu öğeler toplumun yalnızca ağır basan kültürünü değil aynı zamanda alt kültürlerini de kapsamaktadır.

Toplumların yaşayış şeklini, gelenek ve görenekleri, ritüellerini, el sanatlarını içine alan somut olmayan kültürel miras öğeleri; bir toplumu ve o toplumun kültürünü tanımada, o kültüre yabancı olan kişiye birçok konuda kaynaklık eder. Bu öğeler aynı zamanda öğrenilmek istenen hedef dil ve kültür hakkında farkındalık oluşturabilecek bir yapıya sahiptir.

Sözleşmeye taraf olan devletler, somut olmayan kültürel mirasın kaybolması konusunda evrensel bir kaygının olması sebebiyle konunun önemiyle birlikte, farkındalığın artırılması ve gelecek nesilleri bilinçlendirerek sürdürülmesi amacıyla dayanışma içerisinde olmayı hedeflemişlerdir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması sözleşmesine 2006 yılında taraf olan Türkiye, diğer ülkelerle birlikte kendi mirasını korumayı ve sürdürülmesini sağlamak amacıyla çalışmalarını sürdürürken; somut

olmayan kültürel mirasın üretiminde veya uygulamasındaki ustaları ise UNESCO'nun *Yaşayan İnsan Hazinesi* listesinde kayıtlı bulunmaktadır.

Mayıs 2021 itibariyle, Türkiye İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesinde şu öğeler yer almaktadır:

1. Meddahlık Geleneği (2008)
2. Mevlevi Sema Törenleri (2008)
3. Âşıklık Geleneği (2009)
4. Karagöz (2009)
5. Nevruz (Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya (2009) (2016 yılında dosya Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, Irak, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan katılımı ile genişletilmiştir)
6. Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer, 2010)
7. Alevî-Bektaşî Ritüeli Semah (2010)
8. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010)
9. Geleneksel Tören Keşkeği (2011)
10. Mesir Macunu Festivali (2012)
11. Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)
12. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014)
13. İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka (Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye ile ortak dosya) (2016)
14. Geleneksel Çini Sanatı (2016)
15. Bahar Bayramı Hıdırellez (Makedonya ile ortak dosya) (2017)

16. Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği (Azerbaycan ve Kazakistan ile ortak dosya) (2018)

17. Geleneksel Türk Okçuluğu (2019)

18. Minyatür Sanatı (Azerbaycan, İran ve Özbekistan ile ortak dosya) (2020)

19. Geleneksel zekâ ve strateji oyunu: Togyzqumalaq, Toguz Korgool, Mangala / Göçürme (Kazakistan ve Kırgızistan ile ortak dosya) (2020)

20. Hüsn-i Hat, Türkiye’de İslam Sanatında Geleneksel Güzel Yazı (2021)

Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi

21. Işık Dili (2017) (UNESCOc: t.y.)

Türkiye İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi’nde yer alan bu öğelerden hareketle; hazırlanan tezin konusu olan Türkçenin yabancılara öğretiminde kültürün tanıtılması ve dili öğrenen bireylerin kendi kültürleriyle ilişkilendirmesi hedef dilin öğrenilmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Hedef dili öğrenen kişiler, öğrenilen dilin mevcut kültürel yapısı ve kültürel mirasıyla öğrenmesi durumunda hem kendi kültürüyle ilişkilendirerek bir bağ kurabilir hem de hedef dili öğrenmesi kolaylaşarak aynı zamanda kültür taşıyıcılığı ve aktarımında önemli bir etkiye sahip olabilir. Bunun yanı sıra öğrenilen dilin kendi ülkesinde mi öğretildiği yoksa yurtdışında mı öğrenildiği de kültür aktarımı ve kültür tanıtımında önemli bir etkiye sahiptir. Örneğin; Türkiye dışında yaşayan bir kişinin Türkçeyi öğrenmek istemesi ile Türkiye’de yaşayan birinin Türkçeyi öğrenmesi farklı etkilere ve sonuçlara neden olabilir. Türkiye’de yaşayıp Türkçeyi öğrenmek isteyen bir kişi mevcut dilin yanında kültürü de yaşayarak ve kendi kültürel dokularıyla bağdaştırarak öğrenme imkânına sahip olur. Böylelikle dili öğrenmesi ve kültürel yapıyı tanınması kolaylaşacaktır; ancak, yurtdışında veya kendi ülkesinde yaşayan bir kişinin Türkçeyi öğrenmesi yalnızca dil öğreniminde katkı sağlarken öğrendiği dilin kültürel yapısını ve değerlerini öğrenmede, Türkiye’de öğrenmesi açısından farklılıklar gösterebilmesi olasıdır.

3.3. SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS UNSURLARININ YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI

Yabancı dil öğretiminde hedef, öğrencinin hedef dili dört temel beceri ile kavramasıdır. Okuma, anlama, yazma ve konuşmanın yer aldığı dört becerinin yanı sıra dil öğretimi yapılırken kültürün önemi ve değeri de dil öğretimi içerisinde yerini almıştır. Dil öğretiminde her topluluk kendi kültürel değerlerini belirleyerek dilin ve kültürel değerlerin birlikte özümsemesini isteyerek yöntemler geliştirmektedir. Yabancılara Türkçe öğretiminde kendi toplumumuzda bulunan kültürel değerleri belirlemede UNESCO'nun tanımlamalarıyla doğal ve kültürel miras, yaşayan insan hazinesi ve somut olmayan kültürel miras öğeleri yer almaktadır. Bu öğelerin yabancılara Türkçe öğretiminde ne oranda kullanıldığı veya kullanılması gerektiği tam olarak belirlenmiş değildir; ancak, kültürel değerlerin içerisinde yer alan gelenekler, davranışlar, eğlenceler, ritüeller, yeme-içme alışkanlıkları, tarihi ve doğal yapılar, sanatlar dil öğretiminde kültürün ve kültürü oluşturan etmenlerin son derece önemli olduğu göz ardı edilemez.

Popüler kültürün etkisi ile dünyadaki *tek-tipleşme* ve *küreselleşme* olgularının geleneksel kültürleri tehdit etmesine karşı UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) süreciyle milletlere ait kültürel değerlerin kaybolmasının önüne geçmiş, kültürel çeşitliliğin korunmasını hedeflemiştir. Bu anlamda SOKÜM'e ait unsurların eğitim aracılığıyla öğretilmesi ve kültürel değerlerin yok olmasının önüne geçilmesi temel prensipleridir. UNESCO SOKÜM unsurlarını kuşaktan kuşağa aktarımı hedefleyerek faaliyetlerini bu amaca yönelik sürdürürken söz konusu bu amaca ek olarak özellikle yabancı dil olarak Türkçe Öğretimindeki bazı sorunlara çözüm oluşturmayı amaçlamıştır.

SOKÜM kültürlerarası yaklaşıma bağlı olarak kültürü aktaran öğreticilere kültürlerini tanıtmaya yönelik katkı sağlarken aynı zamanda kültürlerarası yaklaşımla sadece Türk kültürü ve unsurlarını değil, Türk kültüründen hareketle SOKÜM sözleşmesinde yer alan diğer ülkelerin de kültürel zenginliklerinin anlaşılması ve kendi kültürümüzle bağ kurulmasını sağlamaktadır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi süreçlerinde özellikle kültürün standart bir ölçüsünün bulunmadığını söylenebilir. Bu durum "kültür" kavramına nelerin girip

nelerin giremeyeceğinin dair tartışmalar yaratabilir. Bu konuya dair Gülden (2020: 272); Diller İçin Ortak Avrupa Başvuru Metni de dahil olmak üzere, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi süreçlerinde kültür ölçütü olarak çeşitli unsurlar benimsenerek veriler elde edilmeye çalışıldığını, bu bağlamda SOKÜM'ün halk bilimi kadrolarının kültürel ölçüt mahiyetinde yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesi süreçlerinde kullanılmaya elverişli olduğunu ifade etmektedir. Bu açıklamaya dayalı olarak kültürün SOKÜM aracılığıyla sınıflandırılarak dil öğretim sürecine katkı sağlayacağı ifade edilebilir.

SOKÜM kapsamına alınan unsurların kültürel niteliği hem ulusal hem de uluslararası merciler tarafından kabul görmektedir. Uluslararası düzende yer alan bu süreçler dünyadaki pek çok ülkenin kültürel değerlerini korumak adına yürütülmektedir. Bu da Türkçe öğretiminde sadece Türk kültürünün değil başka ülkelerin de SOKÜM unsurlarından yararlanabilmesine olanak sağlayacaktır. Bu duruma örnek olarak UNESCO Dünya mirası listesinde yer alan Karagöz gölge oyunu ders kitaplarında veya öğretmenin belirlediği bir unsur olarak ders içi faaliyetlerde yer verilebilir. Bu unsurun kültürlerarası yaklaşım doğrultusunda öğrencilerin bu unsuru kendi kültürlerindeki benzer unsurlarla ilişkilendirerek anlama ve anlatma faaliyetlerine katılmalarına olanak sağlayacaktır. Edinilen bilgiler öğrencilerin anlama ve anlatma faaliyetlerine katılmalarında kullanılırken aynı zamanda onların hem derste aktif olmalarına hem de kaynak kültürü ile hedef kültür arasında bağı kurmalarına fırsat sağlayabilir. Bu noktada SOKÜM öğretmene farklı kültürlerden gelmiş birçok öğrencinin kültürüne ulaşabilme ve onlar hakkında bilgi edinebilme yönüyle kolaylık sağlayıcı niteliktedir.

SOKÜM dünya genelindeki üye ülkelerde tescil ederek koruma altına aldığı pek çok kültürel unsur bulunmaktadır. Bu kültürel unsurlar yalnızca mekanlardan oluşmamaktadır. Daha önce ifade edildiği gibi SOKÜM kavramı gelenekler görenekler sanatlar gibi diğer kültürel unsurları da kapsamaktadır. Dünyadaki pek çok ülkenin kültüründen unsurları içeren ve bu unsurları belirli başlıklar altında tasnifleyen SOKÜM bu yönüyle yabancı ikinci dil öğretiminde kültürler arası yaklaşım için çok uygun bir zemin oluşturmaktadır. Bu anlamda Gülden (2020: 307); Somut olmayan kültürel mirasın yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültürel çeşitlilik ve kültürlerarası yaklaşım ve iletişim bağlamında sağlayabileceği faydalar arasında ön plana çıkan üç

hususla bahsetmektedir. Bunlar ders kitapları ve diğere materyaller, öğreticiler ve kültürel ölçüt olarak halk bilimi kadrolarıdır. Bu hususlara dayalı olarak, Yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesi yapılırken materyallerin önemi oldukça önemlidir. Bu anlamda bir ders kitabında öğrencilere edindirmeyi hedeflediği beceriler arasında kültürel unsurlardan yararlanma durumu sınırlı ve yeterli görülebilirken başka bir kitapta tamamen yazarların tercihlerine bağlı olarak Türk kültüründeki dil öğretim süreçlerinin her alanında kültürel unsurların yararlanılması söz konusu olabilir. Aynı durum öğreticiler için de söz konusu olabilir. Öğretmenlerin kendi kültür algıları ele aldıkları unsurlara yükledikleri anlamlar ve neleri kapsam dışında bırakacakları da farklılık gösterebilir. Bu durum her öğrencinin Türk kültürüne öğreticinin gözünden bakmasına sebep olabilir.

Gülden (2020: 286), bu konu ile ilgili Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesinin sosyo-kültürel bilgi başlığıyla dil öğretiminde ana hatları çizilen ve oluşturulması hedeflenen kültürel standartlaşmanın Türk kültürüne göre detaylandırılmasına ihtiyaç olduğunu ifade eder. Bu yaklaşımla Türk kültürünün çeşitliliğine uygun olarak standart bir ayrımın benimsenmesi kültürel nitelikleri daha sağlıklı olarak ortaya konulmasına katkı sağlayacaktır. SOKÜM'ün Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi süreçlerinde yalnızca envanter listeleri değil SOKÜM unsurlarının ele alındığı beş farklı tasnif bulunmaktadır. Bu başlıklar doğrultusunda halk bilimi kadrolarının oluşturulduğunu söyleyen Gülden (2020: 286), oluşturulan bu tasniflerin de bir bakıma kültürel ölçüt olarak kullanılmaya elverişli bir kapsayıcılığa sahip olduğunu ifade eder. Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde genel sınırları çizilen sosyo-kültürel perspektif ile halk bilimi kadroları unsurları arasında bir bütünlük söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Halk bilim kadrolarının Türk kültürünü tüm detaylarıyla ele alarak, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi sürecinde kültürel ölçüt olarak kullanılmaya elverişli ortam sağladığı söylenebilir.

Hazırlanan bu çalışma ile bahsedilen ve dil öğretiminde kullanılan bu yaklaşımlar hem Türk kültüründeki hem de diğere kültürlerdeki tescillenmiş unsurlarıyla, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılmak üzere ders kitabı etkinlikleri ve öğreticilerin ders içinde tasarlayacak etkinliklerde kültürleşmeye ve kültürlerarası iletişimi sağlamaktadır.

Thanasoulas (2001: 2), yabancı dil öğretiminde iletişimsel yeterliliğin bireyin kendi kültürüne ve diğer kültüre karşı tutumlarında oluşan değişimlerini içerdiğini ifade ederken ayrıca gelenekler ve inançlar gibi normları içeren kültürel yeterlilik yabancı dil öğretiminin bir parçası olduğunu belirtir. Bu açıklama doğrultusunda kültürü böyle bir zemine oturtabilmek ve ona bu işlevleri kazandırmak için öğrenme faaliyetleri için tercih edilecek kültürel unsurlarda farklılıkların değil sistematik ve uzlaşmış bir yapının olması gerekmektedir. SOKÜM bu yönüyle Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde kültürel bir ölçüt olarak önemli bir katkı sağlarken aynı zamanda sözleşmenin 14. maddesinin getirdiği taraf devletlerin kültürel unsurların korunması ve kuşaktan kuşağa aktarımında sorumlulukların yerine getirilmesi ile karşılıklı bir kazanım elde etmektedir.

Bu noktadan hareketle hazırlanan çalışmanın temelinde kültürel değerlerin dil öğretimine yardımcı olması hedeflenirken aynı zamanda kültür aktarımını da sürdürmesi amaçlanmaktadır. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması sözleşmesinde yer alan “Toplulukların, özellikle yerli toplulukların, grupların ve bazı durumlarda bireylerin somut olmayan kültürel miras üretimi, korunması, bakımı ve yeniden yaratılması konusunda önemli rol oynadıklarını, böylece kültürel çeşitliliği ve insan yaratıcılığını zenginleştirdiklerini kabul ederek” (Oğuz 2018: 201) maddesinden hareketle kültür değerlerinin yaratıldığı ortamların, mevcut kültür değerlerinin devamı ve korunmasına yardımcı olurken aynı zamanda kültürel çeşitliliği de zenginleştirdiğini kabul edilmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi yapılırken farklı kültür ve değerlere sahip bireyler, hedef dilin yanında aynı zamanda o dilin değer ve kültürüne de maruz kalır. Böylelikle Türkçe öğretimi yapılırken aynı zamanda kültürel çeşitlilik yeni bir boyut kazanarak hedef kültürün değerlerini de yansıtan, yaratıcılığı ve kültürel etkileşimi sağlayan yeni bir işleve sahip olur.

Buradan hareketle çalışmada ele alınan somut olmayan kültürel miras öğeleri, kültürün içerisinde bulunan topluluk ve bireylerin çeşitli durumlarda veya bazı ihtiyaçları karşılamak ürettiklerinden oluşurken aynı zamanda toplum ve bireylerin yaşayışlarını etkileyen, yaşamlarını ve o yaşam içerisinde sahip oldukları değerlerin bir parçası olma özelliğini göstermektedir. Dolayısıyla, kültürlenmeye başlayan kişiler, hedef dil ile birlikte tanımakta olduğu kültürel öğelere ve o kültürde bulunan bireylerin yaşam

tarzına ilişkin bilgi almak isteyecektir. Çalışmamızdaki asıl amaç da bu ihtiyacı karşılamaya çalışırken aynı zamanda kültürlerarası köprü kurarak, mevcut kültür ve hedef kültür arasındaki kültürel bağı oluşturmaktır.

Amaçlanan kültürel bağı kurmada dilin yeterli seviyede kullanılması ve hedef dilin kültürünün anlaşılır olması önemlidir. Kültürlerarası iletişimde iki kültürün bağ kuramaması noktasında çeşitli engeller çeşitli engeller bulunmaktadır. Bu engellerin en önemlilerinden biri de *dil yeterlidir*. Farklı bir kültürün dilini bilmemek, aynı zamanda o kültürün yaşayış tarzını ve anlaşma durumlarını da bilmemeyi ifade etmektedir (Güven 2015: 107).

Yabancı dil öğretiminde kültürlerin birbirini tanınması noktasında konuşma ve dinleme becerilerini geliştiren sözel ifadelerden ziyade anlama becerisini geliştiren ve dil öğretiminde kalıcılık sağlayan kaynaklar yazınsal metinlerdir. Yazınsal metinlerin kalıcı olması, tarihe tanıklık etmesi ve değiştirilememesi noktasında dil öğretiminde kullanılması, dinleme, konuşma ve yazma becerilerini öğrencilere kazandırmada yardımcı olacaktır. Dil öğretiminde konuşma dilini şekillendiren yazınsal metinler öğrencilerin dili daha iyi kavramasına yardımcı olurken aynı zamanda anlamlı bütünlük oluşturmalarına da imkân sağlar. Dil öğretimi yapılırken öncelikle öğrencilerin temel ihtiyaçlarını anlatabilecekleri ve basit yönergeleri ifade edebilecekleri kalıplar yazınsal olarak öğretilmektedir. Yazınsal metinlerin dil öğretiminde sağladığı kolaylık göz önüne alınarak, hazırlanan çalışmada Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde yer alan kültürel unsurların yabancılara Türkçe öğretiminde anlatılması noktasında yazınsal metinlere yer verilerek, ele alınan unsurlar belirlenen seviyelerde örnek metinler ile açıklanacaktır. Bu anlamda özellikle Türk kültüründe yer alan korunması ve geleceğe aktarılması amaçlanan kültürel değerlerin yabancılara Türkçe öğretiminde metinler ile anlatımı yapılırken kültürün doğru tanıtılması, hedef kültüre yabancı ya da ilk defa karşılaşan bireyin kültürel yapıyı doğru analiz etmesi önemlidir. Bu öneme dikkat edilerek hazırlanan metinler Türk kültürüne ilişkin değerleri içerdiğinden bilimsel bir çalışmanın objektiflik ve güvenilirlik ilkesinden hareketle *milliyetçi* bir tutum sergilememek adına benzer kültürlerin örneklerinden yararlanılarak hazırlanacaktır.

Anlatılanlardan hareketle Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde yer alan ve çalışmada yer verilen kültürel unsurlar hakkında bilgi verilerek daha sonrasında dil öğreniminde belirlenen A2, B1 ve B2 seviyelerine uygun olarak karşılaştırmalı metinler hazırlanacak ve bu metinlerin Türk kültüründeki önemi vurgulanarak kültürlerarası bir bağ kurulmaya çalışılacaktır.

Dil öğretiminde eğitim düzeylerini AOÖÇM; A1ve A2 başlangıç, B1 ve B2 orta, C1 ve C2 ileri düzey olarak belirlemiştir. Çalışmada A2, B1 ve B2 seviyelerinin belirlenmesinin sebebi özellikle dil bilgisine dair belirli bir düzeye gelmeyen öğrencilerin kültürel değerleri benimsemesi ve bu değerler hakkında metinleri anlaması zorlaşacaktır. Temel seviyede yer alan A1 düzeyi öğrencilerin dilin temel yapısını öğrenmesini amaç edinir. AOÖÇM’nde yer alan tanımda A1 seviyesi için; Somut ihtiyaçların karşılanmasını amaçlayan, bilinen günlük ifadeleri ve oldukça basit cümleleri anlayıp kullanabilir. Kendini tanıtabilir, başkalarını tanıtırabilir. Başkalarına, kendileri hakkında (örneğin, nerede oturdukları, kimleri tanıdıkları ve nelere sahip oldukları) sorular yöneltebilir ve sorulan benzeri soruları yanıtlayabilir. Karşısındaki kişiler yavaş ve anlaşılır bir biçimde konuşuyor ve de yardımcı oluyorsa, onlarla basit yollardan anlaşabilir ifadelerini kullanır (Avrupa Konseyi 2013: 23).

A2 seviyesi için belirlenen ölçütlerde, tek cümleleri ve doğrudan öncelik alanlarıyla ilişkili olarak sıklıkla kullanılan deyimleri anlayabilir, bildik ve alışlagelen konular üzerinde yalnızca yalın ve dolaysız bilgi alışverişini gerektiren basit ve bildik etkinlikler çerçevesinde iletişim kurabilir ifadelerine yer verilirken; orta düzey olan B1 seviyesi için, açık ve standart bir dil kullanıldığında ve iş, okul, eğlence, vd. bildik şeyler söz konusu ana konuları anlayabilir. (...) Bildik ve ilgi alanına giren konular üzerine yalın ve tutarlı bir söylem üretebilir (Avrupa Konseyi 2013: 22) ölçütleri yer almaktadır. B2 seviyesi dil için ileri bir düzey olarak nitelendirilebilir. Bu seviye için uzmanlık alanına ilişkin teknik bir tartışma da dahil olmak üzere karmaşık bir metin içindeki somut ya da soyut konuların özünü anlayabilir (Avrupa Konseyi 2013: 22) ifadesi, dil için yetkinlik seviyesine ulaşıldığının göstergesidir. Hazırlanacak olarak metinler bu ölçütlerden hareketle verilecektir.

Somut olmayan kültürel miras unsurlarını yabancılara Türkçe öğretiminde kullanırken yaş faktörünün oldukça önemli bir yeri vardır. Öğrencilerin yaşları kültürel yapıyı anlama ve kendi kültürel yapılarıyla ilişki kurma noktasında uygun olmalıdır. Çok küçük yaşlarda dil öğrenmek isteyen öğrenciler henüz kendi kültürel dokularına bile hâkimiyette ve soyut düşünce anlamında yeterince bilgi sahibi olmakta zorlanabilir. Öğrencilerin kültürü ve bu kültürün ortaya çıkardığı değerleri kavrayacak yaşta olması, hazırlanan çalışmanın hedef kitlesini doğru analiz etme noktasında önemlidir. Bu nedenle metinler hazırlanırken lise düzeyi ve üzerindeki kişiler merkez alınmıştır.

Anlatılanlardan hareketle, UNESCO'nun *Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi*'nde yer alan bir tanesi Acil Koruma Gerektiren toplam 21 farklı unsurdan Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılması uygun olan unsurlardan Meddahlık Geleneği, Âşıklık Geleneği, Karagöz, Nevruz, Türk Kahvesi ve Geleneği, Ebru: Kâğıt Süsleme Sanatı, İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği, Minyatür Sanatı belirlenerek; belirlenen unsurların A2, B1 ve B2 seviyelerine uygun olarak tanımları yapılmış ve bu seviyelere uygun olarak Türkçenin yabancı dil olarak kullanımına kaynaklık edecek metinler oluşturulmuştur.

3.3.1. Karagöz Gölge Oyunu

Gölge oyunları deriden yapılan çeşitli renk ve şekillerde kesilen tasvirlerin arkadan vuran ışık yardımıyla beyaz perde üzerine yansıtılan gölgelerin bir oynatıcı eliyle sahnelenmesi ile açıklanabilir. Yer aldığı farklı coğrafyalarda farklı araç ve gereçlerle oynatılan gölge oyunları aynı zamanda toplumların benimsedikleri kültür yapılarına göre sahnelenirken toplumların anlayışlarına göre oldukça çeşitlilik gösterir. Karagöz tasvirlerinin yanında oldukça renkli ve hayal dünyasının büyüklüğünü anlatan ihtişamlı ve gerçeküstü bir izlenim uyandıran çokça gölge oyunu vardır.

Gölge oyunlarının ilk olarak nerede ortaya çıktığına dair farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler yakıştırma safhasında kalmasıyla birlikte genel olarak Asya'nın gölge oyunlarında çıkış noktası olduğudur. Metin And kaynak noktasına dair Asya'yı işaret etmiştir. Bu anlamda Asya'nın çok zengin bir gölge oyunu geleneği barındırdığını, ister

Hindistan, ister Cava, isterse Çin'den çıkmış olsun, gölge oyununun Asya'dan Batı'ya doğru yayıldığı görüşünün daha güçlü olduğunu ifade eder (And 1985: 271). Genel olarak kabul edilen gerçek gölge oyunlarının Hindistan'da, Cava'da ve Çin'de çok eski zamanlardan bu yana oynatıldığıdır.

Gölge oyunlarının ne zaman ve nerede ortaya çıktığına dair farklı görüşlerin olması gibi Türklerin de ne zaman ve nasıl gölge oyunu ile tanıştığı noktasında da farklı görüşler bulunmaktadır. Mevlüt Özhan gölge oyununun Türk toplumunda gelişimi ile ilgili; gölge oyunlarının Orta Asya'da bilindiğini, oraya da Çin'den geldiğini, Selçuklular döneminden beri de Anadolu'da oynatıldığı görüşünün yanı sıra, Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sırasında Mısır'da gölge oyunlarını oynatan sanatçıları görüp beğenerek İstanbul'a getirmesiyle birlikte gölge oyununun Türkiye'ye geldiği görüşünü belirtmektedir (Özhan 2014: 80).

Gölge oyunu ile tanışan Türkler kendi kültürel dokuları ile ortaya koydukları Karagöz'ü sahnelmeye başlarlar. Bu anlamda sahnelenme tekniği, yer verdiği tipler, kullanılan müzikler, diyalogların yöresel ifadeleri barındırması gibi kendine özgü pek çok farklılığı barındıran Karagöz, geleneksel gösteri sanatlarının önemli bir dalı gelmiştir.

Karagöz, Türk mizah anlayışının, geçmişten bugüne uzanan kültürel kimlik ve belleğin taşıyıcısı görevindedir. 2009 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine kaydedilen Karagöz, aynı zamanda UNESCO'nun 1994 yılından beri uygulamakta olduğu bir çeşit ulusal envanter sistemi olan *Yaşayan İnsan Hazine*leri Programı kapsamında Türkiye'de geleneği sürdürmeleri için güçlü temsilcilerini Yaşayan İnsan Hazinesi ilan etmiştir (UNESCO'd: 2019).

Karagöz, hem gölge oyunları arasında kültürel kimliğin sürdürülmesi ve yaşatılması noktasında gelecek nesillere aktarılması hem de oyunu icra eden ustaların korunması ve mesleki korunmanın sağlanması amacıyla Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Buradan hareketle yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere kültür taşıyıcılığı ve kültür etkileşimini sağlayarak metinler üzerinden Karagöz'ü tanıtmak amaçlanmaktadır.

Karagöz'ün anlatımında ve yer verilen ifadelerin anlaşılması noktasında kültürel arka planın olması gerekmektedir. Bu nedenle A2 seviyesine uygun olarak hazırlanan metinde arka plan ve kültürel dokudan ziyade tanıtım ve bilgi verme amaçlanmaktadır. A2 seviyesi yabancı dil öğretiminde temel seviye olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle dilde yeterli yetkinliğe sahip olmayan öğrenciler kültürel unsurları anlamaları zorlaşabilir. A2 seviyesinde oluşturulan Karagöz metninde öğrencilerin hedef dilin kültüründe bulunan değerlere doğrudan maruz kalmamaları ve hem hedef dile hem de o dilin kültürüne yönelik zorlama hissine kapılmaması amacıyla Çin kültüründe yer alan Longdong ve Japon kültürlerde yer alan Bunraku gölge oyunlarından da metinler hazırlanarak öğrencilerin kültürel etkileşim anlamında diğer kültürlerle birlikte Karagöz'ü tanımaları amaçlanmıştır.

A2 Seviyesi Karagöz Metin Örneği

GELENEKSEL OYUNLAR

Türk Kültürü / Karagöz ve Hacivat

Karagöz, Türkiye'deki eski bir gölge oyunudur. İnsanlar, eğlenmek için Karagöz oyununa giderler. Bu oyunda birçok kukla vardır. Bu kuklaları "Hayalî" adında bir usta oynatır. Hayalî, kuklaları deriden yapar ve onları boyar sonra kuklalara bir çubuk takar. Oyunda bir perde vardır. Hayalî bu perdenin arkasında kuklaları oynatır ve konuşturur. Kuklalar bazen komik sözler bazen şarkılar söyler. İnsanlar Karagöz'ü izler ve eğlenirler.

Çin Kültürü / Longdong

Longdong, Çin'in gölge oyunudur. Bu oyunda kuklalar vardır. Bir usta bu kuklaları deriden yapar. Derinin üzerine resimler çizer ve onları boyar. Kuklacı, kuklaları oynatır ve şarkılar söyler. Bu şarkıları bazen yüksek sesle bazen alçak sesle söyler.

Japon Kültürü / Bunraku

Bunraku bir kukla oyunudur. Bu oyunda kuklalar deriden değildir. Bu kuklalar büyüktür. Kuklaları bir kuklacı oynatır ve oyunda hikayeler anlatır. Burada perde yoktur.

A2 seviyesi Karagöz metninden hareketle; kelimeler basit ve anlaşılır kalıplarla verilmiştir. A2 seviyesinde öğrenciler dilbilgisi yapısında yer alan şimdiki zaman ve geniş zamana uygun kalıpları anlar ve cümle kalıplarını bu zamanları kullanarak kurar. Hazırlanan A2 seviyesi Karagöz metni bu kurallara uygun olarak verilmiştir. Temel seviye öğrenciler için soyut bilgilerin öncelikte olmadığı, gündelik yaşama dair temel cümle kalıplarını içeren seviyedir. A2 seviyesinde hazırlanan Karagöz metninde gölge oyununa ilişkin kısa ve doğrudan bilgiler verilmiştir. Oyunun tanımı, nerede ve nasıl oynatıldığına ilişkin bilgiler ile birlikte kim tarafından oynatıldığına yer verilerek Türk kültüründeki gölge oyunu anlatılmıştır. Karagöz; sahnelenme tekniği, yer verdiği tipler, müzikler, yöresel ağız kullanımı gibi pek çok farklı özellikle Türk kültürünü yansıtırken aynı zamanda geleneğin yaşatılarak sürdürülmesi anlamında Karagöz sanatını icra eden Hayalî'nin anlatılması noktasında önemli yere sahiptir. Bu nedenle A2 seviyesinde hazırlanan Karagöz metninde özellikle *usta* kavramına yer verilmesi ve Karagöz'ü oynatan Hayalî'den bahsedilmesi geleneğin yaşatılarak sürdürülmesi ve farklı kültürden öğrencilere yabancı dil öğretiminde tanıtılması kültürün sürdürülmesi ve yaşatılmasına katkı sağlamaktadır.

A2 seviyesi hedef dilin soyut kavramlarını ve kültürünü anlatmada temel seviye olarak kabul edilmektedir. Hedef dilde henüz yeterliliğe ulaşmamış öğrenciler dilin kültürel yapılarını ve değerlerini kendi kültürel dokularından bağımsız olarak özümsemekte zorlanabilmeleri mümkündür. Bu nedenle hedef dilin kültürüne ilişkin bilgiler doğrudan verilmemeye gayret edilmelidir. Bu anlamda hazırlanan A2 seviyesindeki Karagöz metni Çin kültüründe yer alan Longdong gölge oyunu ve Japon kültüründe yer alan Bunraku gölge oyunu ile birlikte, açıklanarak verilmiştir. Hazırlanan A2 seviyesi Karagöz metninden hareketle yer alan Karagöz gölge oyununun benzer şekillerde diğer kültürlerde de yer aldığı vurgulanarak öğrenciler üzerinde kültürel etkileşim sağlanabilmektedir.

B1 Seviyesi Karagöz Metin Örneği

GELENEKSEL GÖLGE OYUNLARI

Karagöz ve Hacivat

Karagöz, Türk kültüründe önemli yere sahip olan bir gölge oyunudur. İçerisinde ne yoktur ki! Şarkı, müzik, eğlence, mizah... Karagöz yalnızca bir gölge oyunu değildir. Karagöz kültürdür. Hadi bakalım Karagöz nedir?

Karagöz, deve veya manda derisinden yapılan insan, hayvan veya eşya şekillerinin çubuklara takılıp arkadan yansıtılan ışıkla beyaz bir perde üzerinde hareket ettirilerek oynatılan bir gölge oyunudur. Bu şekillere *tasvir* adı verilir ve Hayalî tarafından oynatılır. Hayalî kuklaları oynatırken hem komik sözler söyler hem de şarkılarla, müziklerle seyirciyi güldürür ve eğlendirir. Oyunda Karagöz'ün yanında Hacivat da vardır. Karşılıklı olarak komik diyaloglar kurarlar, tartışırlar, küserler, barışırlar, hatta bazen dans bile ederler.

Karagöz; eğitimsiz, çabuk sinirlenen, kavga eden, cesur biridir ve bu yüzden sık sık zor durumda kalır. Hacivat ise tam tersi, eğitilmiş, iyi konuşan, bilgili akıllı ama kurnaz biridir. Oyunda Karagöz ve Hacivat dışında Zenne, Çelebi, Tiryaki, Beberuhi, Laz, Çengi gibi birçok farklı tip de bulunmaktadır.

Karagöz'de müzik çok önemlidir. Karagöz ve diğer karakterler sahneye yöresel müziklerle çıkar. Türk kültüründe Karagöz çocukluktan başlayarak her yaşta insanı eğlendirir. Özellikle Türk kültürü için Ramazan ayında Karagöz sık sık oynanır hatta televizyon ve reklamlarda da yer alır. Her yaşta insan Karagöz'ü çok sever.

B1 seviyesine göre hazırlanan Karagöz metninden hareketle; öğrencilerin edindiği dilbilgisi yapılarına uygun olarak fiilimsilere, kiplere, geçmiş zaman kalıplarına yer verilmektedir. B1 seviye için belirlenen ölçütlere uygun olarak metinde seslenmeler, deyimler, ikilemeler kullanılmıştır. Oluşturulan metinlerde asıl amaç dilsel yapı dışında kültürel yapının öğrenciye kazandırılmasıdır. Bu anlamda A2 seviyesinde hazırlanan

Karagöz metninde kültürel unsurlar, kültürel etkileşim anlamında gölge oyunları farklı toplumların kültürlerinde yer alan benzer örnekler üzerinden açıklanarak öğrencilere kazandırılmaya çalışılmıştır. B1 seviyesinde hazırlanan Karagöz metninde ise öğrencilerin temel seviyede tanıdığı Türk kültüründe yer alan gölge oyunlarından Karagöz'ü daha detaylı ele alarak kültürel değerlerin A2 seviyesine kıyasla daha detaylı anlatılmasına ve tanıtılmasına dikkat edilmiştir. Bu anlamda hazırlanan metinde Karagöz'ün öncelikle bir kültür olduğu belirtilmiştir. Bu ifade hedef dili öğrenmek isteyen bireylerin dil ile birlikte kültürü öğrenmeleri anlamında önemli bir yere sahiptir. Yabancı dil öğretiminde kültürün de oldukça önemli olduğu ve dilin kültür ile birlikte öğrenilmesi gerektiği noktası hem geleneklerin sürdürülmesi hem de diğer toplumlara tanıtılması bağlamında oldukça önemlidir.

B1 seviyesinde hazırlanan Karagöz metninde A2 seviyesinden farklı olarak özellikle yapımı ve yapımında kullanılan malzemelerin anlatımı ayrıntılı olarak ele alınmış ve açıklanmıştır. A2 seviyesinde oluşturulan metinde yalnızca Karagöz anlatıcısı Hayalî'den bahsedilirken B1 seviyesinde oluşturulan metinde Hayalî'nin oyunu kuran ve oyuna yön veren kişi olması üzerinde durulmuştur. Hazırlanan metinde A1 seviyesindeki metinden farklı olarak ele alınan bir diğer anlatım Karagöz'de yer alan tiplerden bahsedilmesidir. Metinde Karagöz'de yer alan Türk kültürünün yansıması olan tiplerden genel olarak bahsedilmiş ve bu tiplerin özellikleri anlatılmıştır. Karagöz'ün Türk kültürü için öneminden bahsedilen B1 seviyesindeki metinde, Karagöz'ün Ramazan ayında oynandığına yer verilerek toplumun benimsediği geleneklerin yabancı kültürdeki öğrenciler tarafından tanınması amaçlanmıştır. Bu amaçtan hareketle hazırlanan metinde kültürel dokunun izleri olan geleneksel müziklerin de Karagöz içerisinde yer aldığı vurgulanmıştır.

Karagöz oyunu görselliğin vurgulandığı, oyun içerisinde yalnızca metinlerin değil; müziğin, tiplerin, kostümlerin, jest ve mimiklerin vurgulandığı bir gölge oyunudur. Bu nedenle öğrenci için hedef kültürel dokunun izlerini Karagöz ile vermek için görsel materyallerden de yararlanılabilir. Sınıf ortamında oynatılan ya da videolarla gösterilen

Karagöz oyunları öğrencilerin kültürel dokuyu kavramasında ve benimsemesinde önemli rol oynayacaktır.

B2 Seviyesi Karagöz Metin Örneği

Karagöz Oyunu

Karagöz bir gölge oyunudur. Gölge oyunlarının ilk olarak Çin’de ya da Hindistan’da ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu oyunda deriden yapılan ve tasvir denilen şekiller (insan, hayvan, eşya, bitki vb.) bir perdenin arkasında oynatılır. Bu oyunun baş kahramanları Karagöz ve Hacivat’tır. Bu kişiler hakkında pek çok hikâye anlatılır. Evliya Çelebi Karagöz ile Hacivat’ın Anadolu Selçuklu hükümdarı Alaaddin Keykubat zamanında yaşamış gerçek kişiler olduğunu söyler. Ayrıca hikâyelerden en bilinen olanı Bursa’daki Ulu Cami ile ilgilidir. Hikâyeye göre Osmanlı sultanı Orhan Bey zamanında Bursa’da Ulu Cami yapılmaya başlar. Cami inşaatında Karagöz demir ustası, Hacivat ise duvar ustasıdır. Karagöz ve Hacivat devamlı olarak kendi aralarında şakalar yaparak ve atışarak işçilerin çalışmasına engel olurlar. Bu yüzden cami inşaatı bir türlü bitmez. Bunu duyan Sultan Orhan inşaatı bitirmeyi engelleyen Karagöz ve Hacivat’ın öldürülmesini söyler. Ancak daha sonra bu kişilerin ölmesi Sultan’ı üzer. Sultan’ın üzüldüğünü gören Şeyh Küşteri adlı bir kişi Karagöz ve Hacivat’ın şekillerini deriden yapar ve perdede oynatmaya başlar. Karagöz oyunu böyle ortaya çıkar. Karagöz, halk kültürünün ortak ürünüdür. Bu oyunda yer alan konular belirli değildir, her konudan olabilir. Karagöz’ü oynatan usta Hayalî hangi konuyu anlatmak isterse anlatır.

Karagöz oyunu dört bölümden oluşur. Bunlar; Mukaddime (Giriş), Muhavere (Söyleşi), Fasil (Oyun) ve Bitiş’tir. Mukaddime bölümü oyunun başladığını haber verir. Müzik çalar, sonra konuya uygun görüntü gösterilir. Muhavere bölümü Hacivat ve Karagöz arasında geçer ve ikili konuşmaları vardır. Fasil bölümü asıl bölümüdür. Bu bölümde Hacivat ve Karagöz dışında başka tipler de sahneye çıkar. Bitiş bölümünde oyunun bittiği haber verilir, hatalar için özür dilenir ve gelecek oyun için hatırlatma yapılır.

Karagöz’de her konu ve olay komik olarak anlatılır. Komik durumlar sözlerle ve hareketlerle anlatılır. Ayrıca taklitler, şiirler, şarkılar da vardır. Karagöz’de yer alan bütün tipler yerel konuşurlar. Oyunda müzik önemlidir. Her tip sahneye kendi yerel müzikleriyle gelir.

B2 seviyesi Karagöz metin örneğinden hareketle; bu seviyede dilin ileri düzeye yaklaştığını söylemek mümkündür. B2 seviyesinde olan öğrenci soyut kavramların özünü de anlayarak, yetkinlik seviyesinde düşünerek hedef dili kullanabilir. Bu nedenle A2 ve B1 seviyelerindeki metinlerden farklı olarak kültürel unsurlara daha çok yer verilmiştir. B2 seviyesindeki öğrenci metinlerin içeriğinin uzun olmasından, kelime öğreniminin fazlalaşmasından ve hedef dilin kültürünü A1 ve A2 seviyelerine kıyasla daha çok tanimasından dolayı hazırlanan metin daha uzun yazılmıştır. Karagöz'ün ne olduğuna dair bilgiler A2 ve B1 seviyelerinde yer verilmesinden dolayı B2 seviyesindeki metin için Karagöz'ün nasıl ortaya çıktığı konusu üzerinde durulmuştur. Bu anlamda gölge oyunlarının nerede ve nasıl ortaya çıktığından bahsedilerek farklı kültürlerle mensup olan öğrencilerin hedef dilin kültüründe yer alan gölge oyununun tarihsel bilgilerine yer verilerek tanımları sağlanmaktadır. A2 ve B1 seviyelerinde hazırlanan Karagöz metinlerinde Karagöz'ün Türk kültüründe ortaya çıkışı ile ilgili hikayelerden bahsedilmemiş, Karagöz'ün içeriği ve toplumdaki yeri ile ilgili bilgilere öğrencilerin dil seviyelerine göre yer verilmiştir. Hazırlanan B2 seviyesindeki Karagöz metninde ise Karagöz'ün Türk kültüründe nasıl ortaya çıktığına dair düşünülen iki farklı görüş B2 seviyesine uygun olarak anlatılmıştır. Bu görüşlere yer verilirken özellikle Türk tarihi ile ilgili bilgilerin metinde anlatılmasının yanı sıra Türk tarihi yapılarından olan Bursa Ulu Cami'den bahsedilmesi öğrencilerin hedef dilin kültürel birçok değerini tanmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

A2 ve B1 seviyelerinden farklı olarak Karagöz'ün bölümlerinden de bahsedilmiştir. Karagöz'de yer alan tipler için; A2 seviyesinde bu tiplerden hiç bahsedilmemişken B1 seviyesinde yer alan metinde tiplerin isimlerine yer verilmiştir. B1 seviyesinde yer alan metinde Karagöz ve Hacivat'ın kişilikleri hakkında detaylı bilgi verilmesinden dolayı B2 seviyesinde genel olarak oyunun içeriği ve kültüre dair unsurları dile getirilmiştir. Bu anlamda oyunu oluşturan Mukaddime (Giriş), Muhavere (Söyleşi), Fasıl (Oyun) ve Bitiş bölümleri detaylı olarak anlatılarak öğrencilerin Karagöz ile ilgili kültürel yapıları daha detaylı anlamaları ve hedef kültürde yer alan yansımaları görmeleri amaçlanmıştır. B2 dil seviyesinin kültürel yapıları anlamada daha yeterli bir seviye olduğu göz önüne alınarak öğrencilerin Karagöz'e dair kültürel izleri görmeleri kolaylaşacaktır.

Kültürleme gerçekleşirken kültürlenmiş kişilerin baskı ve doğrudan bir etki altında kalmasının hedef kültür ve dile karşı olumsuz tepki geliştirebileceği üzerinde durulmuştur. Buradan hareketle A2 ve B1 seviyelerindeki metinlerde doğrudan hedef kültür etkisi yoğun ve baskın tutulmamaya gayret edilmiş hem dil yapısının uygun olmaması hem de hedef kültüre karşı olumsuzluk içermemesinden dolayı metinler daha yüzeysel ele alınmıştır. B2 seviyesindeki metne bakıldığında ise “Karagöz, halk kültürünün ortak ürünüdür” ifadesi hedef kültürün değerlerini vurgulama noktasında önemli bir ifade olarak yer almaktadır.

3.3.2. Nevruz

Nevruz, baharın gelişini ve toprağın uyanışını simgeleyen ve toplumlar tarafından geçmişten bu yana sürdürülen bir gelenektir. Türk dünyasında ortak bir kültürel değere sahip olan Nevruz, bu yönüyle önemli bir yere sahiptir. Farsça *nev* (yeni) ve *ruz* (gün) sözcüklerinin birleşmesiyle *yeni gün* anlamına gelen Nevruz, geniş bir coğrafyaya yayılmış ve farklı kültürlerde yer almaktadır.

Tarihin ilk yıllarından bu yana var olan topluluklar mevsim geçişlerini farklı törenlerle kutlamaktadır. Özellikle avcı-toplayıcı kültürden tarıma geçen topluluklar için toprağın bereketli olması oldukça önem teşkil etmektedir. Bu nedenle farklı kültürlerde mevsim geçişlerinde törenler düzenlenerek belirli dönemlerde kutlamalar yapılmaktadır. Malinowski inanca bağlanan yeni yıl törenlerinin, Asya ve Ön-Asya toplumlarında benzer iklim ve coğrafya şartlarında zaman, ad ve pratik benzerliğiyle kutlandığını ifade ederken (1998: 152); Erman Artun Nevruz’un, uygulamalarda bazı farklılıklar olmakla birlikte, Orta Asya Türk Toplulukları, İran, Anadolu ve Balkanlarda aynı tarihler arasında her toplumca kendine özgü bir nedene dayandırarak kutlanan geleneksel bir bayram niteliği kazandığını ifade etmektedir (1999: 1). Toplulukların kendi kültürel yapılarını yansıtarak kutladıkları Nevruz, bazı toplumlarda dini kaynaklara bazı toplumlarda ise mitolojik kaynağa dayandırılmaktadır⁷.

⁷ Ayrıntılı bilgi için; Artun, Erman, (1999), Türk Halk Kültüründe Nevruz”, Uluslararası Nevruz Sempozyumu, Kazakistan.

Baharı, bereketi, yeni yılı ve yılın başlangıcını temsil eden Nevruz, 21 Mart tarihinde kutlanırken Özkul Çobanoğlu bu tarihin neden seçildiğine ilişkin; “Hayvancılıkla, tarımla uğraşan topluluklar için kışın bitip baharın gelmesi yapısal, işlevsel ve yeniden dirilişin sembolleşen başlangıcı olan, gece ve gündüzün eşitlendiği, doğanın uyandığı ve dolayısıyla üretmenin başlangıcı kabul edilen 21 Mart tarihi pek çok takvimde ve kültürde yılbaşı olarak kabul edilip kutlanmaktadır (2000: 34).” ifadelerini kullanmaktadır.

Nevruz geleneği pek çok coğrafyada ortak değer olarak kabul edilirken Kafalı Türk Dünyasının her bölgesinde ve birçok Türk ülkesinde resmî bayram olarak kabul edildiğini aynı zamanda Türkiye başta olmak üzere bir kısım Türk ülkelerinde ise, sadece halk arasında sürdürülen bayram olduğunu ifade eder (1995: 25).

Günümüzde Nevruz Avrupa’dan Asya’ya dek bütün Türk dünyasında karşılık bulan ve bayram olarak kutlanan bir gündür. Nevruz ortaya çıktığı ilk zamanlar farklı amaç ve işlevlerde yer almış olmasına karşın bahar mevsiminin başlangıcı olarak tarihteki ilk Türk devletleri tarafından da kutlanmıştır.

Kaşgarlı Mahmut’un Araplara Türkçeyi ve Türk kültürünü öğretmek amacıyla yazdığı Divan-ü Lügat-it Türk’te, Nevruz’dan bahsedilmesinin Türk kültürü açısından oldukça önemli bir unsur olduğuna dikkat çeken Kafalı bu durumun Türk kültüründe önemli bir delil olduğunu ifade eder (1995: 25).

Nevruz’un, bilinen en eski Türk devletlerinden biri olan Hun Devletinde bayram ve festival türünde kutlandığını ifade eden De Groot, yılın belirli zamanlarında özellikle üçüncü ayda “Lung-cıng” adı verilen yerde bir araya gelen halkın inançlarına göre evrenin yaratıcısı “Gök Tanrı” ve kutsal saydıkları yeri “Lung-cıng için at kurban ettiklerini söyler (1921: 59).

Selçuklularda ise Nevruz’un eğlenceler, şenlikler düzenlenerek yemeklerin pişirildiği, hediyelerin verildiği bir bayram olarak kutlandığını ifade eden Genç, Selçukluların devlet adamlarından biri olan Nizam-ül Mülk’ün “Siyasetnâme” adlı eserinde Nevruz’dan yılbaşı olarak ifade edildiğini söyler (1999: 5).

Osmanlı İmparatorluğunda ise 21 Mart gününe Nevruz-u Sultani veya Nevruz denildiğini ifade eden Tepekaya, gerek sarayda gerekse halk arasında Nevruz'un coşkuyla kutlandığını söylerken (2002: 604); Çetin, Nevruz kutlamalarında “iye” denilen macunun veya tatlı yemenin âdet olduğunu, sarayda hekimbaşının misk, amber, türlü baharat ve kokulu otlar ilave ederek hazırladığı macunu porselenden yapılmış kapaklı kâseler içinde Padişaha akşamdan takdim ettiklerini ve kendisine hilat giydirildiğini söyler (2009: 67).

Nevruz, geçmişten bu yana birçok toplum tarafından kutlanırken oldukça geniş bir coğrafyaya yayılmış ve günümüzde de varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. Bu anlamda korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda 2009 yılında Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan ve Türkiye'nin katılımıyla çok uluslu dosya olarak UNESCO'nun İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine kaydedilmiştir (UNESCOe: 2019).

Nevruz özellikle birçok toplum tarafından kültürel değer olarak kabul edilen ve bu kültürel değerın korunma altında sürdürülmesini amaç edinen önemli bir değerdir. Çalışmanın amacına uygun olarak Nevruz'un birçok toplumda kültürel değer olarak kutlanması özellikle kültür etkileşimini ve hedef kültür ile mevcut kültürün kendi içerisinde yer edinmesini kolaylaştırdığını söylemek mümkündür. Türkçe öğrenmek isteyen ve Türkiye'de eğitim almak için gelen kişilerin birçoğunun özellikle Orta Doğu ve Orta Asya ülkelerinden geldikleri göz önüne alındığında⁸ Nevruz'a dair kültürel

dokunun öğrencilerin kendi toplumlarında da var olduğunu bilerek, hazırlanan metinlerin diğer kültürel unsurlara kıyasla daha anlaşılır kılınması ve kültürel

---

⁸ Ayrıntılı bilgi için;

http://www.hips.hacettepe.edu.tr/yasalyabanci2015/rapor/yasal_yabancilar_2018.pdf

etkileşimin daha kolay sağlanacak olması muhtemeldir. Öğrenciler kendi toplumlarında yer alan kültürel bir değer öğrenmek istediği dilin kültüründe de yer aldığını bilmesi hedef dile ve o dilin kültürüne daha yakın hissetmesine neden olacak ve kültürlemede hedef dil ve kültüre yakınlık duymalarını sağlayacaktır.

A2 Seviyesi Nevruz Metin Örneği

BAHAR BAYRAMI

Türk, İran ve Kırgızistan Kültüründe “Nevruz”

Nevruz bir bahar bayramıdır ve “yeni gün” demektir. Kış biter, hava ısınır, karlar erir, kuşlar soğuk yerlerden gelir, ağaçlar çiçek açar ve artık bahar gelir. Bu yüzden insanlar 21 Mart tarihinde Nevruz’u kutlar. Türkler, Nevruz’da bir ateş yakar. Sonra bir dilek diler ve bu ateşin üzerinden atlar. İnsanlar yeni ve güzel elbiseler giyerler. Herkes yemek yapar ve birlikte yemek yerler. Nevruz sadece Türkiye’de değil başka ülkelerde de kutlanır.

İran’da Nevruz Bayramı’ndan önce herkes temizlik yapar. Evlerine yeni eşyalar alır. Nevruz’da alışveriş merkezleri bu yüzden çok kalabalık olur. İran’da Nevruz Bayramı çok önemlidir bu yüzden insanlar 4 gün tatil yapar.

Nevruz Kırgızistan’da milli bayramdır. Kırgızistan’da Nevruz’da sokaklar, evler, caddeler ve bahçeler temizlenir. Yeni ağaçlar dikilir. Herkes birlikte yemek hazırlar ve yerler.

Nevruz Bayramı sadece Türkiye, İran, Kırgızistan’da değil; Azerbaycan, Hindistan, Özbekistan ve Pakistan’da kutlanır.

Nevruz’un A2 seviyesinde hazırlanan metninden hareketle; dilin yapısal özelliklerinden A2 seviyesine uygun olarak basit ve anlaşılır kelimeler seçilmiş, zaman kalıplarına seviyeye uygun olarak yer verilmiştir. Nevruz’un Türk kültürü haricinde İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde ortak dosya ile Azerbaycan, Hindistan, İran,

Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile yer almasından dolayı özellikle çalışmanın amacına uygun olarak kültürel etkileşim ve kültür özümsemesinde öğrenciler için kolaylık sağlayacağı gibi aynı zamanda hedef dilin kültürüne de daha kolay alışmasına yardımcı olmaktadır. Nevruz, Orta Doğu ve Orta Asya'da bulunan birçok toplumda kutlanan bir bayram olmasından dolayı özellikle uygulamada çok fazla çeşitlilik göstermektedir. Bu anlamda A2 seviyesindeki metin yalnızca İran ve Kırgızistan ile sınırlandırılmıştır. Bunun nedeni Türkiye'ye öğrenim görmek için gelen öğrencilerin büyük çoğunluğu bu coğrafyadaki öğrencilerden oluşmaktadır ve birbirlerine yakın olan bu topluluklar benzer inanış ve uygulama biçimleri göstermelerinden dolayı kültürlerarası bağlantıyı zihinlerinde daha kolay kurabilmeleri mümkün olacaktır. Metinler oluşturulurken asıl amaç Türk kültüründe yer alan Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarını Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen kişilerin zihinlerinde kendi kültür gelenekleri doğrultusunda bağdaştırarak kültür etkileşimi sağlamaları ve kültürlerarası değiş tokuş sağlayarak zenginlik oluşturmalarıdır. Bu anlamda yer verilen metinler öğrenciler için bir kültürel çağrışım ve iletişim kurma amacı taşıyarak oluşturulmaktadır. A2 seviyesinde dilin sınırlı kullanımı söz konusu olduğundan asıl amaç öğrenciler için kültürel çağrışımın yapılmasıdır. Buna ek olarak metinlerde yer alan toplulukların kültürel örneklerini bilmeyen öğrenciler hedef dilin kültürü dışında bir başka benzer kültürel özellikleri gösteren kültürü de tanıma fırsatı elde edecektir.

A2 seviyesinde oluşturulan Nevruz metni, A2 seviyesindeki Karagöz metninden farklı olarak; kültürler ayrı başlıklar içerisinde değil bir başlık altında toplanmıştır. Bunun nedeni Nevruz geleneğinin Orta Doğu ve Orta Asya'daki kültürlerde uygulama biçimlerinde bazı farklılıklar göstermeleri ile birlikte inanış anlamında benzer özellikler göstermeleridir. Gölge oyunları Türk kültüründe Karagöz adını alarak uygulama biçimleri, yer alan tip ve karakterler, kullanılan ürünler, sözler, müzikler, hedef seyirci, konu olarak birçok yönden farklı ele alınırken diğer kültürlerde bu unsurlar açısından farklılık göstermektedir; ancak, Nevruz hem Türk kültürü hem de yer verilen diğer kültürler için temelinde aynı kutlama amacını taşıyan uygulayış anlamında ufak farklılıkları barındıran bir unsur olarak ele alınmaktadır. Bunlara ek olarak derslerde metinlerden hareketle öğrencilerin Nevruz ile ilgili kendi kültürlerinde var olan uygulama biçimlerini anlatmaları sağlanarak kültürlerin kendi aralarında benzerlik kurmaları sağlanabilir.

B1 Seviyesi Nevruz Metin Örneği

NEVRUZ

Nevruz, baharın gelişini kutlamak amacıyla yapılan bayramdır. Nevruz İran'dan Çin'e, Anadolu ve Batı Trakya'dan Sibiryaya, Orta Asya'ya kadar geniş bir coğrafyada kutlanır. Farsça'da "yeni gün" anlamına gelen Nevruz, kışın bitip, yazın gelmesini, doğanın uyanmasını anlatır. Birçok topluluk Nevruz'u yeni yıl kabul eder ve büyük bir coşku ve sevinçle kutlar. Türk kültüründe Nevruz; baharı, yaşama sevincini, yenilenmeyi, doğanın uyanmasını, bolluk-bereketi temsil eder. Nevruz'da doğanın uyanması ve baharın gelişi ateşle kutlanır. Bunun nedeni ateşin güneşin dünyadaki görüntüsü olduğuna inanılmasıdır. Bu yüzden Nevruz'da büyük bir ateş yakılır, dilekler dilenir ve bu ateş üzerinden atlanır.

Her topluluk kendi kültürüne göre Nevruz'u kutlar. Nevruz'da yemekler hazırlanır, eğlenceler düzenlenir, törenler yapılır, oyunlar oynanır ve yeni yıl için dilekler dilenir. Nevruz; Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan, Tataristan, Uygur Bölgesi, Anadolu ve Balkanlarda geleneksel kutlamalarla günümüzde devam etmektedir.

B1 seviyesinde hazırlanan Nevruz metninden hareketle; metin dil seviyeye uygun olarak dilbilgisi yapılarına ve kelimelere dikkate edilerek hazırlanmıştır. B1 seviyesinde oluşturulan metinde A2 seviyesinden farklı olarak Nevruz'un hangi coğrafyalarda kutlandığına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Buradan hareketle öğrencilerin hedef dilin kültüründe yer alan değerleri anlaması noktasında diğer kültürlerle ilişkilendirmesi ve benzer örneklerin bulunduğunu bilmesi önemlidir. Bu sebeple anlatılmak istenen kültürel değerlerin ortaya çıkışı ve farklı toplumlarda da yer aldığı açıklanması öğrencinin hedef dilin kültürünü ve kültürel değerlerini benimsemesine katkı sağlayacaktır.

B2 dil seviyesi öğrencilerin hedef dilin kültürünü ve kültürel dokuları anlamada temel seviyeye kıyasla yetkin bir seviye olarak kabul edilebilir. Bu nedenle A2 seviyesindeki

Nevruz metninden farklı olarak B1 seviyesindeki metinde kültürel dokulara daha çok yer verilmeye çalışılmıştır. Bu açıklamaya örnek olarak metinde ateş olgusunun anlatılması gösterilebilir. Özellikle avcı-toplayıcı dönemden bu yana insanların inanışlarının bir yansıması olarak karşımıza çıkan ateş olgusu pek çok toplumda farklı uygulamış biçimleriyle kendini göstermektedir. Bu anlamda gerek maddî gerekse ruhsal anlamda olsun kültürün her oluşumunda önemli bir kavram olan ateşin, Nevruz içerisindeki anlamına değinilerek öğrencilerin dil ile birlikte kültür izlerini de öğrenmeleri sağlanmaktadır.

Dil seviyesi anlamında soyut kavramların dilde yer alması ve kültürel yapının özümsemesi anlamında daha ileri bir seviye olarak kabul edilen B1 seviyesinde oluşturulan metinlerde, kültüre ait özellikler A2 seviyesinden farklı olarak daha sık yer almaktadır. A2 seviyesindeki metinler hazırlanırken kültür etkileşimin öğrencide daha kolay sağlanabilmesi ve hedef dilin kültürü ile kendi kültürü arasında bağ kurması anlamında birçok farklı kültüre dair benzer örneklere yer verilmektedir. B1 seviyesindeki metinler hazırlanırken ise mevcut kültür etkileşiminin temelini A2 seviyesindeki metinle oluşturulduğu için daha çok Türk kültürüne ait özelliklere yer verilmektedir. Böylelikle öğrenciler hedef dilin kültürünü öğrenirken ve alışma süreci yaşarken kültür şokuna uğramaması sağlanacaktır.

B2 Seviyesi Nevruz Metin Örneği

BAHAR BAYRAMI: NEVRUZ

Bahar gelirken ne hissedersiniz? Düşünsenize, ağaçlar yeşillenip çiçek açmış, toprak ve su ısınmış, kuşlar güneşle birlikte içimizi ısıtmaya başlamış... Hangi insan sevmez ki baharı? Nevruz Bayramı işte bu güzellikleri kutlamak için var. Orta Asya'dan Balkanlara kadar geniş bir coğrafyada ve birçok ulus tarafından kutlanan Nevruz'u her kültür kendine ait değerlerle kutlar. Nev (yeni) ve ruz (gün) kelimelerinin birleşmesiyle "yeni gün" anlamına gelen Nevruz birçok kültür ve topluluk tarafından yeni yıl olarak kabul edilir. Gece ile gündüzün eşit olduğu 21 Mart tarihi ile birlikte havalar ısınmaya, karlar erimeye, ağaçlar çiçek açmaya ve toprak yeşermeye başlar. İşte bu nedenle 21 Mart doğanın uyanışı olarak kabul edilir ve Nevruz Bayramı kutlanır. Nevruz; Nevruz-i Sultani, Sultan Nevruz, Sultan Navruz, Navruz, Mart Dokuzu gibi birçok farklı ismi vardır. Geleneği çok eskilere dayanan Nevruz'a benzer bahar bayramlarını günümüzde Şamanist, Budist, Hıristiyan, Musevi gibi pek çok farklı inançtan topluluklar kutlar.

Baharın gelişini kutladığımız ve ismi her kültüre göre değişen Nevruz bayramında her kültür kendine ait ritüelleri uygular. Bazı kültürlerde temizliğe çok önem verilirken bazı kültürlerde ise yemekler hazırlanır, sofralar kurulur, oyunlar oynanır yeni kıyafetler giyilir. Türk kültüründe Nevruz kutlanırken bazı bölgelerde toplu olarak kır gezilerine gidilir, dilek dilenerek ateş üzerinden atlanır, sabah erkenden hayvanlara ve doğaya su serpilir, köy meydanlarında eğlenceler düzenlenir ve ihtiyaç sahibi insanlarla yardımlaşma yapılır. Kısacası hangi kültürden olursa olsun, Nevruz insanları birbirine yakınlaştırır.

2010 yılında Birleşmiş Milletler Mânevi Kültür Mirası Koruma Kurulu, Nevruz'u Dünya Mânevi Kültür Mirası Listesi'ne dâhil etmiş ve bu günü "Dünya Nevruz Bayramı" ilan etmiştir.

B2 seviyesindeki Nevruz metninden hareketle; B2 seviyesinde oluşturulan Karagöz metninde olduğu gibi Nevruz metninde de öğrencilerin dil seviyelerine uygun şekilde

kelimeler ve sözcük yapılarına yer verilmektedir. B2 seviyesi dil öğreniminde ileri düzey olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle öğrenciler maruz kaldıkları metinlerde soyut kavramlara, hedef dilin kültür arka planına, öğrendikleri dilin tarihi ve toplum yapılarına karşı daha adaptedir. Bu nedenle tıpkı B2 seviyesinde oluşturulan Karagöz metninde olduğu gibi Nevruz metninde de bu öğretilere yer verilmiştir. Nevruz kavramı birçok toplumda karşılığı olan bir olgu olmasından dolayı öğrenciler hangi kültür ve toplumda yer alırlarsa alsınlar zihinlerinde daha kolay yer edinebilir. Bu nedenle A2 ve B1 seviyelerinde genellemeler ile verilen bilgilere B2 seviyesinde ayrıntılarla yer verilmiştir. Buna örnek Nevruz ile ilgili kültürel imgelerden olan kavramlardan A2 seviyesinde bahsedilmezken, B1 seviyesinde bu imgelerden biri olan ateş kavramı üzerine bir açıklama yapılmıştır. Dilin daha yetkin olarak kullanıldığı B2 seviyesindeki Nevruz metninde ise Nevruz'un önemli kavramlarından olan ateş ve su ritüellerine ilişkin daha detaylı bilgiler verilmiştir. Dil öğretiminde hedef dilin kültürüne yabancı olan öğrenciler için o topluma mesafe söz konusu olabilir. Bu nedenle metinler hazırlanırken özellikle temel seviyelerde bu arka planı oluşturmaya fayda vardır. Nevruz metni için A2 ve B1 seviyelerindeki metinlerde kültürel arka planı oluşturmaya çalışıldıktan sonra B2 seviyesindeki metinde özellikle Türk kültürüne ilişkin daha detaylı bilgilere yer vermeye çalışılarak hedef dilin kültürünü öğrenciler tarafından özümsemesi amaç edinmiştir. Bu amaç doğrultusunda kültür özümsemesine yardımcı olunurken aynı zamanda diğer toplum, kültür ve inanışlarda da Nevruz'a benzer olguların örneklerine ve Nevruz'un toplumları ve kültürleri birbirine yakınlaştırdığına yer verilerek hedef kültürün öğrencilere zorla dayatılması olgusuna dikkat edilmiştir. B2 dil seviyesinde öğrenciler hazırlanan metinlerle kültüre dayanalı öğretilere tanıdık hale gelmiştir. Buna dayalı olarak B2 seviyesindeki Nevruz metninde Nevruz'un uluslararası alandaki yerinden bahsedilerek önemine vurgu yapılarak metin tamamlanmıştır.

3.3.3. Türk Kahvesi ve Geleneği

Türk kahvesi kendine özgü kavurma, öğütme, pişirme tekniği ve sunumu olan Türk kültüründe yalnızca bir içecek olarak değil aynı zamanda sosyalleşmenin,

misafirperverliğin ve dostluğun somut bir göstergesi olarak yer alırken, adına türküler söylenerek kültürel ritüellerin temelini yerleşmiştir. Tarih boyunca kültürün önemli bir taşıyıcısı olan Türk Kahvesi ve Geleneği, 2013 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Temsilî Listesine kaydedilerek koruma altına alınmıştır. UNESCO'nun tescillediği ilk sıvı olma özelliğini taşıyan Türk kahvesi Türk kültürü içerisinde sözlü kültürden bu yana varlığını sürdüren önemli bir değerdir.

Türk toplumunun kahveyle nasıl ve kim tarafından tanıştırıldığına dair çeşitli rivayetler olmasına karşın kahvenin 1500'li yıllarda Anadolu'ya girdiği düşünülmektedir. Kahve ile tanışan Türkler kendilerine özgü kavurma, pişirme ve sunum teknikleri göstermiştir. Türk kahvesi fazla kavrulmuş ve çok ince öğütülen bir kahve çeşididir. Sunum aşamasında ise küçük fincanlarla servis edilirken yanına mutlaka su ile ikram edilir.

Türk kahvesi geleneği Türk toplumunda sohbet toplantılarından, evlilik ritüellerine, misafirperverlikten, yemek kültürüne kadar pek çok kültürel değere sahiptir. Anadolu adına türküler yazılan Türk kahvesi aynı zamanda sıklıkla deyim ve atasözlerinin konusu da olmuştur. Türk toplumunda Türk kahvesi günün her saati içilebilen bir içecektir. Özellikle misafire ikram edilen Türk kahvesinin 40 yıl hatırı olduğuna inanılır. Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan kız isteme ritüellerinde de Türk kahvesi oldukça önem taşımaktadır. Kız isteme töreninde ikram edilen kahve kızın verilmesine izin olduğunun göstergesidir. Son zamanlarda oluşan tuzlu kahve uygulaması da temelinde yanlış bir uygulamayı taşısa da Türk kahvesinin Türk kültüründeki yerini göstermesi anlamında önem taşımaktadır. Türk kahvesi kültürün taşıyıcılığı ve gelecek nesillere aktarılması noktasında oldukça büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle çalışmaya uygun olarak kültür etkileşimi ve kültür taşıyıcılığı bağlamında yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları arasında yer almaktadır.

A2 Seviyesi Türk Kahvesi ve Geleneği Metin Örneği

KÜLTÜRDEN KÜLTÜRE “KAHVE”

Türk Kahvesi

Türkler için Türk kahvesi önemlidir. Türkler genellikle kahvaltudan sonra Türk kahvesi içerler. Türkçede kahvaltı kelimesi (kahve altı) “kahveden önceki yiyecekler” demektir. İnsanlar Türk kahvesini küçük fincanlarda içer. Türkler, kız isteme törenlerinde, bayramlarda, misafirlere Türk kahvesi ikram ederler.

Endonezya Kahvesi

Endonezya kahvesi dünyanın en pahalı kahvelerden biridir. Çünkü Endonezya kahvesi çok az üretilir ve çok değerlidir. “Luwak” isimli bir hayvan kahve çekirdeklerini yer ve bu kahve onun dışkısından çıkar. Endonezyalılar bu kahveyi toplar, temizler ve satarlar.

Yemen Kahvesi

Yemen kahvesi Afrika ülkelerinde meşhurdur. Bu kahve Türk kahvesine göre daha hafiftir. Yemen kahvesinin tadı ve kokusu çok güzeldir.

A2 seviyesi Türk kahvesi metninden hareketle; Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarına metinlerde yer verilirken özellikle hedef dilin kültürü ve diğer kültürlerin birbiri ile ilgili bağlantıları göz önüne alınarak temel seviye metinlerinde farklı kültürlerin benzer kültürel değerlere sahip olabileceğine yönelik bağ kurma amacı önceliklidir. Bu nedenle A2 seviyesi Türk kahvesi metni oluşturulurken Endonezya ve Yemen kahvelerinden bahsedilerek öğrencilerin diğer kültürlerde de benzer değerlerin olabileceği düşüncesi anlatılmaktadır. A2 seviyesindeki metinler somut kavramlar üzerinden verilmeli ve öğrencilerin dil seviyesi göz önüne alınarak kelimeler ve çağrışımlar dikkatle seçilmedir. Bu nedenle oluşturulan A2 seviyesindeki Türk kahvesi metninde zaman kalıpları basit ve anlaşılır olarak verilmiştir. Türk kahvesi kültürel anlamda arka planı çeşitli olan önemli bir değerdir. Misafir ağırlamadan geçiş

törenlerine, dilde yer alan kelime gruplarından türkölere konu olması bakımından Türk kültüründe karşılığı ve değeri çeşitli olan zengin bir değerdir. Bu değerlerin hepsinin bir anda öğrenciye verilmesi öğrenci tarafından hedef dile yeterince hâkim olmamasından dolayı anlaşılmasında problem yaratabilir. Bu nedenle A2 seviyesindeki metin oluşturulurken Türk kahvesi ile ilgili Türk kültüründeki değerlerden kız isteme, bayram ve misafirlere ikramın önemi gibi temel konulardan bahsedilmiştir.

Yer verilen diğer kültürlerden biri olan Endonezya kahvesinin seçilme sebebi; kahvenin üretim aşamasında ilgi çekici aşamaları olmasıdır. Dil öğretimi uzun ve tekrara dayalı bir süreçten oluşmaktadır. Öğrenciler dil öğretiminde dikkatlerini devamlı olarak hedef dile ve kültüre vermekte zorlanabilir ve bu süreçte hem dil öğrenme isteklerini kaybedebilir hem de dile ve dilin yaşadığı kültüre karşı tepki oluşabilir. Bu nedenle materyaller oluşturulurken öğrencilerin konulara karşı ilgi duyabilecekleri ve gündelik yaşamlarında kullanabilecek bilgilere sahip olması göz önünde bulundurulmalıdır. Bir diğer önemli nokta dil öğretimi hangi ülke sınırları içerisinde gerçekleşirse gerçekleşsin öğrencilerin ait oldukları ırk ve yaş faktörleri dikkate alınmalıdır. A2, B1 ve B2 seviyelerindeki metinler oluşturulurken bu faktörlerden hareketle ülkemizde dil öğrenimi için gelen öğrenci profilleri ve ait oldukları topluluklar göz önüne alınarak çoğunluğun oluşturduğu gruplar dikkate alınmaktadır. Bu nedenle A2 seviyesinde Türk kahvesinin yanı sıra Endonezya kahvesine ve Yemen kahvesine metinde yer verilmiştir.

B1 Seviyesi Türk Kahvesi ve Geleneği Metin Örneği

BİR FİNCAN KAHVENİN HATIRI

Ayşe ve Emel aynı apartmanda oturan komşular. Sık sık birbirlerini ziyaret eder ve sohbet ederler. Aşağıdaki metin onların sohbetini anlatıyor.

Ayşe: Aaa! Hoş geldin Dilek. Buyur gel bir kahvemi iç.

Dilek: Hoş buldum Ayşe. Pazara gittim alışveriş yaptım. Eve gitmeden önce sana uğramak istedim.

Ayşe: Çok iyi olmuş Dilek. Hadi içeri gel.

Dilek: Çok teşekkür ederim canım. Nasılsın, her şey yolunda mı?

Ayşe: İyiyim canım her şey yolunda. Evin işleri bitmiyor. Ben de şimdi kendime bir keyif kahvesi yapacak ve dinlenecektim. İyi ki sen geldin. Şimdi beraber içeriz kahvelerimizi. Nasıl içersin, sade, orta, şekerli?

Dilek: Ben sade içirim Ayşe. Biliyorsun acı kahve severim ben.

Ayşe: Doğru ya! Sen şekersiz seversin kahveni. Beni biliyorsun. Türk kahvesini çok seviyorum ama şekersiz içemiyorum. Orta seviyorum ben. Yine de sana sormak istedim. O zaman hemen yapıyorum.

Dilek: Tamam canım, teşekkür ederim.

Ayşe: Rica ederim canım. Buyur, sade kahven hazır.

Dilek: Ayşe ellerine sağlık. Ne kadar güzel görünüyor, bol köpüklü. Ben böyle köpüklü yapamıyorum. Sen nasıl böyle bol köpüklü yapıyorsun?

Ayşe: Canım biliyorsun, Türk kahvesinin özelliği bol köpüklüdür. Ben kahveyi bakır cezvede yapıyorum. Öncelikle cezveye her fincan için bir tatlı kaşığı Türk kahvesi koyuyorum. Daha sonra orta ve şekerli ise şekerlerini sade ise suyunu ekliyorum. Kısık ateşte yavaş yavaş pişirmeye başlıyorum. Türk kahvesini yapmak sabır ister. Hemen olmaz, bekleyeceksin. Böylece daha lezzetli olur. İşin en önemli yeri kahve kaynamaya başlayınca, taşmadan ocaktan alacaksın. 2-3 saniye bekleyip tekrar ocağa koyacaksın. Böylelikle kahve daha köpüklü ve lezzetli oluyor. Fincanlara koyduktan sonra yanına su ve Türk lokumu ile birlikte servis edersin. İşte tam bir keyif kahvesi!

Dilek: Artık ben de senin gibi yapacağım canım. Çok lezzetli olmuş. Sen de bana gelirsin kahve içmeye. Eee ne demişler? Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var!

B1 seviyesinde hazırlanan Türk kahvesi metninden hareketle; diğer metinlerden farklı olarak dil öğretiminde sıklıkla kullanılan konuşma metin örneğine yer verilmiştir. Bu metin türünün seçilmesinin nedeni özellikle gündelik hayatta konuşmalar diyaloglar hâlinde sürdürülür. Dil öğretimi yapılırken öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri için kurulan ilk basamak hedef dili konuşan bireyler ile diyalog kurabilmeleridir. Diyaloglar hâlinde kurulan iletişim hem öğrenciye özgüven sağlarken hem de dili konuşurken topluma karşı yakınlık duyabilmesine kolaylık sağlayacaktır. Bu metin türünün seçilmesinin bir diğer nedeni dil öğretiminde hedef dilin kültüründe bulunan, toplumdaki bireylerin sıklıkla kullandığı ve hayatının içerisinde olan değerleri gündelik hayatta var olan konuşmalarla verilmesi öğrencinin benzer bir durumla karşılaştığında o değere karşı tanıdık bir tutum göstermesine yardımcı olurken aynı zamanda o değere karşı bilgileri de doğrudan olarak değil hayatın içerisindeki örneklerle öğrenmesini sağlayacaktır. Bu nedenle Türk kahvesine yönelik kültürel değerler Türk toplumunda sıklıkla kullanılan komşuluk değerleri ile birlikte yer vermeye çalışılmıştır.

B1 seviyesindeki Türk kahvesi metninde asıl amaç Türk kahvesinin kültürel etkileşim bağlamında yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılarak tanıtımının yapılması ve bu kültürel değerlerin sürdürülebilmesine yardımcı olmaktır. Bu nedenle diğer unsurlarda olduğu gibi Türk kahvesi geleneğinin tanıtılması B1 seviyesindeki öğrencilere seviyelerine uygun olarak verilmiştir. Dilin yapısı ve kullanılan kelime grupları B1 seviyesine uygun olarak hazırlanmıştır. Buna ek olarak B1 seviyesi dilin yetkinliğinin temel seviyeye kıyasla daha fazla kullanıldığı bir seviye olmasından dolayı özellikle kültüre dair olgular daha açık ve doğrudan vermeye çalışılmıştır. Türk kahvesinin kendine özgü özelliklerinden olan köpüklü olması ve pişirme tekniğine yönelik ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Türk kahvesi; özellikle küreselleşen dünya ile birlikte fast-food alışkanlığının dışında kalarak, *karton bardakta kahve* kültürüne karşı direniş sergileyerek günümüzde hala *keyif kahvesi* özelliğini korumaktadır. Buradan hareketle hazırlanan B1 seviyesi metninde de Türk kahvesinin pişirme tekniği ve sunumuna dair bilgilerin yer verilmesi Türk kahvesi geleneğinin korunması ve sürdürülmesi anlamında önemli bir yere sahiptir. Buna ek olarak Türk kahvesi Türk kültüründe ve toplumunda izleri her alanda görülebilen bir değere sahiptir. Türkçede bulunan deyimler, atasözleri, türküler bunun örnekleri olarak gösterilebilir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi yapılırken bu kalıplara bağlı kalınması ve “dil kültür ile birlikte öğretilmesi” oldukça

önemlidir. Bu nedenle hazırlanan B1 seviyesi Türk kahvesi metninde Türk kahvesine ilişkin toplumda sıklıkla kullanılan “bir kahvenin kırk yıl hatırı vardır” sözüne yer verilerek hem Türk kahvesinin Türk kültüründeki önemine vurgu yapılırken hem de toplumda kullanılan kalıplaşmış kültürel ifadelerin yabancılara dil öğretiminde kullanılması ve öğrencilerin kültüre tanıdık hale gelmesine yardımcı olmaktadır.

B2 Seviyesi Türk Kahvesi ve Geleneği Metin Örneği

TÜRK GELENEKLERİ

Türk Kahvesi: Sade, Orta, Şekerli, Tuzlu

Kahve, hemen her toplumdaki her yaşta insan için sıklıkla tüketilen bir içecektir. Kahve kültürünü her ülke kendine özgü özelliklerini göstererek günümüzde nesiller tarafından geleceğe aktarmaktadır. Kahvenin ortaya çıkışı hakkında birçok farklı rivayet olmasına karşın, Afrika'dan başlayarak Arap Yarımadasına daha sonra da Anadolu'ya ulaştığı düşünülmektedir. Türklerin kendine özgü kavurma, öğütme ve pişirme tekniğine sahip olan Türk kahvesi özellikle Anadolu'daki farklı şehir ve kültürdeki insanların sık tükettiği bir içecektir. Türkler, Türk kahvesini günün her saatinde içerken genellikle kahvaltıdan sonra içmeyi tercih edenlerin sayısı oldukça fazladır. Buna, Türkçede bulunan "kahvaltı" kelimesinin aslında kahve+altı kelimelerinin birleşiminden oluşması örnek gösterilebilir. Türk kahvesi komşu ziyaretlerinde, bayramlarda, önemli günlerde sıklıkla ikram edilir. Gelen misafire mutlaka "Kahveni nasıl içersin? Sade mi, şekerli mi, orta mı?" sorusu sorulur ve kahvesi isteğine uygun olarak hazırlanır. Tabii Türk kahvesinin bol köpüklü olması da en önemli özelliğidir. Peki siz hiç tuzlu kahve geleneğini duydunuz mu? Türk kültüründe bulunan kız isteme törenleri oldukça önemlidir. Birbirini seven ve evlenmek isteyen çiftler öncelikle ailelerinden izin alırlar. Bunun için damat ve ailesi, gelin ve ailesinin evine gider. Aileler tanışır, sohbet ederler. Daha sonrasında damadın ailesi gelini ailesinden ister. Bu bir çeşit izin almadır. İki aile böylelikle anlaşılırlar. Kız isteme olduktan sonra gelen misafirlere ve damada Türk kahvesi hazırlanır. Misafirlerin kahveleri sade, orta, şekerli olurken damadın kahvesi tuzludur. Bunun sebebi damadın bol tuzlu olan kahveyi hemen içerse bütün zorluklara dayanacağı ve evlenmekte kararlı olduğu düşüncesini göstermektir. Tuzlu kahve geleneği günümüzde böyle uygulansa da eskiden kızlar evlenmek istemediklerini göstermek için damadın kahvesine tuz atmış. Tuzlu kahve "ben seninle evlenmek istemiyorum" mesajı taşıyormuş. Ancak günümüzde zorlukların karşısında gösterdiği dayanıklılık olarak her kız isteme törenlerinde uygulanıyor. Bu gelenek gelinleri ve aileleri çok eğlendirse de bir tek damatları mutlu etmiyor.

B2 seviyesinde Türk kahvesi metninden hareketle; B2 seviyesine göre hazırlanan metinde dil yapısı ve kelimeler uygun olarak seçilmiştir. B2 seviyesi hedef dili tanımda dilin yapısını, düşünme yetisini olgunlaştıran bir seviyedir. Bu nedenle hedef dilin kültürü ve geleneklerine tanıdık hale gelen öğrenciler dili ilk öğrenmeye başladıkları zamanki yabancılaşmayı yaşamayacaklardır. Buradan hareketle metinlerde geleneğe ve kültüre dair özelliklere sıklıkla yer verilerek kültür etkileşimi ve kültür aktarımı diğer seviye metinlerine kıyasla doğrudan yapılmaktadır. A2 seviyelerinde metinler hazırlanırken yer verilen kültürel değerlerin özellikle farklı kültürlerin benzer değerleri barındırması göz önüne alınarak öğrencinin henüz temel seviye olan A2 seviyesinde hem hedef kültür hem de kendi kültürü ya da aşına olduğu bir başka kültüre ait örnekler görmesi hedef dile ve o dilin kültürüne karşı sıcaklık ve yakınlık hissetmesini sağlayacak ve kültür etkileşimine yardımcı olacaktır. Öğrencinin hedef dilde yapı olarak ilerlemesi, hedef toplumu tanınması, kültür ve değerlerine tanıdık hale gelmesiyle birlikte dilde yetkinlik gösterebileceği bir seviye olan B2 seviyesinde, hazırlanan metinler ile kültür aktarımı doğrudan yapılmaya gayret edilmiştir. Buradan hareketle metinde Türklerde kahve geleneğine ilişkin bilgilerin verilmesinin yanı sıra kız isteme törenlerine ilişkin bilgiler de verilerek Türk toplumunda yer edinen birden fazla unsurun tanıtımı yapılarak kültür aktarımı sağlanması amaçlanmıştır.

Gelenekler yaşatılır ve geleceğe aktarımı yapılırken doğru bilgilerle iletilmelidir. Sözlü kültür gelenekleri Türk toplumunda her dönemde önemini korumuş ve günümüze kadar aktarımı yapılmaya çalışılmıştır; ancak, sözlü kültür ürünlerinin geleceğe yönelik aktarımı ve sürdürülmesi göz önüne alındığında mevcut yapısını tam koruyamaması söz konusudur. Sözlü olarak aktarılan değerlerin zamanla farklılaşması ve yaşadığı topluma yönelik değişime uğraması sözlü kültürün doğasında bulunmaktadır; ancak, her ne kadar değişime direnemeyen gelenekler söz konusu olsa da ortaya çıkış nedeni eğer biliniyorsa açıklanmalı ve doğru olarak geleceğe aktarılmalıdır. Bu nedenle tuzlu kahve geleneği geçmişte görücüye çıkan kızların eş adaylarını beğenmediklerini göstermek için uyguladıkları bir gelenekken günümüzde var olan yorumunun farklı bir formda olması açıklanarak, bu geleneğin ortaya çıkış nedeni belirtilmiştir.

3.3.4. İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka

Farklı form ve içeriklerle hemen her toplumun mutfağında kendine yer edinen ekmek, birçok toplumda ekmeğin yalnızca tüketim amaçlı yemek olması özelliği dışında aynı zamanda kültürel arka planı olan bir değer olarak toplumlarda yer almaktadır. Türk mutfağı için de oldukça önemli bir yere sahiptir. Anadolu'nun farklı yerlerinde kendine özgü hazırlama ve pişirme teknikleri olan ekmek, yalnızca tüketilen ve ihtiyaç duyulan bir besin olarak değil aynı zamanda paylaşmanın, birlik ve beraberliğin, bereketin temsilcisidir.

İsimleri bölgelere göre farklılık gösteren, genel itibariyle oklava ya da el yardımıyla açılan yuvarlak veya oval şekillerde hazırlanan biçimli ince ekmek türlerinden Lavaş, Katırma, Jupka ve Yufka; Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye'nin içerisinde olduğu milletlerce halk arasında yalnızca bir yemek değil aynı zamanda bir kültürün ve paylaşımın simgesidir. Kendine geniş bir coğrafyada yer bulan ince ekmek kültürel değerlerin korunması ve sürdürülmesi ilkesine yönelik 2016 yılında çoklu dosya ile İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Temsilî Listesine girmiştir.

İnce ekmek hem yapım aşaması hem de hazırlanışında paylaşım ve toplu işgücüne dayalı geleneksel uygulamaları göstermektedir. Özellikle kırsal alanda yaşayan insanların toplumsal dayanışmaya yönelik örneklerden biri olan ince ekmek, kışa hazırlık olarak komşuların yardımıyla "imece usulü" hazırlanır ve pişirilir. Günümüzde toplumların değişen yaşam koşullarını göz önüne alındığında kaybolmaya yüz tutan değerlerden biri olan komşuluk ilişkileri ince ekmek yapımı yapımında sürdürülerek gelecek kuşaklara kültürel değerlerin korunması anlamında örnek olmaktadır.

Yaşayan kültürel değerlerin korunması ve sürdürülmesine katkı sağlamak ve bu kültürel değerlerin dil öğretiminde dilin kültür ile öğretilmesi ilkesine bağlı kalınarak UNESCO tarafından korunmaya alınan İnce Ekmek Yapımı Ve Paylaşımı Geleneği A2, B1 ve B2 seviyelerinde Türkçenin yabancı dil öğretiminde kullanılmasına yönelik hazırlanan metinlerle anlatılmıştır.

A2 Seviyesi İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği Metin Örneği

GELENEKSEL İNCE EKMEK

Zeynep: Merhaba kızlar. Nasılsınız?

Melika: Merhaba Zeynep, hoş geldin. Biz iyiyiz nasılsın?

Zeynep: Ben de iyiyim. Biraz yoruldum. Yemek yediniz mi?

Elnur: Hayır yemedik Zeynep seni bekledik. Neden geç geldin?

Zeynep: Eve gelmeden önce markete gittim. Biraz sebze, meyve ve ekmek aldım.

Melika: Ben sana yardım ederim Zeynep. Aaa! Bu ekmek farklı. Ben biliyorum bu ekmeği.

Zeynep: Evet bu ekmek farklı Melika. Bu ekmeğin adı Lavaş. Türkler çok sever bu ekmeği.

Melika: Biliyorum Zeynep. Bu ekmek bizim ülkemizde de var. İran'da bu ekmeğin adı Lavash.

Elnur: Azerbaycan'da biz de çok seviyoruz bu ekmeği. Adı aynı: Lavaş.

Zeynep: Türkiye'de lavaş genellikle mayalı hamurdan yapılıyor kızlar. Bir de mayasız hamurdan Yufka var. İnsanlar kış gelmeden önce hep birlikte yapıyorlar. Ayrıca Türkiye'de bayramlarda, düğünlerde de yapılıyor.

Elnur: Azerbaycan'da da yufka ekmek var Zeynep. Özellikle düğünlerde gelinin omzuna ekmek koyarız. Bu bereket anlamındadır.

Melika: Ben İran'ı çok özledim Zeynep. Elnur da Azerbaycan'ı özledi. Ne güzel iyi ki bize lavaş aldın. Hadi artık yemek yiyelim. Açlıktan öleceğim!

A2 seviyesinde hazırlanan İnce Ekmek metninden hareketle; A2 seviyesinin öğrenilen dil yapısının uygunluğuna göre hem Türkçenin yabancı dil öğretimine yardımcı hem de öğrenilmek istenen yabancı dil ile birlikte kültürel değerlerin öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Örnek metinde dil öğretiminde kullanılan metin türlerinden biri olan konuşma metni tercih edilmiş, tercih edilen metinle öğrencilerin gündelik yaşamda hedef dilde konuşma becerisini hızlandırması ve topluma, toplumun kültürel değerleri, alışkanlıkları ve yaşam biçimlerine uyum sağlanmaları

kolaylaştırılmıştır. Hazırlanan diğer A2 seviyelerinde olduğu gibi anlatılan kültürel değerler öğrencilere doğrudan değil sezdirilerek ve örneklerle verilmiştir. Kültürel etkileşim temellerini oluşturmayı amaç edinen A2 seviyesi metin örneklerinde var olan kültürel değerler diğer toplumların benzer değerleri ile birlikte verilerek öğrencilerin bu unsurları kavramaları ve kültürel bellekte aşına oldukları kültürle birlikte kodlamalarına yardımcı olmaktadır.

Hazırlanan metinlerin özellikle temel seviyelerde kültürle alakalı verilmek istenen unsurların öğrenci tarafından özümsemesi ve kabul görmesi oldukça dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Bu nedenle Türk kültüründe yer alan değerlerin anlatılmasında benzer toplum ve ülkelerin benzer örnekler barındıran materyallerinin kullanılmasına önem verilmiştir. Buna örnek olarak A2 seviyesinde hazırlanan her metinde öncelikle bir başka kültürel değer örnekleri açıklanmıştır. Öğrencilerin hedef dile karşı olumsuz tutum sergilememesi kültürel değerlerin anlatılmasında ve aktarılmasında oldukça önem taşımaktadır. Bu nedenle metinlerin içeriği öğrencilerin gündelik yaşamlarında karşılaşabileceği durumları göz önüne alarak oluşturulmuştur. Buna ek olarak A2 seviyesinde hazırlanan ince ekmek metninde konuşmalara İranlı Melika, ve Azerbaycanlı Elnur diyaloglarının eklenmesi, öğrencilerin hedef dili öğrenirken kendi toplumlarını ve kültürel değerlerini anımsayarak kültür etkileşiminin kolaylaştırılması düşüncesi hâkim olmuştur.

B1 Seviyesi İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği Metin Örneği

PAYLAŞMANIN ÖRNEĞİ: İNCE EKMEK YAPIMI

Ekmek hemen her toplumun mutfağında oldukça önemlidir. Ekmek birçok toplumda değerli ve özeldir. Örneğin Azerbaycan ve İran'da evlenirken gelinler omuzlarında ekmek taşırlar. Böylece evlerinin bereketli olacağına inanırlar. Türkiye'de ise ekmek çöpe atılmaz. Eğer ekmek yere düşerse yerden alır, öper ve başlarına koyarlar. Bu ekmeğe gösterilen saygıdır.

Ekmek hemen her toplumda en çok tüketilen besindir. Birçok çeşit undan yapılan ekmeğin çok fazla farklı çeşidi vardır. Bunlardan biri de ince ekmektir. İnce ekmek mayalı ya da mayasız hamurdan elde edilen, yuvarlak şekilli, elde veya oklava ile açılan bir ekmek çeşididir. İnce ekmek Türk mutfağında iki şekilde yapılır. Mayalı hamurdan yapılan ince ekmek lavaş ve mayasız hamurdan yapılan yufka ekmek. Bu ekmekleri hazırlarken komşular birbirine yardım ederler. İnce ekmek Türkiye'de özellikle bayramlardan ve düğünlerden önce yapılır. Bayram ve düğünden önce bir araya gelen bütün komşular birbirlerine yardım ederler ve ince ekmekleri hazırlarlar. Ekmek sadece bir besin değildir, yardımlaşmaktır.

B1 seviyesinde hazırlanan İnce Ekmek metninden hareketle; B1 seviyesi dil yeterliliğine dikkat edilerek öğrenilen dilin yapısına uygun olarak metin hazırlanmıştır. Metinde öncelikle ekmek kavramının besin olmasının ötesinde toplumlardaki kültürel değerinin anlatılmasına yer verilmiştir. Özellikle İslam'da kutsal kabul edilen ekmeğin hem dinen hem de toplumun kabul ettiği değerler içerisinde önemi oldukça fazladır. Bu nedenle toplumların ekmeği kutsal kabul etmesi ve bereketin simgesi olarak görmesi hazırlanan metinde giriş olarak yer verilmiştir. Hazırlanan metinlerde kültür etkileşiminin sağlanması amaç edinerek farklı kültür özelliklerine sıklıkla yer vermeye çalışılmaktadır. Bu nedenle ekmek kavramının değerinin anlatıldığı ilk paragrafta da Azerbaycan ve İran toplumlarındaki ekmek kavramının değeri örnek olarak gösterilmiştir.

Asıl unsur olan İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği B1 seviyesine uygun olarak dilin öğrencinin bulunduğu düzey göz önüne alınarak verilmeye çalışılmıştır. Buradan hareketle, ince ekmek yapımı anlatılırken öncelikle Türk kültüründe yer alan ince ekmeklerden lavaş ve yufka. Arasındaki fark anlatılmıştır. İnce ekmeğin şekli ve hazırlık aşamaları B1 dil yapısına uygun olarak anlatılmıştır. Metinde ince ekmek yapımındaki asıl unsurun olduğu paylaşma geleneği metnin tamamında verilerek kültürel olarak önemine vurgu yapılmıştır.

B2 Seviyesi İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği Metin Örneği

KÜLTÜREL DEĞER: İNCE EKMEK

Yemeklerin olmazsa olmazı ekmek. Her toplumda kendine ayrı bir yer edinen, sadece bir besin değil aynı zamanda geçmişten günümüze gelen kültürel bir değerdir. Türkiye ekmek konusunda oldukça zengin bir ülke. Birçok çeşidi olan ekmeğin farklı bölgelere göre hazırlama ve pişirme teknikleri var. Bunlar arasında lavaş ve yufka ekmek en bilinen ve tüketilenleridir. Lavaş ve yufka arasındaki fark, lavaşın mayalı yufkanın ise mayasız hamurdan hazırlanmasıdır. Lavaş ‘tandır’ adında geleneksel bir yöntemle taş ya da toprak fırınlarda pişirilir. Yufka ekmek ise ateş üzerine konulan büyük bir sac üzerinde pişiriliyor ve uzun süre dayanması için mayasız olarak hazırlanıyor.

Lavaş ve yufkanın asıl önemli görevi yardımlaşmanın, birlik ve beraberliğin göstergesi olmasıdır. Günümüzde insanlar birbirleri ile paylaşmayı unutarak kendi hayat telaşlarını ön plana alarak yaşamlarını devam ettirmektedir. İnce ekmek yapımı geçmişten bugüne kaybolmak üzere olan paylaşma geleneğini sürdürmesi anlamında oldukça önemlidir. Öyle ki özellikle bayramlardan ve düğünlerden önce bütün komşular bir araya gelir, yardımlaşarak “imece usulü” ile lavaşlarını yufkalarını hazırlarlar.

İnce ekmek geleneksel olarak evlerde aile bireyleri tarafından öğretilirken fırınlarda ise usta-çırak ilişkisi ile öğrenilir. Kısacası toplumsal dayanışmanın en güzel örneğidir ince ekmek.

B2 seviyesinde hazırlanan İnce Ekmek metninden hareketle; B2 seviyelerinde hazırlanan diğer Somut Olmayan Kültürel Miras unsurlarının anlatıldığı metinlerde olduğu gibi İnce Ekmek Yapımı ve Geleneğinin anlatıldığı metinde de öğrencilerin hedef dilin yapısını ve dil becerilerini yetkinlik düzeyinde kullanabilecekleri göz önüne alınarak, kültüre ve geleneğe ilişkin bilgiler daha ayrıntılı ve detaylı verilmeye çalışılmıştır. İnce ekmek yapımı ve geleneğine ilişkin temel kültürel değer yardımlaşmanın ve birlik-beraberliğin günümüzde de sürdürülerek toplumların geleneklerini geleceğe aktarmalarını ve korunmasıdır. Bu nedenle hazırlanan metinlerde verilmek istenen temel kültürel değer yardımlaşma ve birlik-beraberlik olgusudur.

İnce Ekmek Yapımı ve Geleneğine ilişkin A2 seviyesinde hazırlanan metinde ele alınan kültürel değer farklı toplum ve kültürlerinde de var olduğu, benzer kültürel değere sahip olan öğrencilerin kendi kültürleri ve hedef kültür arasında bağ kurarak kültürel etkileşimin temel seviyede oluşturulmasına dikkat edilmiştir. B1 seviyesinde ise temel seviyede oluşturulan benzer kültürlerin tanıtımı daha çok hedef kültür olan Türk kültüründe yoğunlaşarak ele alınmıştır. A2 ve B1 seviyelerinden farklı olarak hazırlanan B2 seviyesindeki metinde kültüre ait bilgilere daha fazla ve ayrıntılı yer verilmeye çalışılmıştır. Bu duruma A2 ve B1 seviyelerinde ince ekmek yapımına ilişkin özellikle pişirme yöntemlerinden bahsedilmemişken B2 seviyesinde “sac” ve “tandır” gibi geleneksel pişirme yöntemlerinin anlatılması örnek gösterilebilir. Bunun yanı sıra “imece usulü” kavramından bahsedilerek öğrencilerin hedef dilin kültürel değerleri ve dilde bulunan yerel kelime kalıpları ve o kelime kalıpları içerisinde bulunan kültürel kavramı özümsemeleri sağlanmıştır. B2 seviyesinde hazırlanan metinde kültürel değerlere ilişkin ayrıca usta-çırak ilişkisine de değinilmiştir. Türk kültüründe bulunan usta-çırak ilişkisi hemen her dalda kendini gösteren ve toplum tarafından saygı duyulan bir sürdürme geleneğidir. Bu nedenle İnce Ekmek yapımına ilişkin Türk toplumunda gelecek kuşaklara aktarımında nasıl sürdürüldüğüne ilişkin evlerde aileler tarafından, fırınlarda ise usta-çırak ile sağlandığına yer verilerek İnce Ekmek yapımında var olan birçok kültürel değer öğrencilere anlatılarak kültürün aktarımına katkı sağlanmıştır.

3.3.5. Âşıklık Geleneği

Âşıklık geleneği, Anadolu'nun kültürel belleğini yansıtmakla birlikte aynı zamanda kültürel çeşitlilik ve zenginliğinin önemli bir ifadesidir. Âşıklık geleneği yıllar süren deneyimlerle şekillenen, kendine ait şiiri, müziği ve hikâyesi olan önemli bir gelenektir. Kendine özgü icrası ve geleneği olan âşıklık geleneği; döneminin yaşayış ve hayata bakış açısını gösteren toplumun yansıması olan bir sanattır.

Geleneğe bağlı olarak şiir söyleyebilen, atışma yapabilen, hikâyeler anlatabilen ve uygulamalarını genellikle sazla birlikte gerçekleştiren sanatçılara *âşık*; sürdürülen bu geleneğe ise “*âşıklık-âşıklama*” denilmektedir.

Âşıkların maddî ve cismani aşktan mânevi ve ruhanî aşk derecesine yükseldiklerini ifade eden Boratav (2012: 163), saz çalma ve şiir söyleme yeteneklerini de ilahî yolla öğrendiklerini “Âşıklar, halkın telakkisine göre Hakk Âşıklarıdır ve ilahî kaynakları daimi ilahîdir.” ifadeleriyle anlatır.

Âşıklık geleneğinin kökeni konusunda farklı görüşler bulunmakla birlikte kabul edilen genel görüş âşıklığın ozan-baksı geleneği olarak adlandırılan anlatım geleneğine dayandığı ve sözlü kültürden günümüze kadar ulaşan bu geleneğin 16. yüzyılda ortaya çıkmış olduğudur. Ozan- baksı geleneği olarak ifade edilen İslâmiyet öncesi sözlü Türk edebiyatı, yıllar içerisinde “değişen zaman, zemin inanç sistemi, dünya görüşü ve yaşama etkisiyle değişiklik göstermiş ve Anadolu'daki bugün sözünü ettiğimiz halk edebiyatını oluşturmuştur (Günay 1992: 101).”

Âşıklık geleneğinin ozan-baksı geleneğinin bir devamı olmadığını düşünen Köprülü, âşık tipinin yerleşik uygarlıklara özgü bir oluşum olduğunu ifade ederek âşık şiirinin Bektaşî tarikatları aracılığıyla Tekke şiirinden ayrıldığını söyler. Âşık edebiyatının kendinden önceki ve olduğu zamanlardaki bütün edebiyatlardan etkilenmiş olabileceği gibi bağımsız bir gelenek olduğunu, bu nedenle de ozan-baksı geleneğinin devamı olarak görülemeyeceğini ifade eder (Artun 2001: 33-34).

Kültürün önemli bir aktarıcısı olan âşıklar buldukları bölge yörenin beğeni özelliğine göre kendi şiir ve icralarını oluşturarak geleneği şekillendirmişlerdir. Şiirlerinde bireysel konuların yanı sıra toplumsal ve tarihsel pek çok konuyu işleyen âşıklar toplumun ortak

duygu ve düşüncelerini dile getirmeleri ve yansıtmaları bakımından Türk kültürünün korunması ve geleceğe aktarılması konusunda önemli rol oynamaktadırlar. Âşıkların, halkın kültür yapısını ve dokusunu şekillendirmekte önemli rol oynadığını ifade eden Erman Artun; âşığın toplumun yaşamakta olduğu olayları sorgulayıp anlamaya çalışarak Türk insanını her boyutuyla kavrayarak aydınlatma çabasında ve Türk kültürünün belirleyici dinamiklerinden biri olduğunu ifade etmektedir (ty: 2).

Türk kültürünün kimliğini yansıtan âşıklık geleneği, sözlü gelenekle sürdürülmesi, değişen yaşam şartlarının hızlanması ve şekil değiştirmesi sürdürülmesi zor bir gelenektir. Bu anlamda geleneğin varlığını sürdürmesine karşın giderek önemini kaybeden, gelenekten uzaklaşan özellikle yeni nesil tarafından bilinmeyen bir sanat hâline gelmektedir. Sözlü anlatım geleneği ile geçmişten günümüze kadar kuşaktan kuşağa aktarılarak sürdürülen âşıklık geleneğinin yaşayabilirliğini güvence altına almak amacıyla 1986 yılında Kültür Bakanlığı bünyesinde oluşturulan Yaşayan Halk Şairleri veri tabanına 795 âşık kayıtlıdır⁹. Âşıklık geleneğinin korunması ve geleceğe aktarılması konusunda geleneğin önemli temsilcilerinden merhum Âşık Şeref Taşlıova, Neşet Ertaş, Vali Aykut, Mehmet Acet ve İsmail Nar Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından *Yaşayan İnsan Hazinesi* olarak ilan edilmiş aynı zamanda Âşıklık Geleneği, 2009 yılı itibari ile UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Temsilî Listesine kayıt edilmiştir.

Türk kültür geleneğinin önemli kolu olan âşıklık geleneğinin günümüzde korunma altına alınarak geleceğe aktarılması amaçlanmaktadır. Bu anlamda hazırlanan çalışmanın ilkelerinden biri olan “dilin kültür ile birlikte öğretimi” ilkesinden hareketle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Türk kültüründe yer alan kültürel değerlerin Türkçe ile birlikte öğretimi yapılarak, öğrencilerin hedef dilin kültürünü tanıması ve anlaması amaçlanmaktadır. Bu amaca uygun olarak âşıklık geleneğinin yabancılara Türkçe öğreniminde Türk kültürünün tanıtılması ve anlatılmasında kullanılmak üzere A2, B1 ve B2 seviyelerinde metinler hazırlanarak öğrencilerin yabancı dil ile birlikte hedef dilin kültürünü tanıması sağlanmaktadır.

---

⁹ Ayrıntılı bilgi için; <https://aregem.ktb.gov.tr/TR-202290/asiklik-gelenegi.html>

A2 Seviyesi Âşıklık Geleneği Metin Örneği

MÜZİK VE ŞİİR BİRLİKTE: ÂŞIKLIK

(Âşık Veysel'in Uzun İnce Bir Yoldayım türküsü öğrencilere dinletilir.)

Uzun ince bir yoldayım

Gidiyorum gündüz gece

Bilmiyorum ne hâldeyim

Gidiyorum gündüz gece

Ali: Çok güzel bir müzik Mehmet. Türkçe çok az biliyorum ama sözlerini anladım. Şarkıyı kim söylüyor?

Mehmet: Evet Ali, ben de çok seviyorum bu şarkıyı. Bu şarkıyı Âşık Veysel söylüyor.

Ali: Âşık Veysel mi? Adı Âşık soyadı Veysel mi?

Mehmet: Hayır Ali. Âşık onun unvanı. Türkiye'de âşıklık bir sanattır. Bazı sanatçılar saz ile birlikte şiirlerini söyler. Bu şiirleri daha önce bir kağıda yazmazlar. Akıllarına ilk gelen sözleri müzik ile birlikte söylerler. İşte bu sanatçılara "âşık" denir.

Ali: Aaa! Anladım Mehmet. Benim ülkemde de âşık var. O yüzden biraz biliyorum.

Mehmet: Evet Ali. Türk ülkelerinde insanlar âşıklığı başka isimlerde biliyor.

Ali: Bu şarkı ile ülkemi hatırladım. Hadi biraz daha dinleyelim Mehmet.

A2 seviyesinde hazırlanan Âşıklık geleneği metninden hareketle; öncelikle öğrencilerin hedef dil seviyeleri göz önüne alınarak ve hedef dilin kültürüne karşı yabancı olması noktasına dikkat edilerek; dil öğretiminde kullanılan materyallerin öğrencilerin dikkatini çekebilecek ve dil öğretimine yardımcı olabilecek kaynaklar olması önemlidir. Aynı zamanda çalışmanın temel noktasında Türk kültüründe yer alan ve yaşatılarak sürdürülmesi amaçlanan değerlerin farklı kültür ve toplumlarda tanıtılması amacıyla hazırlanan metin âşıklık geleneğinde yer alan sanatçılardan Âşık Veysel'in türküsüyle başlamıştır. Yer verilen bu türkü öğrencilerin dil öğretiminde kültürün yanında toplumun sanatını ve sanata bakış açısını anlaması noktasında da önem arz etmektedir.

Âşıklık geleneğinin temelini sözlü kültürün oluşturması göz önüne alınarak bu kültüre ait değerlerin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılması öğrencilerin hedef kültürün yaşayışına dair bilgiler edinmesi anlamında önemlidir. Sözlü kültürde yer alan mani, türkü, halk hikâyeleri gibi türler halkın yaşayışına ilişkin bilgi vermesi bakımından önemliken aynı zamanda toplumun kültürünü tanıtmayı ve aktarmayı anlamında da önemli bir görev arz etmektedir. Bu nedenle Âşık Veysel'in türküsü ile metne başlanması öğrencilerin hedef dili öğrenirken aynı zamanda âşıklık geleneğinin kültürel dokularını deneyimleyerek öğrenmelerini sağlamaktadır.

A2 dil seviyesinin yeterlilik düzeyi göz önüne alınarak hazırlanan âşıklık geleneği metni konuşma metni olarak yazılmıştır. Temel seviye olan A2 seviyesinde öğrenciler temel sözcük gruplarını kullanarak gündelik yaşama dair kalıpları kullanırlar. Bu nedenle Türk kültüründe yer alan âşıklık geleneğinin anlatıldığı temel seviye metninde anlatılmak istenen unsurlar öğrencilerin dil beceri düzeyleri göz önüne alınarak konuşma metni şeklinde hazırlanmıştır. Hazırlanan A2 seviyesi âşıklık geleneği konuşma metninde öncelikle âşıklık geleneğinden ve âşıktan bilgiler verilmektedir. Bu anlamda âşıklık geleneğinin temelini oluşturan unsurlardan biri olan doğaçlamadan bahsedilmektedir. Bu unsurun anlatılması özellikle hedef dilin kültürüne ve âşıklık geleneğine dair bilgisi olmayan öğrencilerin geleneği anlaması anlamında oldukça önemlidir.

Öğrencilerin ele alınan kültürel unsurları A2 dil seviyelerinde anlamaları dil seviyelerinde yeterliliğe ulaşmamaları, hedef dilin toplumuna yabancı olmaları ve dildeki kültürel unsurları anlamada erken bir seviyede olmaları göz önüne alınmalıdır. Bu nedenle oluşturulan A2 seviyesi âşıklık geleneği metninde diğer toplumların kültüründe olan ve benzerlik gösteren değerlerin anlatılması öğrencilerin hedef dilin kültürel değerini anlamada kolaylık sağlayacaktır. Hazırlanan A2 seviyesi âşıklık geleneği metninde bu duruma temel hazırlanmış ve konuşma metninde yer alan “Benim ülkemde de âşık var”, “Bu şarkı ile ülkemi hatırladım” gibi ifadeler yer verilmiştir.

B1 Seviyesi Âşıklık Geleneği Metin Örneği

SAZIN TELİNDEN DİLLERE: ÂŞIKLIK GELENEĞİ

Âşıklık geleneği, Anadolu kültüründe tarihi çok eskilere uzanan, müzik ile birlikte şiir ve hikâye anlatma geleneğidir. Âşıklık geleneğinde şiirler sazlı, sazsız, doğaçlama ya da yazarak söylenir ve şiirleri söyleyen kişilere “âşık” denir. Doğaçlama, daha önce hiç hazırlık yapmadan, gösteri sırasında akla gelenleri söyleme ya da göstermedir. Âşıklar bu doğaçlama şiirleri genellikle saz ile birlikte söylerler. Âşıklık geleneği Anadolu’daki insanı anlatan önemli bir gelenektir. Âşıklar halkın sesi olur. Bazen hikâyeler anlatır, bazen aşk türküleri söyler, bazen kahramanlığı, bazen ilahi aşkı anlatırlar. Âşıklık geleneğinde anlatılmak istenen konular Atışma, Leb Değmez, Taşlama, Varsağı gibi pek çok farklı biçimde anlatılır.

Âşıklık geleneği usta-çırak ilişkisi ile devam eder. Âşıklar doğaçlama şiir okumayı, müziği, hikâye anlatmayı usta âşıktan öğrenirler ve bu şiirlerini âşık kahvehanelerinde söylerler. Âşıklık geleneği Azerî Türklerinde ozan, aşug; Kazak Türklerinde halk akını, aytısger; Özbeklerde bahşi, akın olarak bilinir.

B1 seviyesinde hazırlanan Âşıklık geleneği metninden hareketle; metine öncelikle B1 dil seviyesine uygun olarak dilin seviyeye uygun biçiminde sözcük gruplarına dikkat edilerek âşıklık geleneğinin açıklaması yapılmıştır. Metinde âşıklık geleneğini uygulayış biçimden bahsedilerek özellikle gelenek için önemli bir unsur olan ve A2 seviyesinde yüzeysel olarak bahsedilen “doğaçlama” kavramı üzerine detaylı olarak bilgiler verilmiştir. B1 seviyesi öğrencilerin hedef dile dair kelime yapılarının genişlediği, temel seviyeye kıyasla hedef dilin sözcük yapısında bulunan kültürel unsurları anlamaya başlayabilecekleri, özellikle soyut kavramları toplumun benimsediği kurallar ve gelenekler çerçevesinde özümseyebilecekleri bir seviyedir. Bu nedenle A2 seviyesinde hazırlanan metinden farklı olarak âşıklık geleneğine ve kültürel değerlere ilişkin daha detaylı açıklamalara yer verilmiştir. Buradan hareketle metinde âşıkların işlevlerinden bahsedilmiş ve âşığın toplum içerisindeki görevine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. A2 seviyesinde hazırlanan âşıklık geleneği metninden farklı olarak B1

seviyesinde hazırlanan metinde, gelenek içerisinde yer alan konuların Atışma, Leb Değmez, Taşlama, Varsağı gibi farklı biçimde işlendiğine yer verilmiştir.

Türk kültüründe pek çok sanat ve meslek dalı usta-çırak ilişkisi ile devam etmektedir. Türk kültürü için *usta* kavramı hem bireylerin hem de toplumun saygı ile yaklaştığı bir gelenektir. Âşıklık geleneğinin sürdürülmesinde de önemli rol oynayan usta-çırak ilişkisi, yabancıların Türk kültürünün ve toplumun yaşayış biçimini öğrenmelerini sağlaması noktasında kültürün sürdürülmesi ve yaşatılmasına imkân sağlamaktadır. Bu nedenle metinde usta-çırak ilişkisinden bahsedilerek geleneğin sürdürülmesinde usta-çırak ilişkisinin öneminden bahsedilmiştir.

B1 seviyesinde hazırlanan metinde âşıklığın icra edildiği yerlerin başında gelen âşık kahvehanelerinden bahsedilerek hem gelenek içerisinde hem de Türk toplum yapısında yer alan değerlerden biri olan *kahvehane kültürünün* öğrencilerin dil öğretimi ile birlikte toplumun kültürel yapısını anlaması noktasına da katkı sağlanmaktadır.

Dil öğretimi yapılırken dilin yapısı, kuralları ve dilde yer alan kelimelerin öğrencilere öğretilmesinin yanında aynı zamanda hedef dilin toplumuna ilişkin değerlerin, kuralların, dili meydana getiren kültürel izlerin etkilerini de öğrencilerin zihninde yerleştirebilmesine dikkat edilmelidir. Hazırlanan çalışmada Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi yapılırken aynı zamanda Türk kültürünün diğer toplumlara tanıtılması ve aktarılması amaçlanmaktadır. Bu amaca uygun olarak öğrencilerin buldukları dil seviyesi, kendi kültürel yapıları, mevcut kültürün hedef kültür ile benzerlikleri ve farklılıkları göz önüne alınarak kültürel süreci gerçekleştirilmelidir. Bu nedenle hazırlanan metinlerde öğrencilerin hedef kültüre doğrudan maruz kalmamaları, kültür şokuna uğrayarak hedef dile ve o dilin kültürüne karşı mesafeli yaklaşmaması adına verilmek istenen kültürel unsurlar doğrudan değil, farklı toplumların benzer örneklerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. B1 seviyesinde hazırlanan âşıklık geleneği metninde geleneğin diğer ülkelerde; Azerî Türklerinde ozan, aşug; Kazak Türklerinde halk akını, aytısger; Özbeklerde bahşi, akın olarak ele alındığı anlatılmıştır¹⁰. Türk dünyasında ortak miras olarak kabul edilen ve temelinde benzer dil, tarih, kültürü

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için; Çınar, A. (1998). Türk Dünyasında Âşıklık Geleneğinin Karşılaştırılması. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5, 59-66.

paylaşan âşıklık geleneği kültür etkileşiminde ve kültürün yaşatılarak sürdürülmesinde önemli bir etkiye sahiptir.

B2 Seviyesi Âşıklık Geleneği Metin Örneği

TÜRK KÜLTÜRÜNDE ÂŞIKLIK GELENEĞİ

Âşıklık geleneği Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Âşıklık, yıllar süren deneyimler ile birlikte kendine özgü uygulaması olan hikâye, şiir ve müziğin birlikte olduğu bir sanattır. Âşıklık geleneğinde toplumun kültürel yapısı, alışkanlıkları, bilgileri, davranışları geleceğe aktarılır. Geleneğe uygun olarak şiir söyleyen, karşılıklı atışma yapan, hikâye anlatan ve saz çalan sanatçılara *âşık*; bu sanata *âşıklık* denir. Bu sanatı yapmak isteyen kişiler yıllarca usta âşıklardan ders alarak ve çiraklık yaparak âşık olurlar.

Âşıkların söylediği şiir ve hikâyeler sevgiliye olan özlemi, kahramanlığı, toplumsal konuları ele alır. Âşık halkın sesi olur ve her konuyu geleneğe uygun şekilde anlatır. Âşıklık geleneğinde anlatılan konular Atışma, Leb Değmez, Muamma Asma, Varsağı, Taşlama gibi pek çok farklı türde anlatılır. Bunların en bilinenleri ise Atışma ve Leb Değmez'dir. Atışma'da iki farklı âşık sahneye çıkar. Söyledikleri şiirler ile birlikte birbirlerini yenmeye çalışırlar. Leb Değmez ise âşıkların ne kadar usta olduklarını gösteren bir türdür. Sahneye çıkan âşık dudağının arasına bir iğne alır ve şiirlerini b, p, m, f, v gibi harfleri kullanmadan okumaya başlar.

Âşıklık geleneği sözlü anlatım geleneğinden gelerek geleceğe aktarılmaktadır. Türk kültüründeki Karacaoğlan, Köroğlu, Pir Sultan Abdal, Gevheri, Âşık Mahzuni Şerif ve Âşık Veysel gibi kişiler önemli sanatçılardandır.

B2 seviyesinde hazırlanan Âşıklık geleneği metninden hareketle; B2 dil seviyesi öğrencilerin hedef dili dört temel beceri düzeyinde (okuma, anlama, konuşma, dinleme) diğer seviyelere kıyasla daha yetkin kullanabildikleri dil seviyesidir. Bu nedenle oluşturulan B2 seviyesi metin örnekleri Türk kültürü ve geleneğine ilişkin bilgilerin daha kapsamlı ve detaylı olarak ele alındığı metinlerdir. Öğrencilerin âşık ve âşıklık

geleneğine ilişkin temel bilgilere A2 ve B1 seviyelerinde hazırlanan metin örneklerinde yer verilmesinden dolayı B2 seviyesinde oluşturulan metin örneğinde Türk kültür yapısının âşıklık geleneği ile ilişkisinden bahsedilerek, geleneğin sürdürülme biçimine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Âşıklık geleneği toplumun kültürel yapısını anlatmada ve sözlü geleneğin geleceğe aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle dil öğretiminde yetkin bir seviye olan B2 seviyesinde hazırlanan metin örneğinde âşıklık geleneğinde yer alan kültürel yapılara detaylı olarak yer verilmiş, âşıklığın ele aldığı konular itibariyle toplumun yansıması olduğu vurgulanmıştır. Âşıklık geleneğinde yer alan konuların işleyiş biçimlerine A2 seviyesinde oluşturulan metinde hiç yerilmezken, B1 seviyesinde kısaca bahsedilmiştir. Oluşturulan B2 seviyesinde ise bu türlerden olan Atışma ve Leb Değmez detaylı olarak anlatılmıştır. Hazırlanan metin örneklerinde âşıklık geleneğinin doğaçlama özelliğine sıklıkla vurgu yapılırken B2 seviyesinde hazırlanan örnek metinde ise âşığın ustalığını gösterdiği özelliklere daha sıklıkla yer verilmiştir.

Hazırlanan B2 seviyesindeki metinde âşıklık geleneğinin sözlü anlatım geleneğinden gelmiş olması vurgulanarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi yapılırken hedef dilin kültürünün arka planına ve halk kültürüne ilişkin unsurlara yer verilerek öğrenciye dili ve kültürü eş zamanlı öğretmek amaçlanmıştır. Hazırlanan A2, B1 ve B2 seviyelerindeki metin örneklerinde âşıklık geleneğinin nasıl şekillendiği ve uygulandığına dair bilgilere yer verilmiş, geleneğin günümüzdeki yansımasına ilişkin olarak A2 seviyesinde oluşturulan metinde Âşık Veysel örneği anlatılmıştır. Bunun yanında oluşturulan B2 seviyesindeki metinde Türk kültüründe yer alan âşıkların isimlerine yer verilerek öğrencilerin geleneğin temsilcilerini tanımalarına yardımcı olunması amaçlanmıştır.

3.3.6. Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı

Ebru sanatı bir tekneye alınan suyun üzerine özel fırçalarla serpilmiş boyaların yardımıyla oluşturulan motiflerin kâğıda geçirilmesiyle oluşan geleneksel bir kâğıt süsleme sanatıdır.

İlk kez nerede ve nasıl ortaya çıktığına dair kesin bir bilgi bulunmayan ebru sanatı ile ilgili bazı kaynaklarda, 13. yüzyılda Türkistan’da, Semerkant’ta ve 14. yüzyılda da İran’ın doğu bölgelerinde yapıldığına dair kayıtlar yer almaktadır (Ovalıoğlu 2007: 7).

Ebru sanatının tarihsel süreç içerisinde kitap süsleme sanatı ve kitap ciltlerinde yan kâğıdı olarak geleneksel bir sanat hâline gelmiştir. Ebrunun ilk olarak hangi tarihte ve kim tarafından bulunduğu dair kesin bilgiler olamamakla birlikte, Orta Asya’da ortaya çıkarak Anadolu’ya yayıldığı bilinmektedir. Osmanlı döneminde Türk hat ustaları ve sanatçılarıyla birlikte yeni bir formlar ve teknikler kazanan Ebru sanatının en eski örneği Arifi’nin 1539/40 tarihli “Guy-ı Çevgan” adlı eseridir (Başar ve Tiryaki 2006: 1).

Adı bilinen en eski ebrucu ise “Terkîb-i Risale-i Ebri” adlı ve 1608 tarihli yazma eserin yazarı olan Şebek’tir. Bu yazma eserde Şebek isimli ebru sanatçısı, ebru ve ebrunun yapılışı hakkında bazı bilgiler vermektedir. Bu eserde, ebru yapımında kullanılan tekniklere bakıldığında, günümüzde halen uygulanan teknikler olduğu görülmektedir. Belirtilen tarihte böyle bir eserin ortaya çıkarılmış olması ebru sanatının en az birkaç yüzyıl öncesine dayandığını düşündürmektedir (Başar ve Tiryaki 2006: 1-2).

Ebru, kendine ait bir sanat dalı olmadan önce uzun yıllar varlığını yan kâğıdı olarak ve hat sanatında fon işlevi görevinde kitap, levha gibi yazı yazılan malzemelere yardımcı sanat olarak sürdürmüştür. Başlı başına bir sanat olması ise yüzyıllar sürmüştür. Günümüzde geleneksel uygulamalarını sürdüren Ebru sanatı gelenekselliğin dışında özgün sanatçıların vasıtasıyla farklı uygulama alanlarında kendini göstererek deriye, kumaşa, ahşaba, cama, seramiğe, taşa uygulanmaktadır. Ebrunun uygulandığı alanların ve malzemelerin bu denli çeşitlilik kazanması geleneksel sanatın tanıtılması ve sürdürülmesi açısından önemlidir.

Günümüzden Ebru sanatının geçirdiği sürece bakıldığında yapımında kullanılan malzemelerin, elde edilen motiflerin ve ebru kâğıdının kullanım alanlarının sürekli olarak değişime ve yeniliklere açık bir sanat olduğunu söylemek mümkündür. Değişime açık olan bu sanatı korumak ve geleceğe aktarmak amacıyla; Ebru: Kâğıt Süsleme Sanatı, 2014 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi'ne kaydedilirken, Ebru ve hat sanatında profesyonel olarak yüksek bilgi ve becerilere sahip olan Fuat Başar Yaşayan İnsan Hazinesi ilan edilmiştir.

Çalışmanın temelini oluşturan kültürün yabancı dil ile birlikte öğretilmesi ilkesinden hareketle geleneksel sanat dalı olan Ebrunun yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanan metinlerle birlikte tanıtılması amaçlanmaktadır. Özellikle dil öğretiminde görsel materyallerin önemi göz önüne alındığında ebru sanatının görselliğe dayanan bir sanat dalı olması öğrencinin kültürlenme sürecine olumlu yansıtacaktır. Ebru sanatı hazırlanan metinlerde öğrencilerin dil seviyelerine dikkat edilerek A2, B1 ve B2 seviyelerinde oluşturulurken öğrencilerin hedef dili kültürel değerini anlaması ve mevcut kültür yapısı ile bağ kurması amacıyla uygun olan benzer örnekler üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır.

A2 Seviyesi Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı Metin Örneği

KÂĞIT SANATLARI

Türk Kültürü / Ebru Sanatı

Ebru, Türk kültüründe eski bir kâğıt süsleme sanatıdır. Ebru özel malzemeler ile yapılır. Bu sanatı “ebrucu” yapar ve malzemeleri o hazırlar. Ebru için malzemeler; renkli boyalar, su ve kâğıttır. Bir kabın içine su doldurulur. Üzerine boyalar dökülür ve desenler çizilir. Daha sonra boyanın üzerine özel bir kâğıt kapatılır. Desenler kâğıdın üzerine geçer. Renk renk şekiller, su ile birlikte kâğıtta buluşur. Siz de denemek ister misiniz? Çok eğleneceksiniz.

Çin Kültürü / Kâğıt Kesme Sanatı

Çin’de kâğıt ile birçok süsleme yapılır. Bunlardan biri kâğıt kesme sanatıdır. Çin’de bu sanat çok eski zamanlardan beri vardır. Çinliler için kâğıt kesme sanatı çok önemlidir. Kâğıtlar birçok renktedir. Çinliler bu renkli kâğıtları farklı şekillerde keserler. Bu kâğıtlar bayramlarda, düğünlerde ve özel günlerde hazırlanır ve pencerelere asılır. Çinliler için kâğıt kesme sanatının mutluluk ve şansı gösterir.

Japon Kültürü / Sumi-e Resim Sanatı

Sumi-e bir Japon resim sanatıdır. Sumi-e sanatı mürekkeple yapılır. Sumi-e yapmadan önce mürekkebi, malzemeleri, kâğıdı özel olarak öğrenmek gerekir. Çünkü zor bir sanattır. Japonlar için bu sanat dengeyi ve uyumu gösterir.

A2 seviyesinde hazırlanan Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı metninden hareketle; öğrencilerin edinmiş oldukları A2 dil seviyesi göz önünde bulundurularak uygun kelimelere ve sözcük gruplarına yer verilmiştir. Öğrencilerin dil ediniminde kültürlenmesi amaçlandığından oluşturulan metinlerde hem dil öğretimine yardımcı hem de kültürel dokuları yansıtan unsurlara dikkat edilmiştir. Bu anlamda öğrencilerin mevcut kültürleri göz önünde bulundurularak kültürlenme sürecinde kültür şokuna uğramaması amacıyla özellikle A2 seviyesindeki metinler anlatılmak istenen kültürel unsurun farklı kültürlerdeki benzer örnekleri ile açıklanmıştır. Böylelikle öğrenciler hem hedef dilin kültür hem de mevcut kültürlerindeki dokularla bağ kurabileceklerdir. Bu

bağı oluşturabilmek amacıyla Ebru sanatının anlatıldığı A2 metninde Çin ve Japon kültürlerinde yer alan kâğıt sanatları anlatılarak öğrencilerin direkt olarak hedef dilin kültürel unsuruna maruz bırakmadan kültürel dokuyu tanınması amaçlanmıştır.

Oluşturulan A2 seviyesi örnek metninde öncelikle anlatılmak istenen ana unsur olan Ebru sanatı hakkında bilgiler verilmiştir. Metinlerin temelini Türk kültüründe yer alan Somut Olmayan Kültürel Miras unsurlarının oluşturması sebebiyle ele alınan Ebru sanatı hakkında bilgiler verilmiştir. A2 dil seviyesinin temel seviye olması ve öğrencilerin dile karşı yetkin seviyede bulunmamlarından dolayı metinde Ebru ile ilgili tanım yapıldıktan sonra ebrunun yapım aşaması ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. A2 seviyesi somut verilerin ön planda olduğu ve öğrencilerin temel gereksinimlerini ifade edebilecekleri bir seviyedir. Bu nedenle hazırlanan Ebru metninde kültürel dokular somutlaştırılarak anlatılmıştır. Öğrencilerin hedef dilin kültürü ile bağ kurabilmesi adına Türk kültüründe yer alan Ebru sanatının, Çin kültüründe yer alan Kâğıt Kesme sanatı ve Japon kültüründe yer alan Sumi-e resim sanatı ile benzerlikleri vurgulanmıştır.

Bu anlamda A2 dil seviyesine uygun olarak Çin kültüründe yer alan kâğıt kesme sanatının tanımı yapılmış, bu sanatın Ebru sanatı gibi süsleme amacıyla yapıldığı ifade edilerek, yapım aşaması hakkında bilgiler verilmiştir. Kâğıdın icat edildiği yer olan Çin’de kâğıt kesme sanatı geleneksel sanatlardan birini oluşturarak folklorik anlamda değer kazanmaktadır. Kâğıt kesme sanatının neredeyse kâğıtla aynı yaşta olduğunu ifade eden Gildersleeve, bu sanatın ilk örneklerini Çin zanaatkarların festivaller ve diğer kutlamalar için dekorasyon amaçlı hazırladıklarını ifade etmektedir (2014: 7). Kâğıdın uygun fiyatlı olması ve herkes tarafından ulaşılabilir hale gelmesinden sonra kâğıt kesme sanatı Çin halk sanatında önem kazanmaya başlamıştır. Farklı bölgelere yayılan bu sanat bulunduğu yörelerde kendi kültürel tarzını oluşturarak farklı coğrafyalara yayılmıştır. Çin kültüründe mutlulukla ve şenliklerle ilişkilendirilen bu sanatın günümüzde de yansımaları görülmektedir¹¹.

A2 seviyesinde hazırlanan Ebru metninde kültürel bağ kurulmak amacıyla yer verilen diğer bir örnek Japon kültüründe yer alan Sumi-e resim sanatıdır. Hazırlanan metinde

¹¹ Ayrıntılı bilgi için; <https://mimirbook.com/tr/e6597284f3e>

bu sanatın ne ile ve nasıl yapıldığı hakkında bilgi verildikten sonra Japon kültüründe uyumu ve dengeyi simgelediğine yer verilmiştir. Çin'den Japonya'ya yayılan bir sanat olan Sumi-e mürekkep sanatı olarak da bilinmektedir. Bu sanattaki temel amaç yalnızca mürekkeple resim yapabilmeyi öğrenmek değil aynı zamanda estetik algısı içerisinde ruh hâli ve disiplini öğrenmektir. Japonların *ii kanji* olarak ifade ettikleri dengeli ve dikkatli bir ruh hâliyle resim yapmak, Sumi-e'nin temelini oluşturmaktadır¹².

Ebru sanatının özellikle bir kâğıt süsleme sanatı olma özelliğinden hareketle Çin ve Japon kültürlerinde yer alan Kâğıt Kesme ve Sumi-e sanatları ile birlikte ele alınmıştır. A2 dil seviyesi dilin daha sınırlı olduğu ve öğrencilerin kültürel yapıyı anlamada zorluk yaşayabilecekleri bir seviyedir. Bu nedenle ele alınan kültürel unsurlar en sade ve anlaşılır biçimiyle açıklanmaya çalışılmış, öğrencilerin diğer seviyelerde Ebru sanatının kültürel dokularını anlayabilmeleri ve kültürlenme sürecinin temelini oluşturmaya gayret edilmiştir.

---

¹² Ayrıntılı bilgi için; <https://japonsinemasi.com/japon-geleneksel-resim-sanati-sumi-e/>

B1 Seviyesi Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı Metin Örneği

EBRU SANATI

Ebru, Türk kültüründe kendine özgü malzeme ve uygulaması olan bir kâğıt süsleme sanatıdır. Ebru sanatı Türk kültüründe çok eski zamanlardan beri vardır. Eski dönemlerde Ebru sanatı kitap süslemek için yapılıyordu. Ancak bugün birçok alanda kullanılıyor.

Ebru sanatını yapmadan önce hazırlık yapmak gerekir. Ebru sanatında malzemeler ve araçlar “ebrucu” tarafından hazırlanır. Bu sanat için gerekli malzemeler; boya, su, kâğıt ve fırçadır. Bu malzemeler özel olarak hazırlanır.

Ebru yapmak için öncelikle tekneye su ve özel bir sıvı eklenir. Bu suyun kıvamı önemlidir. Daha sonra doğal olarak hazırlanan boyalar bu suya eklenir ve desenler çizilir. Bu desenler ebrucunun hayal gücünü göre farklı farklı olur. Suyun üzerine özel bir kâğıt kapatılır ve desen kâğıdın üzerine geçer.

Ebru sanatında renk renk boyalarla çeşit çeşit desenler hazırlanır. Ebruda en çok çiçekler, yapraklar, süslemeler ve ay desenleri kullanılır.

B1 seviyesinde hazırlanan Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı metninden hareketle; cümle kalıplarının ve dil yapısının B1 dil seviyesine uygun olmasına dikkat edilerek, Türkçenin Türk kültüründe yer alan kültürel unsurları ile öğretilmesi amaçlanmıştır. A2 seviyesinin temel seviyesi olmasından dolayı Türk kültüründe yer alan geleneksel sanatlardan biri olan ve koruma altında yer alan Ebru sanatı farklı kültürlerin benzer sanatlarından hareketle açıklanırken öğrencilerin dil seviyesinde yetkinliğinin daha fazla olduğu B1 seviyesindeki Ebru metninde Türk kültürünün yansımalarına daha fazla yer verilemeye çalışılmıştır.

B1 seviyesinde hazırlanan Ebru metninde öncelikle Ebru sanatının tanımı yapılmıştır. Öğrencilerin bulunduğu dil seviyesi göz önünde bulundurularak Ebru sanatının tarihi hakkında bilgilere yer verilmiş, sanatın ortaya çıktığı dönemlerde ne amaçla kullanıldığına değinilmiştir. Hedef dilin öğrenmek isteyen bireyler dil ile birlikte dilin yaşadığı toplumu, kültürünü, alışkanlıklarını da öğrenecektir. Hazırlanan çalışmanın

temel ilkesinden hareketle dilin kültür ile öğrenmesini sağlarken aynı zamanda verilen unsurların tarihsel bakış açısını yansıtması, öğrencilerin hedef dilin tarihini öğrenmesine de katkı sağlayacaktır. Bu nedenle Ebru sanatının ortaya çıkışı yalnızca kültürel olarak değil tarihsel olarak da öğrencilerin dil seviyeleri gözetilerek verilmeye çalışılmıştır.

B1 seviyesinde hazırlanan örnek metinde Ebrunun yapım aşaması hakkında A2 seviyesine kıyasla daha ayrıntılı yer verilmiştir. Metinde Ebru sanatında kullanılan malzemelere ilişkin bilgi verilirken Ebruda kullanılan desenler hakkında da bilgiler verilmiştir. A2 seviyesinde hedef kültürü tanıtan ve kültür etkileşimine zemin hazırlayan kültürel unsurlardan sonra B1 seviyesinde oluşturulan Ebru metninin tamamında Türk kültüründe yer alan Ebru sanatı açıklanmış öğrencilerin kültürel unsuru doğrudan tanımları sağlanmıştır.

B2 Seviyesi Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı Metin Örneği

TÜRK KÜLTÜRÜNDE EBRU: KAĞIT SÜSLEME SANATI

Geleneksel Türk sanatlarından biri olan Ebru sanatı en eski kâğıt süsleme sanatlarından biridir. Ebru sanatı görünüş olarak basit olsa da sabır, dikkat ve titizlik isteyen zor bir sanattır. Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türkler yaşam biçimleriyle birlikte ebru sanatını da getirmişlerdir.

Ebru, suyun yoğunluğunu arttıran “kitre” adındaki maddenin suya eklenerek, özel fırçalar yardımıyla boyalarla oluşturulan desenlerin kâğıda geçirilmesi sanatıdır.

Ebru sanatı Osmanlı döneminde kitap ciltlerini süsleyen bir sanattır. Günümüzde kumaş, cam, hediyelik eşya gibi pek çok alanda kullanılır. Yüzyıllar boyunca devam eden Ebru sanatında; *gelgit*, *taraklı*, *bülbülyuvası*, *çiçekli*, *hatip* gibi pek çok çeşit vardır. Ebru sanatında renklerin ve desenlerin uyumu vardır. En çok kullanılan renkler açık yeşil, kırmızı ve sarıdır. Ebru sanatında desenler ustanın hayal gücüne bağlıdır. En sık kullanılan desenler ise yapraklar, çiçekler, süslemelerdir.

Ebru sanatı Türk kültüründe ustalar tarafından profesyonel olarak yapılırken aynı zamanda hobi olarak da yapılır. Ebru sanatı uygulama ile öğrenilen bir sanattır. Ebru yapmak isteyen kişiler usta-çırak ilişkisi ile bu sanatı öğrenir. Usta olmak isteyen kişiler öncelikle iyi gözlem yapmalı, malzemeleri ve uygulamaları iyi öğrenmelidir.

Türk kültüründe yaşamın kaynağını temsil eden Ebru sanatı insanların iletişimi güçlendirir. Ebru sanatı sanatçının hayal gücünü ve hislerini yansıtır. Bu nedenle Ebru ikinci kez aynı şekilde üretilemez.

B2 seviyesinde hazırlanan Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı metninden hareketle; B2 dil seviyesinin dilde ileri seviye kabul edilmesinden dolayı anlatılmak istenen kültürel yapılar daha ayrıntılı ve doğrudan ele alınmıştır. Ebru sanatı A2 ve B1 seviyelerinde hazırlanan metinlerde Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine katkı sağlayan materyaller olarak Türk kültüründe yer alan değerleri daha sınırlı ve dil öğretimi amacı gözetilirken, B2 seviyesinde oluşturulan Ebru sanatı metni Türk kültürünü tanıtan ve

öğrencilerin anlatılan kültürel unsuru halkbilimi çerçevesinden anlamasını sağlayacak bakış açısıyla ele alınmıştır.

B2 seviyesinde hazırlana Ebru sanatı metninde öncelikle sanatın çıkış noktası hakkında bilgi verilmiş ve Türk kültüründe Ebru sanatının arka planına dikkat çekilmiştir. Metinde Ebru sanatının tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilerek Osmanlı döneminde yer alan sanat anlayışının zamanla göstermiş olduğu değişim anlatılmıştır. Hazırlanan metin dil seviyesi bakımından yetkin bir seviye olmasından dolayı öğrencilerin dil yapısını anlamada zorluk çekmeyeceği göz önüne alınarak anlatılan kültürel unsur tarihsel bakış açısını da içermesi anlamında önemlidir. Bu bakış açısıyla hazırlanan Ebru metninde öğrenciler Türk kültüründe yer alan kültürel değeri tanırken aynı zamanda Türk tarihi hakkında bilgi sahibi olarak kültürü diğer disiplinler ile halkbilimi bakış açısıyla kavrayacaktır.

Hazırlanan B2 seviyesi metninde Ebru sanatının çeşitleri hakkında bilgiler verilmiş, sanatta sıklıkla kullanılan desenler ve renkler anlatılarak dil öğretiminde kullanılmak üzere Türk kültüründe yer alan geleneksel sanatın kültürlerarası tanıtımına imkân sağlanmıştır. Oluşturulan örnek metinde Türk kültüründe yer alan birçok gelenek gibi Ebru sanatının sürdürülmesinde de usta-çırak ilişkisinin önemi vurgulanmıştır. Türk toplumunda mesleklerin ve geleneksel değerlerin sürdürülmesinde önemli rol oynayan ve toplumun ustaya olan saygısının da arka planda olduğu usta-çırak ilişkisinin dil öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanan örnek metinde yer verilmesi, Türk kültürel değerlerinin yalnızca ele alınan değerler ile değil toplumun bakış açısı ve değerleri ile birlikte öğretilmesi açısından son derece önemlidir.

Türk kültüründe yer alan geleneksel birçok sanat ve etkinlikte toplumun değerlerini yansıtan özelliklere sıklıkla rastlanmaktadır. Bu duruma Ebru sanatı gibi Somut Olmayan Kültürel Miras Temsilî Listesinde yer alan kültürel değerlerden biri olan İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneğinin temelinde Türk toplumunun paylaşımcı ve yardımsever ilkelerini yansıtan bir gelenek olması örnek gösterilebilir. Ebru sanatı da özünde Türk kültüründe varlığı yüzyıllar öncesine uzanan ve günümüzde birçok farklı alanda varlığını sürdüren geleneksel bir sanat olmasının ötesinde iletişimin ve hayal gücünün temsilidir. Geleneksel Ebru sanatı yapım aşamasında iletişimi kuvvetlendirirken aynı zamanda yapan kişinin hayal gücünü yansıtması bakımından

eşsizdir. Hazırlanan örnek metinde de Ebru sanatının arka planında yer alan bu özelliklere yer verilerek öğrencilerin geleneksel değeri ayrıntılarıyla tanımalarına imkân sağlanmıştır.

3.3.7. Meddahlık Geleneği

Meddahlık, canlandırma ve taklitler ile izleyicileri eğlendirme amacı taşıyan öykü anlatma sanatı olarak tanımlanabilir. Arapça *methetmek* kökünden gelen sözcükte; meddah *methedici*, *övücü* anlamında kullanılırken Özdemir Nutku; burada övülen kişilerin Ehl-i Beyt'in olduğunu ifade eder (1997: 10-11).

“Meddahlık, isminin kaynağından da anlaşılacağı üzere sadece Türklerde bulunan bir anlatı geleneği değildir. Araplarda ve Acemlerde de bu gelenek mevcuttur. Bizim sonraları meddah dediğimiz halk hikâyecilerine Araplar *kussas* ve Acemler yine aynı manaya gelen *kıssa-han* derler ki bu tabir *meddah* kelimesinin umumileşmesinden önce Türkler arasında epey zaman yaşamıştır (Köprülü 2004: 318).”

Sözlü anlatım geleneğinin olduğu Türk boylarında meddahlıktan önce de halk hikâyelerini, destanları anlatan anlatıcılar olduğu bilinmektedir. Bu anlatıcılar zamanla değişerek *meddah* adını alan anlatıcılar hâline gelmiştir. Meddahlığın Türk kültüründe yer edinmesi özellikle Müslümanlığın kabul edilmesiyle başlamıştır.

Metin And (2019: 35-36), meddah ya da diğer adıyla *dramatik hikâye anlatıcı* olarak geçen tiyatronun İslam ülkelerinde daha fazla tercih edilen bir tür olduğunu ifade ederken, Meddahın anlatma üzerine kurulu olmasıyla diğer türlerden ayrılmış olan, hikâyelerin arasına taklit, ses değiştirme gibi kısımlar da olmasından dolayı dramatik bir tür sayıldığını söyler.

Türk halk hikâyecilerinin özellikleri ile kaynaşan ve farklı bir form kazanan meddahlık geleneği din dışı, insan yaşamı, gündelik yaşam, kahramanlık gibi pek çok farklı konuları içermektedir.

Meddahlar gösterilerinde ele aldıkları siyasal ya da sosyal konuları kurmaca yoluyla da izleyiciye aktarabilir. Ele aldıkları konular ve topluma yansıtma durumlarından

hareketle meddahların hem siyasal hem de toplumsal meselelerde toplumun aynası olduğu ifade edilebilir. Bu yönüyle de meddahlar çağdaş anlamda epik tiyatroya da yaklaşmış olurlar.

Meddahın ele aldığı konular genellikle seyircinin yaşına, profiline, sosyal ve siyasal gündeme göre şekillenerek doğaçlama olarak belirlenir. Bu yönüyle de oyunlar tekrara düşmediği, doğaçlama geliştiği için özgün ve eşsizdir.

Meddahın anlattığı hikâyelerin kaynaklarının çok çeşitli olduğu ve halk hikâyelerinde de olduğu gibi belirli çizgilerle ayırlamayacağını ifade eden Özdemir Nutku; meddahın kendi yeteneği doğrultusunda her ikisinden de yararlanarak yepyeni bir hikâyeye çıkarabileceğini belirtir. Bu duruma ek olarak meddahın incelediği olaylar ve kişilerin, bir hikâyeye konusunu yaratabileceği gibi mevcut olan geleneksel hikâyelerden faydalanarak yeni baştan söylenmeleri ya da yeni bir biçimde dinleyiciye aktarılmasının yararlı olabileceğini ifade eder (1997: 58-80).

Türk toplumunda sözlü kültür geleneğinin önemli aktarımcıları olan meddahlar; halkın mizah anlayışını, duygu ve düşüncelerini dile getiren; sahne ya da dekora ihtiyaç duymadan eline aldığı değnek ve mendil gibi aksesuarlarla seyircinin karşısında sanatını icra eden ustalardır. Meddahların oyunlarında kullandıkları bu sınırlı aksesuarlarının önemi oldukça büyüktür. Meddahın tesadüfi olarak seçmediği sopa ve mendilin oyunlarında kullanılmasının nedeni yalnızca gündelik hayatta yer alması değildir. Sekmen, meddahın sopanın kullanımında daha çok ses çıkarma, dikkate çekme işlevlerinden yararlandığını ifade ederken bunun dışında tüfek, boru, kalem, nargile, kapı, müzik aleti kısaca meddahın hayal gücüne göre şekil değiştiren çok fazla işlevi olduğunu söyler (2010: 36). Diğer bir aksesuar olan mendil şekil değiştirmede daha esnek bir yapıya sahip olduğu ifade eden Sekmen, mendilin de meddahın hayal gücüne bağlı olarak perde, yorgan, bayrak, bulut, kuş ve benzeri olarak kullanıldığı söyler (2020: 37). Meddahın sınırlı olan bu aksesuarlarından ziyade en önemli meziyeti ustalığı, icrasındaki bilgi, beceri ve yeteneği seyirciye aktarmasıdır.

Boratav (1969: 67), meddahlar ile ilgili “En önemli özelliği hikâyeye anlatıcılığı olan meddahlar hikâyelerinde olağanüstü öğelere; dev, peri, insanüstü kahramanlara yer vermeyip gerçekçi halk hikâyelerini anlatmışlardır. Meddah hikâyesini anlatırken şiir

dili yerine düz yazıyla, konuşma diliyle anlatmıştır. Arada taklitler yaparak gerçeklik duygusunu arttırmaya çalışmıştır.” ifadelerini kullanır. Hikâyelerinde abartmadan uzak gündelik olaylara ve sıradan hayatlara yer veren meddah, her hikâyesini yenilik katarak ve tekrara düşmeden anlatır.

Meddahlar sanatlarını genellikle kahvehanelerde icra ederler. Âşıklık geleneğinin de icra edildiği yer olan kahvehanelerin bu kadar önemli olmasının öncelikli nedeni insanların en rahat toplanabildiği yer olması söylenebilir. Yerleşik ve şehir hayatının giderek arttığı alanlarda yer alan kahvehaneler bu türlerin icra edilmesi için uygun bir ortamdır. Halkın içinden doğan ve onun içinde oynanan Türk tiyatrosunun gösterimi yalnızca kahvehanelerle sınırlı kalmamış halka ulaşılan her türlü yerde oynanmıştır.

Türk kültüründe özel bir yere sahip olan meddahlık geleneği; geçmişten bu yana kuşaktan kuşağa aktararak devam eden bir gelenek olmasının yanında birçok sanatçının yetişmesinde de rol oynayan bir sanattır. Erol Günaydın, Münir Özkul, Gazanfer Özcan ve Hakkı Karadayı gibi sanatçılar meddahlık geleneğinin sürdürülmesinde rol oynamış sanatçılardır. Modern Türk tiyatrosunun gelişmesiyle toplumsal alanda kendine yer edinmekte zorlanan meddahlık geleneği zamanla kaybolmaya yüz tutmuştur.

Usta-çırak geleneği ile sürdürülen ve sözlü anlatımlar yoluyla geleceğe aktarılan Meddahlık geleneği birçok sözlü gelenek gibi geleceğe aktarılma noktasında sıkıntı yaşamaktadır. Yazılı metinlerin oldukça az olması ve meddahın icra edildiği ortamların günümüzde değişmesiyle geleneğin farklı formları ortaya çıkmaya başlamıştır. Gelişen teknoloji ile birlikte günümüzde değişen meddahlık, *stand-up* gösterilerine evrilerek modern meddahları ortaya çıkarmıştır.

Geleneksel gösteri sanatlarından biri olan meddahlık geleneği; Türk toplumunun kimliğini oluşturan tarihi olaylar, destanlar, hikâyeler gibi sözlü kültür ürünlerinin geleceğe aktarılmasında önemli bir işleve sahiptir. Meddahlık geleneğinin uzun yıllar yalnızca sözlü anlatımlarla kuşaktan kuşağa aktarılması geleneğin günümüze ulaşması ve yaşatılması anlamında sıkıntılar yaratmaktadır. Ortaya çıkan bu sorunlardan hareketle geleneğin korunması ve sürdürülmesi oldukça önemlidir. Bu anlamda 2003 yılında İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Kültürel Mirasının Başyapıtları arasına

giren meddahlık geleneği, 2008 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine alınarak koruma altına alınmıştır.

A2 Seviyesi Meddahlık Geleneği Metin Örneği

MEDDAHLIK NEDİR?

Meddah, insanları güldürmek ve eğlendirmek için hikâyeler anlatır, taklitler yapar. Bu oyuna meddahlık denir. Meddah tek kişidir. Oyunda farklı kıyafetler giyer ve başka kişileri canlandırır.

Meddahlar oyunlarını genellikle kahvehane gibi yerlerde oynarlar. Meddahı izlemek için insanlar bu yerlere gelir ve meddahı bekler. Meddah ilk önce insanları selamlar, içeri girer ve oyuna başlar. Meddahlar oyunda bazen insanlara soru sorar. Seyirciye komik şeyler söyler ve onları güldürür. Günümüzde bu oyun farklı şekilde devam eder. Birçok ülkede gösterilen stand-up, meddaha örnektir. Türkiye’de Erol Günaydın, Münir Özkul, Cem Yılmaz ünlü meddahlardır.

A2 seviyesinde hazırlanan Meddahlık geleneği metninden hareketle; A2 dil seviyesine uygun olarak anlatılmak istenen Meddahlık geleneği öğrencilerin anlayabileceği şekilde, temel dil ve cümle kalıpları ile verilmiştir. Hazırlanan metinde öğrencilerin hedef dilin kültürüne karşı yabancı olması göz önünde bulundurularak öncelikle meddahın tanımı yapılmıştır. A2 dil seviyesinin öğrencilerin Türk kültüründe yer alan geleneksel unsurları anlamada ve dil ile birlikte bağdaştırmada zorluk yaşayabileceği göz önünde bulundurularak Meddahlık geleneğine ilişkin temel bilgilere yer verilmiştir. Hazırlanan metinde meddahın taklit yapan, tek kişilik bir gösteri sergileyen sanatçılar olduğu vurgulanmıştır. Meddah gösteri yerleri hakkında bilgi verilerek genellikle kahvehanelerde oynandığı ifade edilmiştir. Türk kültürüne yabancı olan öğrencilerine kahvehane kültürüne ilişkin bilgilere yer verilmesi toplumun sahip olduğu alışkanlıkları, eğlence anlayışları, toplanma yerleri olarak benimsedikleri yerleri öğrenmesi ve dil öğretimine kültürü dahil etmesi anlamında önemlidir.

A2 dil seviyesinde hazırlanan metinlerde hedef dile ve o dilin kültürüne tamamen yabancı olan öğrenciler için kültürel unsurları doğrudan vermek öğrencilerin hem dile hem de kültüre karşı olumsuz bir bakış sergilemesini sağlayabilir. Bu nedenle özellikle

temel seviyelerde hazırlanan metinlerin öğrencilerin dikkatini çekebilecek, hedef kültüre karşı merak uyandırabilecek özellikleri vermek daha doğru olacaktır. Bu anlamda Meddahlık geleneğinin anlatıldığı örnek metinde öğrencilerin gelenek hakkında günümüzde sürdürülen meddahlık *stand-up* gösterileri ile bağdaştırılarak verilmiştir. Meddahlığın kendi kültüründe karşılığını direkt olarak bulamayan öğrenciler için kültürel unsurun anlaşılır olabilmesi ve farklı kültürlerde tanınır hale gelmesi anlamında benzer örneklerin verilmesi doğru olacaktır. Böylelikle kültürlenme sürecinde öğrenci hiç bilmediği bir dilin kültürü hakkında doğrudan bir etki alanına girmeyip kültür şokuna uğramadan benzer örnekler üzerinden geleneği benimsemesi sağlanabilir.

B1 Seviyesi Meddahlık Geleneği Metin Örneği

MEDDAHLIK GELENEĞİ

Meddah; taklitler yapan, hikâyeler anlatan, insanları eğlendiren sanatçıdır. Meddahın bu gösterisine Meddahlık denir. Meddahlar gösterilerinde bir sandalye üzerine otururlar ve hikâyelerini anlatırlar. Meddahlar bütün oyunlarında tek başınadır. Oyunlarında mutlaka mendil ve değnek kullanırlar. Meddah mendil ve değneği taklit yapmak, hikâyelerini canlandırmak için kullanır.

Meddah oyuna başlamadan önce sahneye çıkar ve seyirciyi selamlar. Meddah hikâye anlatmadan önce değneği üç defa yere vurur, “Hak dostum, hak” sözlerini söyler ve tekerleme ile hikâyeyi anlatmaya başlar.

Meddahlar her oyunda farklı konuları anlatırlar. Bazen efsaneleri, bazen tarihi olayları, bazen gündelik konuları anlatır. Meddahlar her oyunda doğaçlama yaparlar. Doğaçlama oyun için çok önemlidir, meddahın ne kadar usta olduğunu gösterir. Meddahlık geleneği Türk kültürünün geleneksel halk tiyatrosudur ve günümüzde bu gelenek devam eder.

B1 seviyesinde hazırlanan Meddahlık geleneği metninden hareketle; B1 seviyesinin dil öğretiminde ileri seviye sayılabildiğinden anlatılmak istenen Meddahlık geleneği daha detaylı ele alınmış, geleneğe ait kültürel unsurlar doğrudan verilmiştir. A2 seviyesinde hazırlanan metin örneğinde Meddahlığa ilişkin temel bilgilere sahip olduğu kabul edilen öğrencilere hem Türk kültürü hem de gelenek hakkında daha ayrıntılı bilgiler verilmesine dikkat edilmiştir. Hazırlanan metinde öncelikle meddah ve meddahlık geleneğine ilişkin tanımlar yapılmıştır.

B1 seviyesinde hazırlanan metinde meddahın kullanmış olduğu aksesuarlara ilişkin bilgilere yer verilmiş ve bu aksesuarların gelenek içerisindeki yeri, meddah için öneminden bahsedilmiştir. Hazırlanan metinde meddahın sahneye çıkışı ve hikâyesine başlamadan önce yapmış olduğu ritüellerden bahsedilirken meddahın hikâye anlatımı öncesinde “hak dostum, hak” ifadelerini kullandığı belirtilmiştir. Türk diline ve kültürüne yabancı olan öğrenciler için sergilenen geleneksel oyunlarda dini motiflerin yer aldığını vurgulamak, hedef dilin kültürünü yansıtan özellikleri içermesi bakımından önemlidir. Dile ve o dilin kültürüne yabancı olan öğrencinin gelenekse oyunlarda toplumun kültürünün izlerini görmesi, bu kültürel izlerin dilde karşılılığı olan kalıpları öğrenmesini sağlayacaktır.

Hazırlanan metinde meddahın işlediği konulara yer verilmiş, bu konuları doğaçlama olarak sergilediğinden bahsedilmiştir. Doğaçlamanın özellikle meddah için ustalığını yansıtan bir özellik olması üzerinde durulmuş, geleneğin önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

B2 Seviyesi Meddahlık Geleneği Metin Örneği

TÜRK KÜLTÜRÜNDE MEDDAHLIK GELENEĞİ

Meddahlık; taklit ve canlandırmanın olduğu, dinleyiciyi eğlendirmek için hikâye anlatma sanatıdır. Bu sanatı yapan ustalara Arapça *öven*, *metheden* anlamındaki *meddah* denir.

Meddah, hikâyelerini bir sandalye üzerinde oturarak, değnek (pastav) ve mendil (makreme) gibi aksesuarlarla anlatır. Değnek ve mendil meddah için önemlidir. Meddah mendili taklit yapmak, sesini değiştirmek için kullanır. Değneği ise dinleyicinin dikkatini çekmek, ses yapmak, eşya ya da hayvan canlandırmak için kullanır.

Meddahlar hikâyelerini anlatmadan önce değneğini üç defa yere vurur, “Hak dostum, hak” der ve tekerleme söyler. Meddah hikâyelerini anlatırken bazen durur dinleyicinin anlamasını sağlar, bazen de en heyecanlı yerde kesip para toplar. Hikâyesi bittikten sonra “her ne kadar sürçülisan ettikse affola” diyerek seyirciyi selamlar.

Meddahlar hikâyelerinde bazen efsaneleri, bazen tarihi olayları, bazen siyasi ya da gündelik konuları anlatır. Mizah ve eleştiriye birlikte yer veren meddah toplumu yansıtır, bu nedenle önemlidir.

Meddahlık geleneği Türk kültüründe usta-çırak ilişkisi ile devam eder. Geçmişte meddahlar gösterilerini saraylarda, köşklere, düğünlerde ve genellikle kahvehanelerde yaparlardı. Günümüzde özellikle Ramazan ayında ve dini bayramlarda, çeşitli sahnelerde ya da televizyon programlarında gösterimleri yapılır.

Meddahlık geleneği Geleneksel Türk Tiyatrosu için önemlidir. Bu nedenle 2008 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine alınmıştır.

B2 seviyesinde hazırlanan Meddahlık geleneği metninden hareketle; B2 dil seviyesinin dilin kullanımında yetkin bir seviye sayılabileceğinden A2 ve B1 seviyelerindeki metinlerden farklı olarak meddah ve meddahlığın tanımı yapıldıktan sonra kelimenin köküne ilişkin bilgi verilmiştir. Çalışmanın temelini de oluşturan dil öğretiminde kültür etkileşiminin sağlanması noktasında hedef dile ve o dilin kültürüne yabancı olan bireyler için başka kültürleri çağrıştıran ifadelerin kullanılması, anlatılan kültürel değerlerin farklı kültürlerle ilişkilendirilmesi öğrencilerin hedef dilin kültürünü benimsemesinde olumlu etki sağlayacaktır.

B2 seviyesinde oluşturulan metinde meddahlık geleneğinde önemli yere sahip olan aksesuarlara diğer seviyelerde hazırlanan metinlere kıyasla daha ayrıntılı yer verilmiştir. Öğrencilerin buldukları dil seviyelerinin yetkin bir seviyeye ilerlemesi ile anlatılmak istenen kültürel unsurlar daha ayrıntılı ve geleneğe uygun şekilde ifade edilmektedir. Bu nedenle hazırlanan metinlerde B2 seviyelerinde anlatılan kültürel unsurlar daha detaylı ve geleneği doğrudan yansıtan metinlerdir. Buradan hareketle B2 seviyesinde oluşturulan Meddahlık geleneğinin anlatıldığı metinde geleneğin önemli bir parçası olan mendil ve değnek unsurlarının oyun içerisinde ne amaçla kullanıldığı ayrıntılı olarak ifade edilirken, gelenek içerisindeki önemi üzerinde durulmuştur.

Hazırlanan metinde meddahın hikâye anlatımından önceki ritüellerinden bahsedilmiş, değneğin üç defa yere vurulması, “hak dostum, hak” ifadelerini kullanması, tekerleme söylemesi, oyun sonunda özür dilemesi gibi Türk kültür ve geleneğini yansıtan sözlü gelenekten gelen uygulamalardan bahsedilmiştir. Dili kültür ile birlikte öğretmek amacıyla hedef dilde bulunan cümle kalıplarının kültürü yansıtacak örneklerle verilmesi oldukça önem arz etmektedir. Hedef dili öğrenmek isteyen öğrenciler doğrudan kültüre maruz kaldıklarında yabancılaşma yaşayabilecekleri göz önünde bulundurularak dil öğretiminde yararlanılmak üzere öğrencilerin dil seviyeleri gözetilerek toplumun geleneğini ve kültürel değerlerini yansıtan örnekler verilmesi dil ve kültürün birlikte öğrenilmesini sağlayacaktır. Bu nedenle oluşturulan B2 seviyesindeki metinde kültürel değerlerin yer aldığı cümlelere sıklıkla yer vermeye çalışılmıştır.

Meddahlığın mizah ve gerçekliği yansıtan, toplumun aynası olan bir gelenek olduğu göz önünde bulundurularak hazırlanan metinde geleneğin konularına yer verilirken meddahlığın arka planında toplumu yansıttığı ifade edilmiştir. Metinde Meddahlık geleneğinin geçmişten günümüze dek yaşamış olduğu değişim vurgulanırken, oyunun oynandığı yerler hakkında bilgiler verilerek hedef kültürün yaşantısına dair bilgiler gelenek ile birlikte aktarılmıştır.

Meddahlık geleneğinin sözlü geleneklerimizden biri olması hem günümüze ulaşmasını hem de kültürün sürdürülmesi ve yaşatılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle korunma altında olan geleneğin Türkçenin yabancı dil öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanan metin örnekleriyle farklı kültürlerle tanıtılması geleneğin yaşatılarak sürdürülmesine katkı sağlayacaktır.

3.3.8. Minyatür Sanatı

Minyatür, yazma eserlerde anlatılan öykü, olay ya da bilgilerin görselleştirilme sanatıdır.

“Orta çağ Avrupası’nda el yazması kitapların bölüm başlarındaki ilk harfler *Minium* denilen maden kırmızısı ile boyayıp süslenirdi, bu yüzden o süslemeye *Minyatür* adı verilmiştir. Minyatür, eski el yazması kitapları süslemek, kitapta (yazmada) geçen konuları daha iyi anlatabilmek için yapılan, kendine has özellikleri olan eski bir resim sanatına denmektedir (Tahir ve Behzad 1953: 29-32).”

Minyatürün Batı da kökeni antik çağa, doğudaysa İslâm öncesi dönemlere kadar inen, orta çağ boyunca yaygın bir sanat dalı olduğunu ifade eden Renda (2002: 1262) İslâm dünyasında hat sanatıyla birlikte gelişen minyatürün, 13. yüzyıldan 18. yüzyıla değin egemen resim türü hâline geldiğini söylerken minyatür teriminin, etimolojik açıdan yanlış olarak *minus* yani küçük sözcüğe temellendirilip özellikle 16. ve 18. Yüzyılda küçük boyutlu portreler, manzaralar ve figürlü sahneler içinde kullanıldığını ifade eder.

Minyatür, Osmanlı döneminde *nakış* veya *tasvir* olarak anılırken bu sanatın ustalarına *nakkaş*, *müsavvir*, *minyatür sanatçısı*, *tasvir sanatçısı* veya *şebihnüvis* denilmektedir.

Tarihsel süreç içerisinde farklı bölgelerde kendi tarzını oluşturan minyatür sanatı 18. yüzyıla kadar Türk resminin egemen türü olarak İslâm dünyasında önemli olan yazı (hat) sanatının ürünü olan el yazması kitaplar ile birlikte gelişim göstermiştir.

Osmanlı minyatürü kendine has bir ekol oluşturarak yüzyıllar içerisinde gelişen ifade ve anlatım ilkelerine İmparatorluk içerisinde kültürel çeşitlilik ve çoğunluğunu katarak farklı bir tasvir dili oluşturmuştur. 19. yüzyıl ile birlikte minyatürün uygulandığı yerler çeşitlilik kazanmış, minyatürler çini, deri, duvar, tuval ve ahşap gibi farklı materyallere uygulanmaya başlanmıştır.

Minyatür sanatı; Türk kültüründeki hikâye, şiir ve tarihin canlı tercümesi olarak nitelendirilebilir. Minyatür örneği onu ortaya çıkaran ustanın hayat felsefesini, örf ve âdetlerini, ahlak anlayışını yansıtırken aynı zamanda dönemin yaşayış tarzını, tarihini geçmişten geleceğe taşır. Bu anlamda tarihi belge sayılan minyatür sanatı geçmişle gelecek arasında sanatla birlikte bağ kuran önemli bir değerdir. Kültürel değerlerin yaşatılarak sürdürülmesi ilkesinden hareketle Minyatür Sanatı 2020 yılında Azerbaycan, İran, Türkiye ve Özbekistan adına ortak dosta ile UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesine kaydedilmiştir.

Minyatür sanatının geçmişten günümüze gelen, kalıcı ve sağlam bir temele sahip bir değer olması, geçmişi ve toplumun kültürel kimliğini yansıtması anlamında önemlidir. Geleneksel sanatların yaşatılması ve sürdürülmesinin günümüzde pek mümkün olmaması göz önünde bulundurulduğunda Minyatür sanatının korunma altında geleceğe aktarılması kültürün yaşatılmasında önemli bir yere sahiptir. Bu anlamda UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde yer alan kültürel unsurlardan biri olan Minyatür sanatının kültürün yaşatılması ve sürdürülmesi noktasında mümkün olan her alanda yer alması gerekmektedir. Bu anlamda Türkçenin yabancı dil öğretiminde kültürel değerlerin öğrencilere aktarılması ve hedef dili kültür ile öğretmekle korunması ve sürdürülmesi amaçlanan geleneksel değerlerin hem yabancı kültürlerle tanıtılması hem de kültürün etki alanının genişlemesi anlamında önemlidir. Bu nedenle yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere kültürel değerleri anlatan metinler üzerinden Minyatür sanatı anlatılarak kültür etkileşimine katkı sağlanmıştır.

A2 Seviyesi Minyatür Sanatı Metin Örneği

RESİM SANATI

Merhaba benim adım Ayşe. 3 sene önce Türkiye'ye geldim. Ankara'da Hacettepe Üniversitesi'nde sanat tarihi okuyorum. Sanatın her dalını çok seviyorum. Ancak resim sanatını daha çok merak ediyorum. Ünlü ressamların resimlerini araştırıyorum. Resimler beni çok heyecanlandırıyor. Örneğin İtalyan sanatçı Leonardo Da Vinci'nin Mona Lisa resmini çok seviyorum.

Ülkelerin resim sanatları beni çok etkiliyor. Bir resme bakıyorum ve o resim hakkında hemen hayal kuruyorum. Türk resim sanatı bana bu konuda yardımcı oluyor. Minyatür, Türklerin bir resim sanatı. Bu sanatın konusunu geçmişteki olaylar oluşturuyor. Minyatürlere bakıyorum ve o dönem hakkında hayal kuruyorum. Bazen saraydaki prensesi düşünüyorum, bazen bir savaşı. Minyatürler beni çok etkiliyor.

A2 seviyesinde hazırlanan Minyatür sanatı metninden hareketle; A2 dil seviyesinin temel dil seviyesi kabul edilmesi göz önünde bulundurularak hazırlanan Minyatür sanatı metninde kültürel ifadeler basit ve anlaşılır cümle kalıpları ile verilmiştir. Öğrencilerin hedef dili öğrenme sürecinde dilde bulunan kültürel ifadeler A2 dil seviyesinden doğrudan yer vermek öğrencilerin hem dil öğrenme süreçlerini hem de hedef dilin kültürüne karşı yabancı olmaları göz önünde bulundurularak doğru olmayacaktır. Temel dil seviyelerinde amaç öğrencilerin gündelik hayattaki temel cümle kalıplarını öğrenmeleri ve kendilerini ifade edebilmeleridir. Kültürel unsurları hayatın içinde deneyimleyen öğrenciler bu unsurlara doğrudan değil yaşantı yolu ile tanıma süreci gerçekleştirir. Bu nedenle ele alınan Minyatür sanatı, öğrencilerin gündelik hayatta karşılaşabilecekleri hayatından içinden örneklerle ifade edilerek anlatılmıştır.

Türk kültüründe yer alan kültürel değerlerin yabancı dil öğretiminde farklı kültürlerle tanıtımı ve aktarımı amacıyla hazırlanan çalışmada Minyatür sanatının anlatıldığı A2 dil seviyesi metninde, geleneksel resim sanatı öğrencilerin hedef kültüre yabancı olması göz önünde bulundurularak farklı kültürlerin örnekleri üzerinden verilmiştir. Metinde

Minyatür sanatından doğrudan bahsedilmeden öncelikle öğrencilerin bildiği örnekler üzerinden anlatılmak istenen kültürel değere giriş yapılmıştır. Kültürel unsurun aktarımında öğrencilere temel bilgi sağlanırken aynı zamanda kültüre yabancı olan öğrencilerin hedef dile ve kültürüne karşı olumsuz tavır sergilemesi ve kültür şokuna uğramaması engellenmiştir. Aktarılmak istenen kültürel değer öğrencilerin zihninde benzer örneklerle kodlanırken hedef kültüre karşı merak duygusu ön plana çıkabilir ve öğrencilerin kültürlenme süreci olumlu yönde etkilenebilir. Bu nedenle hazırlanan A2 dil seviyesi Minyatür sanatı metninde sanata ilişkin doğrudan aktarım yapılmamış, kültürel unsura ilişkin temel bilgilere yer verilerek benzer örnekler üzerinden kültürel değerlerin bilgisi verilmiştir. Minyatür sanatı arka planında Türk kültürüne dair birçok değeri içine alan bir sanat olması göz önünde bulundurularak A2 seviyesinde hazırlanan metinde dilin yetkin bir seviyeye olmaması dolayı öğrencilerin dili soyut olarak anlamlandırmalarında zorluk oluşturabilir. Bu nedenle sanatın kültürdeki yeri ve arka planına dair bilgilere yer verilmemiş; ancak, Minyatürün ele aldığı konulardan ve öneminden bahsedilerek kültürlenme sürecinin temeli oluşturulmuştur.

B1 Seviyesi Minyatür Sanatı Metin Örneği

MİNYATÜR SANATI NEDİR?

Minyatür sanatı nedir? Daha önce hiç duydunuz mu?

Minyatür sanatı Türklerin geleneksel bir resim sanatı. Bu sanatta öyküler, olaylar ya da bilgiler resim ile anlatılıyor. Osmanlı döneminde Türkler bu sanata *nakış* ya da *tasvir* diyorlarmış. Bu sanatı yapan kişilere *nakkaş* ya da *minyatür sanatçısı* deniyor. Minyatür sanatı yalnızca Türkiye’de değil, aynı zamanda Azerbaycan, İran ve Özbekistan gibi ülkelerde de yapılıyor.

Minyatür sanatındaki konular o dönemin tarihi ya da sanatı hakkında bilgi veriyor. Bir minyatür resmine bakınca o ülkenin savaşlarını, düğünlerini, insanların giyimlerini anlayabilirsiniz. Bu nedenle bu sanat aynı zamanda tarihi belge görevindedir.

B1 seviyesinde hazırlanan Minyatür sanatı metninden hareketle; B1 dil seviyesinin dilde yetkin bir seviye olması, A2 seviyesi Minyatür sanatı metninde öğrencilerin sanat hakkında temel bilgilere sahip olması göz önünde bulundurularak Minyatür sanatının detaylı olarak ele alınması ve öğrencilere aktarılması sağlanmıştır. B1 seviyesinde hazırlanan Minyatür sanatı metninde öncelikle sanatın tanımı yapılmıştır. Minyatür sanatının tanıtımının yapıldığı metinde öğrencilere sanat ele alınan sanat ile birlikte Türk tarihi ile ilgili de bilgiler verilmiş, Osmanlı dönemindeki Minyatür sanatının ifade ediliş biçimine yer verilmiştir. Bu durum hedef dil ile birlikte öğrencilerin kültürü ve toplumun tarihini öğrenmelerine ve kültür etkileşiminin birçok alanda sağlanmasına katkı sağlaması anlamında önem arz etmektedir. Buna duruma ek olarak Minyatür sanatının aynı zamanda *nakış* olarak ifade edilmesi ve toplumun kültürünü yansıtan benzer kelimelerin öğretilmesi kültür aktarımında önemli bir rol oynar.

Öğrencinin hedef dile ve kültürüne yabancı olması kültür aktarımının her aşamasında göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle hazırlanan B1 seviyesi Minyatür sanatı metninde bu sanatın Azerbaycan, İran ve Özbekistan gibi ülkelerde var olduğu ifade edilmiştir. Türkiye’de eğitim görmek için bulunan yabancı öğrencilerin büyük bir kısmı Türk coğrafyasına, Orta Doğu ülkelerine mensup olan bireylerdir. Bu nedenle anlatılmak istenen kültürel değerler bu toplumların kültürlerini içeren ve öğrencilerin yabancı olmayacağı örnekler üzerinden verilmelidir. Metinde Minyatür sanatının sürdürüldüğü ülkelere yer verilmesi öğrencilerin hedef kültüre yakınlığını artırırken aynı zamanda kültürlenme sürecini hızlandırır.

Minyatür sanatını diğer resim sanatlarından ayıran özelliği eserlerin ortaya çıktığı dönemin özelliğini yansıtıyor olmasıdır. Türk Minyatür sanatı da ele aldığı konular itibariyle bu yönüyle diğer kültürlerden ayrılmaktadır. Bu kültürel farklılığın öğrencilere verilmesi ve Türk kültüründe yer alan Minyatür sanatının diğer kültürlerden ayrılan farklarının anlatılması, kültürün doğru aktarılmasını sağlayacaktır. Bu nedenle metinde Türk Minyatür sanatının ele aldığı konulara yer verilmiş ve tarihi belgeler olduğu ifade edilmiştir.

B2 Seviyesi Minyatür Sanatı Metin Örneği

GELENEKSEL MİNYATÜR RESİM SANATI

Minyatür; hikâye, olay ya da bilgileri resimle anlatma sanatıdır. Bu sanat Orta Doğu'da ortaya çıkmış daha sonra Batı'ya yayılmıştır. Minyatür sanatı Batıda *minyatür*, Doğuda ise *nakış* ismi ile bilinir.

Türklerin geleneksel resim sanatlarından biri olan Minyatür sanatına Osmanlı döneminde *nakış* veya *tasvir* denilirdi. Bu sanatı yapan kişilere nakkaş, minyatür sanatçısı ya da tasvir sanatçısı denir.

Minyatür sanatının amacı küçük boyutlu resimlerin ayrıntılı olarak işlenmesidir. Minyatür sanatında çok ince ayrıntılar vardır. Bu yüzden bu sanatı yapmak büyük dikkat gerektirir. Minyatür sanatında her malzeme özeldir. Resmin yapılacağı kâğıt pamuktan, fırçalar ise kedi ya da kuş tüylerinden hazırlanır.

Minyatür sanatında konular tarihî, edebî ya da ilmî konulardır. Türkler ise Minyatür sanatında genellikle savaşları, şenliklerini, seferlerini, sarayda yapılan özel törenlerini anlatır. Minyatür sanatı dönemin günlük yaşamı, insanların kıyafetleri, örf ve âdetleri hakkında bilgi verir. Bu yüzden tarihi belge sayılır.

Minyatür sanatı Türkiye dışında Azerbaycan, İran ve Özbekistan gibi ülkelerde bulunan bir sanattır. Geleneksel olarak önemli bir sanat olan Minyatür, 2020 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî listesine kaydedilmiştir.

B1 seviyesinde hazırlanan Minyatür sanatı metninden hareketle; B2 dil seviyesinin öğrenciler için ileri bir seviye olması ve Minyatür sanatı ile ilgili temel bilgilerin A2 ve B1 seviye metinlerinde verilmiş olması göz önünde bulundurularak B2 seviyesi Minyatür sanatı metninde sanat hakkında daha geniş bilgilere yer verilerek Türk kültürüne ilişkin doğrudan bilgi aktarımı sağlanmıştır.

Hazırlanan B2 seviyesi metninde Minyatür sanatına ilişkin tanım yapılmış daha sonra bu sanat dalının Doğu'da ortaya çıkarak zamanla diğer coğrafyalara yayıldığı ifade edilmiştir. Hazırlanan metinde B1 seviyesi metninde olduğu gibi Osmanlı dönemindeki Minyatür sanatının ifade ediliş biçimine yer verilmiştir. Sanatın Türk toplumunda ifade ediliş biçimi öğrencilerin hedef dil ile birlikte kültürü ve toplumun tarihini öğrenmelerini ve kültür etkileşiminin birçok alanda sağlanmasını sağlaması anlamında önemlidir.

B2 seviye metninde A2 ve B1 seviye metinlerden farklı olarak Minyatür sanatının yapım sürecinden bahsedilmiştir. Hedef dile hâkim bir seviyeye gelen öğrenci kültüre dair bilgilere daha ayrıntılı sahip olurken aynı zamanda kültüre ve kültürel değerlere ilişkin arka planı anlayarak soyut kavramları zihninde yerleştirebilir duruma gelir. Bu nedenle Minyatür sanatına ilişkin kullanılan malzemelerden ve yapım aşamasından bahsedilerek kültürleşmenin doğrudan yapılması ve öğrencinin kültürel değeri direkt olarak öğrenmesi sağlanmıştır.

Ele aldığı konular itibariyle tarihi belge sayılan Minyatürler bu yönüyle diğer sanatlardan ayrılırken aynı zamanda geçmiş hakkında bilgi sahibi olunması ve kültürün taşınması anlamında önemlidir. Birçok toplumda yer alan; ancak, Türklerin ele aldığı konuları ifade ediliş biçimiyle onlardan farklılaşan Türk Minyatür sanatı bu yönüyle kültür etkileşiminde önemli rol oynar. Minyatürü hazırlanan A2 ve B1 seviye metinlerinden öğrenen veya kendi toplumunda da benzer örnekleri olan öğrencinin Türk kültüründe yer alan Minyatür sanatının uygulama ve ele aldığı konular itibariyle farklılaşan geleneksel noktaları anlaması ve kültürleşmesi amacıyla B2 seviye metninde bu noktalar üzerinden bilgiler verilmiştir.

SONUÇ

Dil, bilginin hızla yayıldığı günümüzde bireylerin ve toplumların bilgilere ulaşmasında temel kaynak olarak yer almaktadır. Toplumların en etkili iletişim kaynağı olmasının yanında aynı zamanda kültür taşıyıcılığının en önemli koludur. Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle bireylerin birbirleri ile anlaşması zorunluluk hâline gelmiştir. İnsanların ana dilleri haricinde ikinci bir dili de öğrenmeleri, o dile ait verilerle çalışmalar yapmaları, hedef dilin yanı sıra o dilin kültürünü de öğrenmelerini ve kültür taşıyıcılı ve kültür etkileşimine katkı sağlamalarını ifade etmektedir.

Dünyadaki sınırların giderek ortadan kalkması nedeniyle yabancı dil öğretimi iletişim kolaylaşması ve toplum ilişkilerinin doğru şekilde kurulması amacıyla oldukça önemli bir hâle gelmiştir. Yabancı dil öğretiminin neden önemli olduğunu anlatan ve dil öğretiminde uyulması gereken ilke ve kuralları belirleyen AOÖÇM oluşturulmuş ve yabancı dil öğretiminde standart kalıplar belirlenmiştir. AOÖÇM’nde yer alan maddeler genel itibariyle iki farklı dilin eşitlenmesinin yanı sıra aynı zamanda iki farklı kültürün de tanışmasını içermektedir.

Hazırlanan çalışmada sıklıkla kültür kavramına değinilmiştir. Çalışmada kullanılan kültür, kültürlenme, kültürleşme kavramları aynı zamanda çok dillilik nedeniyle ortaya çıkan ve iki dilin tanışmasında kültürün rolünü anlatan kavramlardır. Yabancı dil öğreniminde hedef dille birlikte o dilin yaşadığı kültür ve kültüre bağlı olan değerler de aktarılmaktadır. Bu nedenle dil öğretiminde hazırlanan metin ve materyallerin dili kültür ile birlikte öğretmek amacını taşımalarına dikkat edilmelidir.

Hazırlanan bu çalışmada İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Temsilî Listesinde yer alan bir tanesi Acil Koruma Gerektiren toplam 21 farklı unsurdan Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılması uygun olan Meddahlık Geleneği, Âşıklık Geleneği, Karagöz, Nevruz, Türk Kahvesi ve Geleneği, Ebru: Kâğıt Süsleme Sanatı, İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği, Minyatür Sanatı unsurları belirlenerek, bu unsurlar A2, B1 ve B2 seviyelerine uygun olarak tanımlanmış ve bu seviyelere uygun olarak metinlerle anlatılmıştır.

A2 seviyesi dil öğretiminde temel kabul edilen ve öğrencilerin günlük hayatlarında kullanabilecekleri temel kavramları içeren dil seviyesidir. Hazırlanan A2 seviyesi metin örneklerinde öğrencilerin anlatılan kültürel değerleri tanımaları ve diğer kültürlerdeki benzer değerler ile birlikte bağ kurmaları amacıyla; A2 seviyesi Karagöz örnek metninde Çin kültüründe yer alan Longdong ve Japon kültüründe yer alan Bunraku örneklerinden; Nevruz örnek metninde Azerbaycan ve Kırgıstan'da bulunan Nevruz bayramına ilişkin örneklerden; Türk Kahvesi ve Geleneği örnek metninde Endonezya ve Yemen kahve kültürü örneklerinden; İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği örnek metninde Azerbaycan ve İran kültürü örneklerinden; Âşıklık Geleneği örnek metninde Azerî, Kazak ve Özbek Türklerinin kültüründeki benzer örneklerden bahsedilmiştir. Çalışmada A2 seviyesindeki metinlerde hedef dilin kültürüne ait olan değerlerin diğer kültürlerin benzer değerleri ile birlikte verilmesi yabancı dil öğretiminde öğrencilerin kültürlenmesine yardımcı olurken aynı zamanda yabancı dil öğrenirken sıklıkla karşılaşılabilen kültür şokuna maruz kalmamaları ve hedef dile ve dilin kültürüne karşı olumsuz bir tavır sergilememeleri noktasında dikkat edilerek oluşturulmuştur.

B1 dil seviyesi orta düzey kabul edilen ve öğrencilerin hedef dilde temel konuşma kalıpları dışında kendi düşüncelerini ifade edebildikleri dil seviyesidir. Bu nedenle B1 seviyesinde hazırlanan Karagöz, Nevruz, Türk Kahvesi ve Geleneği, İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği, Âşıklık Geleneği metinlerinde A1 seviyesi metinlerinden farklı olarak Türk kültürüne dair örneklere daha fazla yer verilmiştir. A1 seviyesi metinlerinden farklı olarak B1 seviyesinde yer alan metinlerde “kültür” ve “gelenek” kavramları vurgulanarak anlatılan unsura uygun olarak örnekler verilmiştir.

B2 dil seviyesi hedef dili tanımada dilin yapısını, düşünme yetisini olgunlaştıran bir seviyedir. A2 ve B1 seviyesinde yer alan unsurlarla birlikte hedef dilin kültürü ve geleneklerine tanıdık hale gelen öğrenciler dili ilk öğrenmeye başladıkları zamanki yabancılaşmayı yaşamayacaklardır. Bu nedenle oluşturulan B2 seviyesindeki Karagöz, Nevruz, Türk Kahvesi ve Geleneği, İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği, Âşıklık Geleneği metinlerinde geleneğe ve kültüre dair özelliklere sıklıkla yer verilmiş, kültür etkileşimi ve kültür aktarımı diğer seviye metinlerine kıyasla doğrudan yapılmıştır. Bu dil seviyesinde oluşturulan metinlerde dilde yer alan atasözleri, deyimler ve kalıplaşmış ifadelere yer verilmeye çalışılarak dilin toplumda yer edinen kültürel yansımaları

gösterilmeye çalışılmıştır. B2 seviyesi örnek metinlerinde yalnızca anlatılan unsurla sınırlı kalınmamış aynı zamanda Türk kültüründe yer alan farklı değerlere de yer verilmeye çalışılmıştır. Bu duruma B2 seviyesi Karagöz örnek metninde Karagöz'ün nasıl ortaya çıktığı ele alınırken aynı zamanda Türk tarihinden bahsedilmesi ve Türk tarihi yapılarından olan Bursa Ulu Cami'nin anlatılması; İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği örnek metninde usta-çırak ilişkisinden bahsedilmesi örnek gösterilebilir.

Hazırlanan bu çalışmada; dil öğrenme içerisinde iki veya daha fazla kültürün tanışması, dilin aynı zamanda kelimeler aracılığıyla kültür taşıyıcısı misyonunu taşımasının göz önünde bulundurularak hazırlanan metinler ile Türk kültürüne ait yansımalar, kelimeler, deyim ve atasözleri, gelenekler ve yaşayış biçimlerinin dilde ne şekilde yer aldığı gösterilmiştir.

Ele alınan bu çalışmada Yabancılara Türkçe öğretiminde Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının kullanımına yer verilmesi; dilin kültür ile birlikte öğrenilerek hedef dilin kültürüne ait olan değerlerin diğer kültürlerin benzer değerleri ile bağ kurulmasına ve yabancı dil öğrenen bireylerin kültür şokuna maruz kalmamalarına ve hedef dile ve dilin kültürüne karşı olumsuz bir tavır sergilememelerine katkı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, H. M. (2005). *Etkili İletişim*. Ankara: Elis Yayınları.
- Aksan, D. (1975). *Ana dili*. Türk dili. 31(285), 423-434.
- Aksan, D. (1977). *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim I*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2003). *Türkçenin Gücü*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Akyüz, Y. (1994). *Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- Akkaya, A. (2013). Yabancılara Türkçe öğretimi kapsamında fıkralar: Nasreddin Hoca fıkraları. *Milli Folklor*, 25 (100), 171-181.
- And, M. (1985). *Gölge Oyunu, Geleneksel Türk Tiyatrosu*, Ankara: İnkılâp Kitabevi.
- Arslan, M., & Ergin, A. (2010). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Görsel ve İşitsel Araçların Etkin Kullanımı. *Dil Dergisi*, 147, 63-86.
- Artun, E. (1999). *Türk Halk Kültüründe Nevruz*, Uluslararası Nevruz Sempozyumu, Kazakistan.
- Artun, E. (2001). *Âşıklık Geleneği Ve Âşık Edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Artun, E. Günümüzde Yaşayan Âşıklık Geleneği Üzerine Düşünceler. (http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/erman_artun_asiklik_gelenegi_uzerine_dusunceler.pdf)
- Aşık, N. (2017). Değişen Kahve Tüketim Alışkanlıkları ve Türk Kahvesi Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*. Sayı, 5, 310-325.
- Avrupa Konseyi. (2013). *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi*. Almanya: TELC.
- Avrupa Konseyi. (2018). *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi: Öğrenme, öğretme, değerlendirme (CEFR)*.
- Aydın, S. (2013). Kültürel bir Miras Olarak Atasözlerinin Kullanımı Üzerine Türkçe Öğretmenlerinin Görüşleri. *Folklor Edebiyat*, 19(75), 173-193.
- Aydın, G. (2020). *Yabancı/İkinci Dil öğretiminde Kültür ve Kültürel Etkileşim*. Ankara: Pegem Yayınları.

- Banks, C. A. M. (2004). *Improving multicultural education: Lessons from the intergroup education movement*. New York: Teachers College Press.
- Başar, F. ve Tiryaki, Y. (2006). *Türk Ebru Sanatı*. İstanbul: Gözen Kitap ve Yayın Evi.
- Barın, E. (2003). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Temel Söz Varlığının Önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 311-317.
- Barın, E. (2004). Yabancılara Türkçe Öğretiminde İlkeler. Hacettepe Üniversitesi, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1.
- Barın, E. (2004). *Yabancılara Türkçe Öğretiminde İlkeler*. Hacettepe Üniversitesi, *Türkiyat Araştırmaları*, (1), 19-30.
- Bascom, W.R. (1954). Folklorun Dört İşlevi. *The Journal of American Folklore*, 67 (266), 333-349.
- Bayyurt, Y. (2014). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültür Kavramı ve Sınıf Ortamına Yansıması. D. Yaylı ve Y. Bayyurt (Ed.). *Yabancılara Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler* (3. bs.) (29-42). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Berry, J.W. (1994). Acculturation and psychological adaptation: An overview. Eds. A. M. Bouvy, F. J. R. van de Vijver, P. Schmitz, *In Journeys into Cross-Cultural Psychology* (129-141). Amsterdam: Swets&Zeitlinger.
- Benedict, R. (2003). *Kültür Kalıpları* (N. Şarman, Çev.). İstanbul: Payel Yayınevi (1934)
- Berry, J.W. (2001). A psychology of immigration. *Journal of Social Issues*, 615-631.
- Boratav, P. N. (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Bölükbaş, F. & Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *Turkish Studies*. 5(4) 221-235.
- Brown, H. D. (2000). *Principles of Language Learning and Teaching* (4. bs.). London: Longman.
- Çetin, E. (2009). Türk Dünyasının Ortak Kültür Mirası: Nevruz, *The Journal Of Academic Social Science Studies International Journal Of Sosial Science*, Sayı. 63-71.
- Çınar, A. A. (1998). Türk Dünyasında Âşıklık Geleneğinin Karşılaştırılması. *Türk Dünyası Dergisi*, Sayı. 5, 59-66.

- Çobanoğlu, Ö. (2000). “Türk Dünyası Sosyo-Kültürel Bağlamında Nevruz Bayramının Yapısal ve İşlevsel Bakımlardan Halk Bilimsel Çözümlemesi” *Uluslararası Nevruz Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: HAGEM Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- DeGroot-J. J. M. (1921). *Die Hunnen der vorchristlichen Zeit*, Berlin-Leipzig
- Demir, A. & Açık, F. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler. *TÜBAR-XXX*, Güz.
- Demirel, Ö. (2011). *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2014). *Öğretim İlke ve Yöntemleri Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demircan, Ö. (1990). *Yabancı Dil öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Can Ofset.
- Demircan, Ö. (1990). *Yabancı Dil öğretim Yöntemleri*. İstanbul : Can Ofset.
- Durmuş, M. (2013). Türkçenin yabancılarla öğretimi: Sorunlar, çözüm önerileri ve yabancılarla Türkçe öğretiminin geleceğiyle ilgili görüşler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 6(11), 207-228.
- Eker, S. (2011). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ekici, M. (2002). Destan araştırma ve incelemelerinde kullanılan bazı terimler hakkında-I-. *Millî Folklor Dergisi*, 53.
- Elçin, Ş. (2004). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Er, K. O. (2006). Yabancı Dil Öğretim Programlarında Kültürün Etkileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1-14.
- Erdoğan, İ. (2004). Popüler Kültürün Ne Olduğu Üzerine [Elektronik Sürüm]. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 57 (5), 7-19.
- Gans, H. J. (2014). *Popüler Kültür ve Yüksek Kültür* (E. Onaran İncirlioğlu, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Genç, R. (1995). “Türk Tarihinde ve Kültüründe Nevruz”, *Türk Kültüründe Nevruz Uluslararası Bilgi Şöleni Bildirileri*, 15-23.

- Gildersleeve, O. (2014). *Paper Cut: An Exploration Into the Contemporary World of Papercraft Art and Illustration*. Rockport Publishers, Massachusetts.
- Günay, D. (2016). *Kültürbilime Giriş Dil, Kültür ve Ötesi....* İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim
- Göçer, A. (2012). Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine. *Türk Dili*, 729, 50-57.
- Gökalp, Z. (2003). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Kum Saati Yayınları.
- Günay, U. (1992). *Türkiye 'de Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Akçağ.
- Güneş, F. (2010). Türkçemizin Gücü ve Geleceği. *Yenises Dergisi*, 20-21.
- Güven, M. S. (2015). Kültürler Arası İletişim Engelleri: 1991'den Günümüze Türkiye - Ermenistan İlişkileri Örneği. *International Journal of Science Culture and Sport*, 105-112.
- Güvenç, B. (2020). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Boyut Yayınları.
- Hengirmen, M. (1993). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*. Ankara: Engin Yayınları.
- Herskovits, M. J. (1964). *Cultural anthropology: An abridged revision of man and his works*. New York: Alfred Knopf.
- James, M. (2008). *Interculturalism: theory and policy, interculturality special initiative*. London: The Baring Foundation.
- İşcan, A. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Önemi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 29-36.
- Kafalı, M. (1995). *Türk Kültüründe Nevruz ve Takvim*. Türk Kültüründe Nevruz, Uluslararası Bilgi Şöleni (Sempozyumu Bildirileri), (Ed. Sadık, T.). Ankara.
- Kafesoğlu, İ. (1998). *Türk Millî Kültürü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kaplan, M. (2002). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kiss, G. (2008). A theretical approach to intercultural communication. *AARMS*, 7 (3), 435-443.
- Kocaman, A. (1983). Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler. *Türk Dili Dergisi*.
- Kongar, E. (2005). *Kültür Üzerine*. İstanbul: Remzi Yayınları.

- Korkmaz, Z. (1995). Kaşgarlı Mahmud ve Divanü'l Lügat-ıt Türk. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, 1, 257-267.
- Köprülü, M. F. (2004). *Edebiyat Araştırmaları-1*, Ankara, Akçağ Kitapevi.
- Köşker, G. (2015). Yabancı Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı: Fransız Dili Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 409-421.
- Kramsch, C. (2009). Third culture and language education. Eds. V. Cook & L. Wei, *In Contemporary Applied Linguistic, Volume I: Language Teaching and Learning* (pp. 233-254), London: Bloomsbury Academic.
- Kutlu, M. (2009). Somut olmayan kültürel mirasın korunmasında eğitime yönelik ilk adım: halk kültürü dersi. *Millî Folklor Dergisi*, 82, 13-18.
- Malinowski (Bronislaw). (1998). *İlkel Toplum*, İstanbul.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji Sözlüğü* (O. Akınhay ve D. Kömürcü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Melanlıoğlu, D. (2013). Kültürler Arası İletişim Odaklı Yaklaşım. M. Durmuş ve A. Okur (Ed.). *Yabancılarla Türkçe Öğretimi El Kitabı* (s. 129-134). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Nutku, Ö. (1997). *Meddahlık ve Meddah Hikayeleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Oğuz, Ö. (2004). *Somut olmayan kültürel mirasın müzelenmesi sempozyumu bildirileri*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını.
- Oğuz, Ö. (2007). Unesco, kültür ve Türkiye. *Milli Folklor Dergisi*, 73, 5-11.
- Oğuz, Ö. (2009). Somut olmayan kültürel miras ve kültürel ifade çeşitliliği. *Milli Folklor Dergisi*, 82, 6-12.
- Oğuz, M. Ö. (2013). Terim olarak somut olmayan kültürel miras. *Milli Folklor Dergisi*, 100, 5-13.
- Oğuz, M. Öcal, Ekici, M., Aça, M., Arslan, M., Düzgün, D., Akarpınar R., Öğüt Eker, G., Ercan, M., Saltık Özkan, T. (2014), *Türk Halk Kitabı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Oğuz, Ö. (2018). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?* Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Oktay, A. (1995). *Türkiye'de Popüler Kültür*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Ovalıoğlu, İ. (2007). *Arşivin Rengi, Osmanlı Belgelerinde Ebru ve Etiket*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Owen, M. T. (2005). Folklor ve Popüler Kültür [Elektronik Sürüm]. *Milli Folklor*, 17(65), 137-141.
- Ökeli Ulusoy, H. (2017). Kültürlerarasılık, Çokkültürlülük ve Etnisite: Eskişehir'deki Çerkeslerin Kültürlerarası İletişim Pratikleri. Sayı, 27, 165-181.
- Ölçer Özünel, E. (2019). "Geleneğin Geleceği: Somut Olmayan Kültürel Miras Unsuru Olarak Âşıklık", *AHBV Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (1) 39-45.
- Özdemir, C. (2013). Dil-Kültür İlişkisi: Folklor Ürünlerinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yeri ve İşlevi. *Milli Folklor Dergisi*, 97, 157-166.
- Özdemir, N. (2012). *Medya, kültür ve edebiyat*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Özdemir, N. (2017). *Kültür bilim ve yönetimi*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Özhan, M. (2014). *Karagöz'ün Dünya Gölge Tiyatrolarında Etkisi*, (Ed. Ünver Oral), *Hayâlden Gerçeğe Karagöz*, İstanbul: Kitabevi.
- Renda, G. (2001). *Osmanlı Minyatür Sanatı*, Promete, İstanbul.
- Sarı, E. (2004). Kültürlerarası İletişim. *Folklor Dergisi*, 1-31.
- Sekmen, M. (2010). Oyuncu Meddah Ya da "Kendi ve Diğerleri" Mekanizmaları. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*.
- Süverdem, F. B. ve Ertek, B. (2020). İki Dillilik ve İki Kültürlülük: Göç, Kimlik ve Aidiyet. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 6(2), 183-207.
- Şenel, M. (2013). Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğretiminde Kültürel Farkındalığın Önemi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 11-31.
- Shimara, N. (1970). Enculturation – A reconsideration. *Current Antropolog*, 11(2), 143-154.
- Tahir, H. Behzad, Z. (1953). *Minyatürün Tekniği*. Ankara: Ankara İlahiyat Fak. Dergisi.
- TDK. (1999). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tereci, S. (2012). UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Eğitim Faaliyetleri (1949-2011). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları Öğretimi Ana

Bilim Dalı, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Tepekaya, M. (2002). "Türk Kültüründe ve Tarihinde Nevruz", *Türkler*, C. 3: 600-610.

Tezcan, M. (2009). *Kültürel Antropoloji*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Thanasoulas, D. (2001). The importance of teaching culture in the foreign language classroom. *Radical Pedagogy*, 3(3), 1-25.

Tomlinson, J. (1999). *Globalization and Culture*. Cambridge: Polity Press.

Turan, Ş. (2014). *Türk Kültür Tarihi Türk Kültüründen Türkiye Kültürüne ve Evrenselliğe*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Turhan, M. (1994). *Kültür Değişmeleri*, Marmara Üniversitesi, İFAV Yayınları, İstanbul.

Türk Dil Kurumu. (2009). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Tylor, E. B. (1871). *Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom*. Londra: John Murray.

UNESCO. (2003a). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi. Erişim: 27 Aralık 2015,

UNESCOa: <https://www.unesco.org.tr/pages/96/2/unesco> erişim tarihi: 5 Nisan 2022

UNESCOb: <https://www.unesco.org.tr/Pages/98/151/UNESCO-Millî-Komisyonlar-Tüzüğü> erişim tarihi: 5 Nisan 2022

UNESCOc: <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-%C4%B0nsanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras%C4%B1-Temsil%C3%AE-Listesi> erişim tarihi: 10 Nisan 2022

UNESCOd <https://www.unesco.org.tr/Home/AnnouncementDetail/404> erişim tarihi: 11 Nisan 2022.

UNESCOe <https://www.unesco.org.tr/Home/AnnouncementDetail/234> erişim tarihi: 15 Nisan 2022.

Uslu, Z. K., & Can, B. (2010). *Kırılan Kalıplar 2: Kültürlerarası iletişim, Çokkültürlülük*. İstanbul: Beta Yayınları.

Uygur, N. (2013). *Kültür Kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Ünalın, Ş. (2005). *Dil ve Kültür*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yalçın, A. (2012). *Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yanık, C. (2013). *Dünyada ve Türkiye’de Çokkültürlülük*. Bursa: Sentez Yayınları.

Yılmaz, F. ve Taşkın, M. (2014). Hacivat Karagöz oyunları ile Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ve aktarımı. *ASOS Journal/Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 270-288.

<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-202290/asiklik-gelenegi.html>

<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-202291/karagoz-tr.html>

<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-202366/ince-ekmek-yapma-ve-paylasma-kulturu-lavas-katirma-jupk-.html>

<https://circlelove.co/kultur-nedir-kultur-ozellikleri-kultur-cesitleri/>

EKLER

EK-1: ORIJİNALLIK RAPORU

EK-2: ETİK KURUL MUAFİYET FORMU